

LIBRAT E SAMUELIT

Agim Rama

Rruga e Paqes

2021

HYRJA

Pas librit të Gjyqtarëve vijnë **librat e Samuelit**, libri i parë dhe libri i dytë, në të cilët përshkruhet ngritja e monarkisë në Izrael. Libri i Gjyqtarëve ka të bëjë me periudhën midis Pushtimit dhe fillimit të monarkisë në Izrael (d.m.th. 1375-1030). Librat e Samuelit trajtojnë periudhën më të shkurtër prej 1040 deri në 970 kur u themelua monarkia në Izrael. Kryefigura në fund të kësaj periudhe të Gjyqtarëve ishte Shëmueli (gr. Samueli). Ai ishte më i madhi nga profetët e mëparshëm që nga koha e Moisiut, por edhe gjyqtari më i madh dhe i fundit. Në këtë kohë populli izraelit përballonte rrëzikun më të madh që nga koha e Joshuas. Me tërheqjen e kontrollit egjiptian nga Palestina, varej se nga cili do të fitonte hegjemoninë politike mbi Tokën e Premtuar; filistenjtë ose fiset izraelite.

Filistenjtë (os pëlishtasit, të cilët i kishin vënë emrin e tyre tokës së Palestinës) në fillim i takonin qytetërimin grek të centralizuar në Kretë. Kur ky qytetërim u shkatërrua më 1470 nga një përplasje vullkanike shumë e madhe, shumica e banorëve u shpërngul në jug, së pari në Egjipt ku u zbrapsën, dhe pastaj në bregdetin e Palestinës. Atje u ngulen dhe themeluan një qytetërim që përbëhej nga pesë shtete qytetërore me emrat: Ashdod, Ashkelon, Gaza, Gat dhe Ekron. Shumë kohë më parë filistenjtë kishin pasur marrëdhënie tregtare me Palestinën gjatë viteve 1900-1700. Për këtë lexojmë në librin e Zanafillës. Por tani ishin në rrezik ta shkatërronin popullin izraelit në luftën e tyre për hegjemoni. Ishte pikërisht rreziku i filistenjve që e shtyri profetin Shëmueli të emërohet udhëheqës, veçanërisht pasi Izraeli kishte humbur fazën e parë të luftës si edhe arkën e besëlidhjes, të cilën e kishin kapur filistenjtë. Ata tani i pushtonin pjesët e mëdha të territorit izraelit. Atëherë Shëmueli po plakej dhe populli kërkonte një mbret për ta bashkuar dhe për ta udhëhequr në betejë, në këtë ngushticë. Perëndia ishte kundër kësaj dëshire të popullit të kishte një dinasti, ku biri automatikisht do të trashëgonte fronin e të atit: Ai dëshironte që çdo mbret të

ishte pasoja e zgjedhjes së vet vetjake. Mjerisht, populli ngulte këmbë të kishte një mbret sipas modelit të kombeve pagane. Njeriun që e zgjodhën quhej **Shaul** (gr. Saul). Ai kishte dalë si gjeneral i shkëlqyeshëm në një rast të mëparshëm. Sidoqoftë, nën sundimin e Shaulit, profeti Shëmuel mbetej udhëheqës fetar. Mjerisht Shauli nuk kishte sukses, sepse megjithëse ishte gjeneral i mirë, nuk ishte i ndjeshëm ndaj vullnetit të Perëndisë. E siç kemi vërejtur në rastin e Moisiut dhe të Joshuas, ky kualifikim fetar ishte pikërisht i domosdosshëm për sukses në një komb drejtpërdrejt nën sundimin e Perëndisë (ishite shtet teokratik). Pikërisht ky kualifikim i mungonte Shaulit dhe kështu dështoi. Kurrë plotësisht nuk arriti ta përforconte pozitën ose dinastinë e tij. Ishte e qartë para vdekjes së tij, që pasardhësi i tij do të ishte Davidi. Dështimi i Shaulit në sferën shpirtërore nxiti në vete xhelozitë të tmerrshme për Davidin. Kundër Davidit Shauli ndërmori një luftë partizane, në të cilën Davidi ishte partizan, gjatë viteve të fundit të mbretërisë së tij. Në fund Shauli ra në një betejë vendimtare kundër filistenjve.

Shauli është shembull i njeriut, të cilit iu dha një dhunti shpirtërore (atë të mbretit), por tek i cili kurrë nuk u tregua cilësitë e rilindjes. Kurrë nuk e quan «njeri sipas zemrës së Zotit» (d.m.th. njeri i rilindur) siç ishte Davidi. Në DhV elementi karizmatik (d.m.th. me dhunti shpirtërore) nuk përputhej gjithnjë me elementin e rilindur. Zgjedhja hyjnore e Shaulit ishte, siç duket, e motivuar nga dëshira e Zotit të bënte që Izraeli t'i pësonte pasojat e vendimit të tyre mëkatar kundër Tij, por zgjedhja e Tij përfundimtare ishte Davidi, të cilit, ndryshe nga Shauli, Ai i bëri premtimet që nuk mund të anuloheshin. Dobësia kryesore e Shaulit (e cila shkaktoi në fund rrëniën e tij) ishte karakteri i tij impulsiv dhe moskokëqarje për zëdhënësin e Zotit (kryesisht Samuelin).

KOMENTARI

LIBRI I PARË I SAMUELIT**1 Sa. 1,1 – 7,17 Vitet e para të Samuelit**

Situata historike në fillim të rrëfimit të librave të Samuelit është ajo e fundit të periudhës së gjyqtarëve; 1 Samuel është vazhdimi i librit të Gjyqtarëve. Ka dy tema kryesore në librat e Samuelit, problemi i udhëheqjes së popullit të Zotit, Izraeli, dhe prania e Zotit në mesin e tyre. Tema e parë do të thotë që historia e Izraelit paraqitet në lidhje me jetën dhe karrierën e tre individëve të shquar – Samuelit, Saulit dhe Davidit. Tema e dytë përfshin përmendjen e shpeshtë të shenjtërores dhe arkës së besëlidhjes. (Të dy temat bashkohen kur Zoti thuhet se është “me” një udhëheqës ose një tjetër.)

Kjo periudhë prej tre brezash pa dy ndryshime të mëdha në Izrael. E para ishte një ndryshim kushtetues. Sistemi i qeverisjes ndryshoi rrënjësisht, pasi udhëheqja nga gjyqtarëit i dha vend një monarkie. Ky ndryshim përfshiu shumë hollësi administrative, veçanërisht centralizimin dhe atë që tani do ta quanim burokraci. Ajo gjithashtu rezultoi në ngritjen e një familjeje në një fuqi dhe prestigj të madh, përkatësisht dinastia e Davidit. Ndryshimi i dytë i madh ishte rënia e shenjtërores në Shilo. Shilo u zëvendësua, pas një intervali, nga Jerusalemi, i cili u bë jo vetëm kryeqyteti fetar por edhe politik i mbretërisë së Izraelit. Është interesante të vërehet se

të gjitha ngjarjet e 1 dhe 2 Samuelit patën efektin e transferimit të udhëheqjes në Izrael nga fisi i Efraimit në fisin e Judës. Këto ishin dy fiset më të mëdha dhe territoret e tyre u ndanë nga fisi i vogël i Beniaminit. Udhëheqja u zhvendos në jug, pastaj, nga Shilo (Eli) së pari në Benjamin (Samuel dhe Saul), dhe pastaj në Juda (David).

Librat e Samuelit jo vetëm regjistrojnë se si ndodhi e gjithë kjo, por edhe pse ndodhi. Qenie të ndryshme njerëzore vijnë në histori, me një larmi motivesh. Më e rëndësishme për autorët biblikë ishte çështja e qëllimeve dhe veprimeve të Zotit në të gjitha këto fije të historisë njerëzore.

1,1 – 3,21 **Samueli dhe Eli**

Gjatë periudhës së gjyqtarëve, fiset izraelite zakonisht vepronin të pavarur nga njëri-tjetri dhe duhet të kishin njohur udhëheqës të ndryshëm në pjesë të ndryshme të vendit. Pleqtë e fiseve ishin të rëndësishëm (shih 8,4), dhe familjet priftërore në faltoret kryesore si Shilo duhet të kenë qenë me ndikim politik. (Gjykatësit si të tillë nuk ekzistojnë gjithmonë dhe as nuk u jepnin udhëheqje të gjithë vendit.). Ndërsa fillon historia jonë, atëherë, mund të supozojmë se udhëheqësi më i rëndësishëm i kohës ishte Eli. Ai ishte në plakje dhe dy djemtë e tij pritej ta zëvendësonin atë shumë shpejt (1,3). Por në fakt do të ishte Samueli ai që do të zëvendësonte Elin, siç shpjegojnë këto kapituj. Pyetja e parë është se si Samueli u bë fare në Shilo; kap. 1 përgjigjet në këtë pyetje.

1,1-8 **Elkana dhe dy gratë e tij.**

Tre vargjet e para krijuan skenën, duke përshkruar prindërit e Samuelit dhe pelegrinazhin e tyre vjetor në tempullin e Shilos. Ishte e ligjshme të martohesh me më shumë se një grua (shih Lp. 21,15-17), dhe në të vërtetë një grua e dytë ishte ndoshta një shenjë e pasurisë. Pamja e përgjithshme është e një familjeje të respektuar dhe të devotshme. Por nuk ishte një familje plotësisht e lumtur. Shterpësia ende mund të shkaktojë shqetësime psikologjike, por ishte shumë më keq në kohën e DhV, në një kulturë ku shihej si një turp për një grua të martuar që të mos ketë fëmijë. Pavarësisht nga përpjekjet e Elkanës për të ndihmuar dhe ngushëlluar Hanën, mosmirësia e gruas së saj rivale Penina e bëri pozicionin e saj të patolerueshëm.

Ramataim është një formë më e gjatë e 'Ramas' së zakonshme (shih v. 19). Sipas 1 Kr. 6,22-38 cufitët ishin një fis i levitëve, por theksi këtu është në faktin që Elkana jetonte në tokat fisnore të Efraimit. Pra, ishte e natyrshme që ai të adhuronte në Shilo. Këto vargje ilustrojnë disa zakone fetare të kohës. Familje të tëra bënin pelegrinazhe një herë në vit në vendet e shenjta si Shilo, në mënyrë që të adhuronin ose në një kohë festivali ose në ndonjë rast të veçantë familjar. Familjet prezantuan kafshë për t'u flijuar. Pasi të ishte kushtuar flijimi, një pjesë e mishit u ishte kthyer adhuruesve. Detaje të mëtejshme janë dhënë në 2,13-16. Me sa duket, pjesë të tilla mishi vlerësoheshin shumë, por në këtë rast ato krijuan favorizim, xheloz, hidhërim dhe shqetësim.

1,9-20 **Lutja e Hanës dhe lindja e Samuelit.**

Në dëshpërim, Hana ishte shtyrë në lutje të sinqertë për një djalë. Lutja e saj u përforcua nga një zotim solemn (11). Djali i dhënë nga Zoti do t'i kushtohet Zotit që nga lindja deri në vdekje. Nr. 6 përshkruan se si izraelitët mund të përkushtoheshin vullnetarisht në shërbimin e Zotit për një periudhë të caktuar kohe. Njerëz të tillë ishin të njohur si naziritë dhe ata u zotuan të mos i prisnin kurrë flokët, një simbol i dukshëm i kushtimit të tyre ndaj Zotit. Në të njëjtën mënyrë, Hana premtoi se djali i saj do të ishte një nazirit i përhershëm.

Eli, kryepriifti në Shilo, u bind që t'i jepte lutjes së Hanës bekimin dhe mbështetjen e tij (17). Keqkuptimi i tij fillestar (13-14) është ndoshta një aluzion i parë për lexuesin se Eli gradualisht po e humbte aftësinë e tij si udhëheqës i Izraelit.

Vazhdimi ishte lindja e Samuelit. V. 19-20 bashkojnë lirinë e zgjedhjes njerëzore dhe hyjnore. Në një kuptim, lindja e Samuelit ishte krejtësisht e natyrshme, por heqja e shterpësisë së Hanës ishte tërësisht vepër e Zotit. Vetë Hana nuk kishte dyshim se Zoti i ishte përgjigjur lutjes së saj.

Emri i Samuelit nuk do të thotë fjalë për fjalë 'i pyetur'; në hebraisht emri tingëllon si fraza "e dëgjuar nga Zoti". Disa shpjegime DhV të emrave nxjerrin implikimet e fjalëve të tjera, të ndryshme që u ngjanin emrave. Emri Saul do të thotë "i kërkuar" dhe autori biblik mund të na thotë në fillim që Samueli ishte një njeri i dërguar nga Zoti në një mënyrë që Saul nuk do të ishte.

1,21-28 **Përkushtimi i Samuelit.**

Kapitulli përfundon duke regjistruar se si Hana, me pajtimin e plotë të burrit të saj, e përmbushi zotimin e saj dhe i dha Samuelin Zotit. Ata i morën dhurata dhe flijime të tjera Shilos (24), por vetëmohimi i tyre më i madh ishte ta linin djalin atje në shenjtërore, i ri sa ai. Fjalja e fundit e kapitullit ndoshta i referohet Samuelit të ri, i cili adhuroi Zotin atje në Shilo kur prindërit e tij e lanë me Elin (2,11 është e ngjashme). Folja e adhuruar është e paqartë dhe mund të synohet ose Eli ose Elkana; por Samueli duket subjekti më natyral. Një dorëshkrim hebraik i gjetur në Qumran e bën Hanën temë, “ajo adhuroi”, gjë që i jep kuptim të mirë, ajo ia dhuroi fëmijën Elit dhe më pas adhuroi Zotin, i cili i kishte dhënë atë që i kërkoi. Ky problem i vogël tekstual nuk ndikon në koptimin e përgjithshëm.

Historia e Hanës nuk duhet të lexohet si një premtim që Zoti do të heqë gjithmonë shterpësinë ose ndonjë problem tjetër fizik, megjithëse nënvizon vlerën e lutjes besimtare. Qëllimi kryesor i tij është të tregojë se si Zoti i përmbysi ngjarjet, nëse Hana do të kishte një djalë në një datë të hershme, ajo nuk do ta kishte vendosur atë në tempullin e Shilos, për t’u rritur atje për të qenë një njeri i Zotit – i njohur nga publiku, i gatshëm për udhëheqje.

2,1-10 **Kënga e Hanës.**

Kënga e Hanës mendohet nga shumë komentues të ketë qenë një psalm i datës së mëvonshme i vendosur në buzët e saj nga autori biblik. Lexohet më

shumë si një psalm sesa lutja e një individi; por arsyeja kryesore për këtë pikëpamje është referimi në v. 10 për një mbret. Padyshim që në kohën e Hanës Izraeli nuk kishte mbret, dhe djali i saj Samuel nuk ishte i destinuar të ishte mbret. Poema quhet një lutje, jo një orakull profetik, kështu që nuk do të prisnim që ajo të përfshinte një parashikim me rreze të gjatë. Duket shumë e mundshme, pra, që fjalët origjinale të Hanës janë zgjeruar. Sigurisht që autori biblik e përdori poezinë si një e tërë për t'i dhënë një vështrim përpara dhe për t'i dhënë një qëllim teologjik regjistrimit të ngjarjeve të përshkruara në I dhe 2 Samuelit. Lindja e Samuelit ishte hapi i parë në planet e Zotit për t'i dhënë Izraelit çlirimin nga armiqtë e saj filistenj (1). Nga fillimet e përlura dhe rrethanat e vështira, Davidi do të merrte forcë hyjnore si i vajosuri i Zotit, mbreti i Zotit mbi Izraelin (10). Në kontekst, përmendja e armiqësisë (3) dhe shterpësia (5) na kujtojnë përvojat personale të Hanës, por poema ka një këndvështrim shumë më të gjerë. Është e shqetësuar të tregojë se si Zoti mund, dhe shpesh e bën, të prishë vlerat dhe vlerësimet njerëzore. Jeta dhe vdekja, pasuria dhe varfëria, janë plotësisht nën kontrollin e tij; po kështu janë ngritja dhe rënia e kombeve, sepse autoriteti dhe fuqia e Zotit arrijnë deri në skajet e tokës (10). Por Zoti nuk i përmbys të fuqishmit dhe nuk i forcon të dobëtit në një mënyrë mizore ose të padrejtë. Zoti e kishte lidhur veten me izraelitët (një komb i vogël dhe i dobët) dhe e bëri veten Perëndinë e tyre. Pra, poezia shpreh besim që

në fillim te Zoti ynë, i përshkruar si Shkëmbi (2) – një pamje e qartë e sigurisë dhe e stabilitetit. Pamja e nxjerrë nga briri i një kafshe të ngritur ose të lartësuar (1, 10) është më pak e qartë për ne; duket se nënkupton një shenjë të dukshme të forcës ose suksesit.

Shënim. 10 Mbretërit e Izraelit u vajosën me vaj në fillim të mbretërimit të tyre (shih 10,1 dhe 16,13 dhe shënimet në këto vargje).

2,11-26 **Shenjtërorja në Shilo.**

Shërbimi i Samuelit ndaj Zotit në Shilo filloi kështu që në fëmijërinë e tij. Pa dyshim që detyrat e thjeshta, duke ndihmuar Elin, ishin gjithçka që ai mund të bënte në fillim, por ndërsa ai u rrit (21) shërbimi i tij u zhvillua mjaftueshëm për të bërë përshtypje të favorshme për të gjithë ata që erdhën në Shilo (26). Na është dhënë një paraqitje e shkurtër e fundit e prindërve të Samuelit në v. 19-21, dhe është bërë e qartë se Zoti e kishte hequr përgjithmonë shterpësinë e Hanës dhe i kishte sjellë asaj gëzimin në amësinë dhe jetën familjare, ajo ia kishte dhënë Samuelit Zotit, por fitoi me të madhe në kthim.

Samueli, sidoqoftë, thjesht, shërbeu para Zotit (11). Nuk na janë dhënë detaje të veprimtarisë së tij, por pjesa përmbledh duke na thënë se si Zoti ashtu edhe adhuruesit izraelitë ishin të kënaqur me të (26).

Ekziston një kontrast i dukshëm midis bijve të Samuelit dhe Elit, Hofnit dhe Pinhasit (12). Ata ishin priftërinjtë më të shquar në Shilo (shih 1,3), dhe sjellja

e tyre lakmitare, arrogante dhe egoiste përshkruhet me hollësi në v. 13-16. Adhuresit e zakonshëm u zemëruan prej tyre, siç tregon v. 23, dhe e gjithë shenjtërorja u hodh poshtë. Pasazhi është edhe më i shqetësuar për të theksuar zemërimin e Zotit dhe vendimin e tij për t'i dhënë fund situatës (25). Vetë Eli ishte një njeri i devotshëm, i pikëlluar nga sjellja e bijve të tij, por qortimi i tij (25) nuk pati asnjë efekt mbi ta.

13-17 Duket e mundshme që praktika e përshkruar në v. 13 ishte zakoni i zakonshëm në Shilo, edhe pse rregulloret në Lv. 7,31-35 janë mjaft të ndryshme. Në çdo rast, të gjithë priftërinjtë kishin të drejtën e një pjese të duhur të mishit të flijimit. Sidoqoftë, dy djemtë e Elit treguan aq lakmi për mishin e pjekur, sa që ata kapën atë që donin, me forcë nëse ishte e nevojshme, madje përpara se dhjami të digjej si flijim Zotit. Edhe adhuresit e zakonshëm e dinin se Zoti duhet të kishte pjesën e tij përpara se ndonjë qenie njerëzore të hante pjesët e tyre (16). Në këtë mënyrë Hofni dhe Pinhasi e vendosën Perëndinë në vendin e dytë, duke treguar përçmim për vetë Zotin dhe për blatin e tij (17).

18-19 Efodi ishte një rrobë priftërore, e veshur ndoshta jashtë mantelit që i bëri nëna e tij. Edhe në çështjen e thjeshtë të veshjes, Samueli, ndryshe nga bijtë e Elit, ishte i kujdesshëm për të bërë atë që ishte e drejtë.

25 Pyetja sfiduese e Elit ishte e bazuar në procedurën ligjore dhe paraqet Perëndinë si gjyqtar. Një gjyqtar mund të arbitrojë midis dy burrave, por nëse dikush i bën keq gjyqtarit vetë, atëherë nuk ka mundësi të shmanget gjykimi.

2,27-36 Një profeci në lidhje me priftërinë. Fraza njeri i Zotit ishte një titull tjetër për një profet. Profeti pa emër këtu paraqiti një pamje shumë të hollësishme të asaj që do të ndodhte me priftërinë në Izrael. Parashikohet rrëzimi i familjes së Elit: Hofni dhe Pinhasi do të vdesin në të njëjtën ditë dhe të tjerët e familjes së Eli do të katandisen në lypjës për punë shumë të përlura priftërore (36) V. 31 parashikon masakrën e ndodhur në Nob (shih kap. 22). V. 35 parashikon ngritjen e një prifti besnik, por duket përtej shërbimit të Samuelit në atë të Cadokut. Cadoku u bë kryeprift në mbretërinë e Davidit (2 Sa. 8,17), dhe familja e tij (shtëpia e tij) mbajti detyrën e kryepriftit në Jerusalem gjatë gjithë periudhës së monarkisë. Davidi dhe linja e tij e mbretërve quhen këtu i vajosuri i Zotit.

Detajet e v. 35 kishin pak kuptim për Elin, pasi ai duhej të vdiste shumë vite para se Davidi të bëhej mbret ose Cadoku të bëhej kryeprift. Vargu ishte i rëndësishëm për lexuesit e 1 Samuelit, megjithatë, pasi ua bëri të qartë se pranimi i Cadokut në priftëri ishte vullneti dhe plani i Zotit. Autorët biblik i kishin vazhdimisht lexuesit e tyre në mendje dhe ka shumë të ngjarë që kur të ishte e përshtatshme ata të zgjeronin fjalët dhe fjalimet origjinale të personazheve

historikë, në mënyrë që të ndihmonin në kuptimin e lexuesve. Mund të jetë, pra, që fjalimi i profetit të panjohur ndaj Elit ishte më i shkurtër nga sa duket tani. Edhe kështu, një parim i rëndësishëm i DhV nuk duhet të neglizhohet, Zoti jo vetëm që mbizotëroi në punët e Izraelit, por gjithashtu njoftoi paraprakisht të gjitha ngjarjet dhe ndryshimet e rëndësishme. Ky ishte një rol i rëndësishëm i profetëve. Një tjetër tipar i rolit profetik ishte të kujtojë dëgjuesit e tyre për ngjarje të rëndësishme të së kaluarës, veçanërisht ato ngjarje që zbuluan mirësinë e Zotit. Ky dimension historik gjendet në këtë fjalim në v. 27-28.

3,1-21 **Thirrja e Samuelit.**

Një lexues i vëmendshëm i 2,27-36 mund të jetë çuditur nga fakti se kjo profeci për priftërinë nuk kishte asgjë për të thënë për të ardhmen e Samuelit. Parashikimi për një 'prift besnik' në 2,35 nuk u përmbush nga Samueli, dhe pasardhësit e tij nuk ishin "vendosur fort" në priftëri. Kap 3 jep përgjigjen: Roli i ardhshëm i Samuelit nuk ishte ai i kryefamiljarit të një familje priftërore. Në vend të kësaj, ai duhej të ishte profeti i madh i brezit të tij. Priftërinjtë nuk kishin nevojë për thirrje hyjnore në detyrë, sepse ata kishin lindur në familje priftërinjsh. Nga ana tjetër, profetët merrnin thirrje individuale, përvoja të drejtpërdrejta të Zotit; dhe kap. 3 shënon thirrjen profetike të Samuelit.

Fjala e Zotit dhe vizionet (1) ishin dy llojet e dhuntive hyjnore për profetët. Ka dy arsye për të na treguar që të dyja ishin të rralla në atë kohë. Së pari,

deklarata tërheq vëmendjen për nevojën serioze të Izraelit për udhëzime profetike. Së dyti, shpjegon paraprakisht pse Samueli dhe Eli u habitën të dy kur Zoti thirri me zë të lartë Samuelin (4).

Dy tipare të tempullit përmenden në v. 3, llamba e Perëndisë dhe arka e besëlidhjes. Të dy ishin simbole të pranisë së Zotit. Lv 24,1-4 u jep udhëzime të kujdesshme priftërinjve për të mbajtur një llambë të ndezur në shenjtëroren çdo natë. Kur Samueli dëgjoi zërin e Zotit, llamba ishte akoma e ndezur, d.m.th. ishte pak para agimit. Nëse Zoti do të zgjidhte të fliste, do të ishte këtu në tempull që zëri i tij pritej të dëgjohej; kjo është arsyeja pse Samueli ishte shtrirë pranë arkës. Thirrja erdhi tre herë, duke konfirmuar si Samuelin dhe Elin se ishte në të vërtetë një mesazh nga Perëndia.

V. 11-14, Mesazhi i Zotit drejtuar Samuelit, konfirmoi profecinë e 2,27-36. Detajet e plota të asaj që do të ndodhte nuk përsëriten, por fajësia e vetë Elit i jepet një theks i ri. Eli nuk kishte qenë një prift i mbrapshtë ose i përbuzur si bijtë e tij, por ai ishte në fund të fundit njeriu i ngarkuar me faltoren dhe nuk arriti t'i frenonte ata. Natyrisht Samueli hezitoi që në fillim t'i tregonte Elit atë që kishte dëgjuar. (Fjala vizion do të thotë thjesht e gjithë kjo përvojë profetike.) Kur dëgjoi fjalët e rrepta të Zotit, Eli nuk bëri asnjë ankesë. Përgjigjja e tij tregoi pranimin e tij të dorëhequr të gjykimit të Zotit, kështu që u bë e qartë se ndryshimi i udhëheqjes priftërore në Izrael u pranua nga vetë Eli. (Pikërisht në të njëjtën mënyrë,

mbreti Saul më vonë pranoi që Zoti po transferonte udhëheqjen mbretërore prej tij te Davidi; shih 24,20.)

V. 19-21 jepni një përmbledhje të shkurtër të viteve që pasuan, gjatë të cilave Samueli u rrit. Për kohën, Eli vazhdoi si prift në Shilo dhe po kështu vepruan edhe bijtë e tij të këqij; por tashmë ishte Samueli ai që tërhoqi vëmendjen e njerëzve. Vetë faltorja u bë më pak e rëndësishme se njeriu i Zotit, pasi prania e Zotit ishte qartësisht me të. Çfarëdo që paratha Samueli u bë realitet (19). Fjala ose vizioni profetik nuk ishte më një gjë e rrallë dhe i gjithë Izraeli e kuptoi këtë. Dan ishte qyteti më i rëndësishëm në veri të Izraelit dhe Beersheba shtrihej në jug të vendit; kështu reputacioni i Samuelit u përhap në të gjithë shtrirjen e vendit. Fjala e Zotit i vinte rregullisht Samuelit dhe nga Samueli u përcillej të gjithë qytetarëve të Izraelit (4,1).

4,1 – 7,17 **Beteja me filistenjtë**

Në këtë pikë Samueli zhduket nga historia deri në 7,3. Ka një aftësi efektive letrare në këtë tipar të papritur, pasi lexuesi është shtyrë të presë gjëra të mëdha nga Samueli. Ka edhe qëllim teologjik në të. Kap. 4-6, përveç shpjegimit se si u përmbush gjykimi i Zotit për Elin dhe familjen e tij, bëj një kontrast midis fjalës së Zotit (zbuluar përmes profetëve si Samueli) dhe arkës së besëlidhjes. Arka ishte një simbol i rëndësishëm i pranisë së Zotit, por ishte një i heshtur. Arka mund të keqkuptohet, ose të vidhet, ose të zhvendoset në ndonjë vend të largët. Fjala e thënë e

Zotit, siç e kemi parë tashmë, nuk ishte kurrë e largët, por njihej nga Dan deri në Beersheba. Sidoqoftë, për tre kapituj është arka e cila është në qendër të vëmendjes. Jo vetëm që simbolizonte praninë e Zotit, por edhe fuqinë e tij. Duke humbur arkën ndaj filistenjve, Izraeli do të mësonte se Perëndia mund të vendoste të hiqte fuqinë e tij prej tyre; as ata dhe as filistenjtë nuk mund të manipulonin Zotin!

4,1-11 **Dy fitore filistenje.**

Vendndodhja e ngjarjeve të kap. 1-3 ishte një zonë e vogël e jugut të Efraimit. Skena tani zhvendoset drejt perëndimit, nga kodrat drejt fushës bregdetare, të cilën filistenjtë kishin pushtuar një shekull më parë. Ky komb i vogël, por i fuqishëm kishte filluar të dominonte pjesë të Izraelit në kohën e Samsonit (Gjq. 13 – 16), dhe ushtria e tyre e stërvitur mirë tani paraqiste një kërcënim të ri. Izraelitët nuk kishin ushtri të përhershme dhe, në rast urgjence, u duhej të thërrisnin njerëz nga fermat dhe fushat për të luftuar çdo betejë që u detyrohej. Prandaj nuk është për t'u habitur që filistenjtë korën një fitore të shpejtë në Afek (2); por ishte një tronditje për pleqtë e Izraelit, të cilët me sa duket kishin pritur plotësisht që Perëndia t'i jepte Izraelit fitoren. Pasazhi tregon se sa pak ose izraelitët ose filistenjtë kuptuan për Perëndinë. Edhe izraelitët, edhe filistenjtë besuan se vetë arka e besëlidhjes ishte një lloj idhulli, një objekt magjik që do t'i jepte Izraelit fuqi të madhe në fushën e betejës. Kështu arka u soll në fushën e betejës, e shoqëruar

nga Hofni dhe Pinhasi. Filistenjtë i druheshin fuqisë së saj, por nuk u dëshpëruan, me sa duket sepse ata adhuronin perënditë e tyre, përfshirë Dagonin (5,2). Ata luftuan me guxim dhe korën një fitore edhe më të madhe. Izraeli humbi shumë njerëz në betejë, përfshirë dy djemtë e Elit, dhe në këtë mënyrë profecia e 2,34 u bë e vërtetë. Edhe arka u kap.

Shënime. 4 Ky përshkrim i Zotit i referohet mënyrës së ndërtimit të arkës, shih Dal. 25,17-22.

6 Termi hebraisht nënkuptonte të njëjtën gjë si “izraelit”.

4,12-22 **Vdekja e Elit.**

Para se të ndiqte arkën në territorin e filistenjve, historia rrumbullakon jetën e Eliut. Në moshën nëntëdhjetë e tetë vjeç, ai nuk vdiq nga pleqëria, por pas një rënie të sjellë nga tronditja kur dëgjoji lajmin e keq. Profecia e kap. 2 kishin parathënë që familja e Elit do të humbte udhëheqjen e tyre priftërore, por kishte lënë të nënkuptohet se linja familjare vetë do të vazhdonte të ekzistonte. Pra, vargjet e fundit të kap. 4 përmendin lindjen e një nipi tek Eli. Asgjë nuk është thënë për jetën dhe karrierën e tij, por vetë emri i tij tregonte një histori të trishtuar, Ikabod, do të thoshte “pa lavdi”. Nëna e tij që po vdiste po mendonte për humbjen e arkës dhe ajo gjithashtu dukej sikur mendonte se Zoti ishte larguar nga Izraeli së bashku me arkën. Në atë ide ajo ishte gabim, por emri që ajo i vuri djalit të saj simbolizonte faktin se i gjithë nderi dhe privilegji ishin larguar nga familja e Elit.

Disa komentatorë kanë pyetur nëse Izraeli nuk paguante një çmim shumë të lartë për mëkatet e dy burrave – Hofni dhe Pinhasi meritonin të vdisnin, por po për mijëra izraelitë të tjerë që vdiqën në fushën e betejës? Libri i gjyqtarëve tregon se Izraeli pësoi shumë humbje ushtarake kur ajo kishte qenë e pabesë ndaj Zotit, dhe 1 Sa. 7,3-4 tregon se Izraeli ishte përsëri fajtor për idhujtari në kohën e Samuelit. Në 1 Sa. 4, megjithatë, nuk jepet asnjë arsye. Zoti veproi ashtu siç e kishte planifikuar, pa shpjegime as për Izraelin, as për lexuesin. Interesi i autorit biblik është fati i familjes së Elit. Qëllimi tjetër i tij kryesor është të tregojë se Zoti ishte në kontroll të ngjarjeve, por lexuesi gradualisht bëhet i vetëdijshëm për këtë ndërsa historia zhvillohet në dy kapitujt e ardhshëm.

18 Ky varg e bën të qartë se Eli kishte qenë figura më e rëndësishme politike në Izrael në brezin e tij. Folja e drejtuar do të thotë fjalë për fjalë “e gjykuar” (d.m.th. e arbitruar), kështu që autori me vetëdije po e lidh Elin me figurat e jashtëzakonshme të përshkruara në librin e gjyqtarëve. Vdekja e Elit do të thoshte se izraelitët kishin shumë nevojë për një udhëheqës të ri dhe një që (si gjyqtarët) do t’i shpëtonte ata nga sulmuesit e huaj.

5,1-12 **Arka në duart e filistenjve.**

Qytetet kryesore të filistenjve ishin pesë në numër, dhe tre prej tyre paraqiten në kap. 5, Ashdod (1), Gat (8) dhe Ekron (10). Filistenjtë adhuronin perënditë kananase, një prej të cilëve ishte Dagoni. (Samson

kishte shkatërruar tempullin e Dagonit në një qytet tjetër të madh filiste, Gaza; shih Gjç. 16,30.) Ishte një praktikë e zakonshme në Lindjen e Afërt të Lindjes që pushtuesit të vendosnin idhuj të kapur në tempujt e hyjnive të tyre; pa dyshim besohej se perënditë e fitimtarëve kishin mundur dhe kapur perënditë e armiqve të tyre. Kështu filistenjtë menduan që Dagoni tani e kishte mundur dhe pushtuar Zotin. Sidoqoftë, shpejt u bë e qartë se Dagoni nuk kishte në kontroll as statujën e tij! Shembja e këtij idhulli çoi në një bestytini të çuditshme lokale (5). V. 6 më në fund i thotë lexuesit qartë se vetë Zoti vepronte në ngjarjet në Ashdod; filistenjtë nuk kishin ndonjë zbulim të tillë nga Zoti dhe u deshën të bënin zbritjet e tyre. Nëse shembja e idhullit të tyre vetëm i çudiste, vuajtjet e tyre personale i bindnin shpejt se Zoti ishte i fuqishëm dhe veprues për shkak të arkës së besëlidhjes atje në tempullin e tyre. Kështu arka u dërgua së pari në Gat, pastaj në Ekron, me rezultate të ngjashme në të dy qytetet.

6,1-12 **Kthimi i arkës.**

Tani të gjithë filistenjtë ishin të bindur që arka ishte pronë e Zotit, Perëndisë së Izraelit (2) dhe gjithashtu se ishte një objekt shumë i rrezikshëm. Duhej trajtuar me shumë kujdes, ose akoma më keq do t'i mundonte. Kështu që ata natyrshëm iu drejtuan ekspertëve të tyre fetarë për këshilla se si ta kthejnë arkën në Izrael të sigurt. Këshilltarët e tyre duhej t'u përgjigjeshin dy pyetjeve të ndara. Ku saktësisht në

Izrael duhet të dërgohet arka? Dhe si duhet të bëhet? Përgjigjja e tyre e detajuar na jep një pamje interesante të ideve fetare të kohës. Së pari, kërkohet flijimi i fajit, pasi ishte rrëfyer se ishte bërë gabim. Së dyti, kompensimi duhet të paguhet (në ar). Së treti, transporti i siguruar për arkën nuk duhet të drejtohet në ndonjë drejtim të veçantë, por të lihet që perënditë të mbizotërojnë. (Me sa duket, ekspertët fetarë kishin frikë nga fuqia e Zotit, por nuk ishin mjaft të sigurt nëse ai u kishte shkaktuar vërtet telashe filistenjve.)

Një aspekt tjetër i mendimit filiste mund të shihet në faktin se ata bënë modele të gjërave nga të cilat donin të hiqnin qafe (5). Kjo praktikë është e njohur për studiuesit si magji simpatike; besohej se kur të hiqeshin modelet, edhe telashtet do të shkonin! Tumoret ishin një simptomë e një murtaje, e cila ndoshta ishte shkaktuar nga minjtë. Askush në botën antike nuk e dinte se minjtë ishin të dobishëm në shkaktimin e murtajave dhe duket sikur minjtë po sulmonin rezervat e ushqimit.

V. 6 na kujton se Zoti më parë kishte përdorur plagë për të detyruar një armik të hershëm të Izraelit, Egjiptin, për të liruuar popullin e tij Izraelin (shih Dal. 7 – 12). Fuqia e Zotit të Izraelit do të shihej në kontrollin e tij të ngjarjeve jashtë Izraelit. Në shekujt e mëvonshëm, kur armiqtë e tjerë (veçanërisht Asiria dhe Babilonia) u treguan shumë të fortë për Izraelin dhe Judën, këto histori që demonstرون fuqinë e Zotit u bënë një burim ngushëllimi i madh për popullin e Perëndisë dhe inkurajuan besimin e tyre në aftësinë e tij për t'i shpëtuar ata.

6,13 – 7,1 **Arka kthehet në Izrael.**

Pa zgjedhje njerëzore, lopët e çuan arkën në Bet Shemesh, i cili ishte një qytet brenda territorit të Izraelit, pikërisht përtej kufirit të filistenjve. Skema e filistenjve kishte patur sukses – ose më mirë, vetë Zoti i kishte kthyer pronat e tij përsëri Izraelit. V. 16-18 tregojnë se sa seriozisht filistenjtë e kishin trajtuar problemin e arkës, të pesë mbretërit e tyre e ndoqën arkën deri në kufirin e Izraelit, edhe pse arka nuk ishte çuar kurrë në dy prej qyteteve të renditura në v. 17.

V. 13-15 na tregoni se izraelitët e Bet Shemeshit ishin shumë të lumtur me kthimin e arkës dhe se veprimet e tyre të para ishin të drejta dhe të duhura. Për shembull, burrat që merreshin me arkën e shenjtë ishin levitë, burra përgjegjësia e veçantë e të cilëve ishte ta mbanin atë (shih Lp. 10,8). Pra, v. 19 shënon një shënim shumë të papritur. Goditja e rëndë që pësoi Bet Shemesh tregoi se arka ishte po aq e rrezikshme për izraelitët sa për filistenjtë, Zoti duhet të trajtohet me respekt dhe respekt të duhur. Arsyeja kryesore për të përmendur këtë incident të pakënaqur është se shpjegon pse arka e mbaroi udhëtimin e saj jo në Bet Shemesh, por në një qytet afër, Kiriath Jearim.

7,2-17 **Arritjet e Samuelit.**

Historia e bredhjeve të arkës mbaron në v. 2. Ajo u soll nga shtëpia e Abinadabit dhe u dërgua në Jerusalem në mbretërinë e Davidit, shumë vite më vonë (shih 2 Sa. 6). Njëzet vitet duket se i referohen

jo qëndrimin të arkës në Kiriath Jearim, por gjendjes së dëshpëruar të popullit të Izraelit. Prania e arkës në tokën e tyre u kishte krijuar shumë telashe filistenjve, por nuk duhet të harrojmë se në betejat e kap. 4 ata i kishin shkaktuar një disfatë shumë të rëndë Izraelit. Filistenjtë ishin ende pushtuesit triumfues dhe mund t'u impononin dëshirat e tyre izraelitëve në territoret e Benjaminit, në jug të Efraimit dhe gjetkë. V. 7 ilustron këtë situatë – si agresioni filiste ashtu edhe frika izraelite.

Për herë të parë, neve na është dhënë një arsye në v. 3 për dobësinë e izraelitëve: midis tyre kishte një idhujtari të përhapur. Perënditë e huaj përfshinin perëndinë kananase Baal dhe perëndeshën kananase Ashtoret (4). Ashtu siç kishte ndodhur shpesh në librin e gjyqtarëve, pabesia izraelite ndaj Zotit kishte shkaktuar një ndëshkim hyjnor. Dhe ashtu si te gjyqtarët, pendimi i vërtetë izraelit do ta ndryshonte situatën. Metoda e Zotit ka qenë gjithmonë për të ndëshkuar Izraelin mëkatar me anë të pushtimit dhe sulmit të huaj, dhe për të shpëtuar Izraelin e penduar përmes udhëheqjes së 'gjyqtarëve'. Kap 7 paraqet saktësisht të njëjtën rend të mëkatit, pendimit dhe shpëtimit. Njeriu i zgjedhur nga Zoti për të sjellë çlirimin ishte natyrisht Samueli, i cili në këtë kontekst quhet si duhet "gjyqtar" (6).

Në kap. 1-3 Samueli ishte fillimisht një prift nxënës, pastaj një profet. Tani në 7,6 e gjejmë atë në një rol të ri, si 'gjyqtar' ose udhëheqës politik i Izraelit. Fjala është përdorur qëllimisht për të treguar se ai ishte

njeriu i zgjedhur i Zotit për të çliruar Izraelin. Në praktikë, nuk është e qartë se cili ishte ende roli i tij politik, pasi që filistenjtë ishin kaq dominues. Sidoqoftë, i gjithë Izraeli e dëgjoi atë (4,1), dhe kështu ai vetëm ishte në gjendje të thërriste një kuvend kombëtar në Micpa, në territorin e Benjamin. (Shilo ishte lënë në rrënoja nga filistenjtë dhe ndoshta ishte braktisur.) Qëllimi ishte një qëllim fetar, por një tubim kaq i madh dukej si një ushtri – dhe në të vërtetë u shndërrua në një ushtri (10-11). Kështu që nuk është për t'u habitur që filistenjtë e panë atë si një kërcënim të mundshëm për ta dhe e sulmuan atë. Por sigurisht që kuvendi izraelit nuk ishte një ushtri e stërvitur, por për ndihmën e Zotit do të ishte masakruar nga filistenjtë. Popujt e lashtë besonin se bubullimat dhe vetëtimat ishin shenja të zemërimit hyjnor, kështu që paniku filistin kuptohet lehtësisht.

Guri përkujtimor (12) i ngritur për të festuar fitoren izraelite u quajt Ebenezer, i ndezur. 'gur ndihme'. Izraelitët kishin pësuar disfatë në një vend tjetër të quajtur Ebenezer (shih 4,1), disa kilometra më në veri, dhe duket se Samuel qëllimisht ri-aplikoi emrin për të regjistruar këtë fitore të parë izraelite mbi filistenjtë. Në të vërtetë ishte ndoshta vetëm një fitore e vogël, por ishte e mjaftueshme për të mbajtur filistenjtë jashtë territorit të Izraelit për një kohë të konsiderueshme, dhe ishte fillimi i një periudhe në të cilën fuqia filiste ra, falë dorës së Zotit (13). Sukseset izraelite të kësaj periudhe, e cila përmendet si jeta e Samuelit, u arritën nën udhëheqjen ushtarake të

mbretit Saul (14,47), sepse Samueli nuk ishte kurrë ushtar. Sidoqoftë, Sauli nuk përmendet në kap. 7, për disa arsye. E para është se 7,13-17 është thjesht një përmbledhje e veprimtarive të Samuelit. Së dyti, Sauli nuk është sjellë ende në histori dhe do të kishte prishur efektin e kapitujve të mëposhtëm për të prezantuar emrin e tij në këtë pikë. Së treti, ekziston një mesazh i fshehur në kap. 7, duke parashikuar ngjarjet e kap. 8. Në kap. 8 pleqtë e Izraelit kërkuan një mbret, duke ulur kështu Samuelin dhe duke i hequr udhëheqjen politike. Prandaj, kap. 7 po bën pretendimin se edhe pa aftësitë ushtarake të Saulit, Samueli ishte krejtësisht i aftë ta çonte Izraelin drejt fitores. Zoti ishte autori i vërtetë i fitores, dhe ai e kishte thirrur kohë më parë Samuelin për të folur për të dhe për t'i dhënë Izraelit çfarëdo udhëzimi që duhej. Nga pikëpamja njerëzore, Samueli u bë vartës i Saulit sapo Sauli të bëhej mbret.

Sidoqoftë, nga këndvështrimi i Zotit, u duk sikur mbreti ishte në varësi të njeriut të Perëndisë.

Paragrafi i fundit tregon Samuelin në një rol tjetër – si gjyqtar në kuptimin e zakonshëm të fjalës, një rol të cilin ai e mbajti pasi Sauli u bë mbret. Qendra e tij ishte në Rama, shtëpia e tij stërgjyshore (shih 1,19), dhe qytetet e tjera të renditura ishin në të njëjtën zonë të përgjithshme. Kështu që këto vargje tregojnë gjerësinë e shërbimeve të Samuelit për Izraelin. Ata gjithashtu vendosin një themel gjeografik për ngjarjet e kapitujve të mëposhtëm, të cilat ndodhën në Rama (8,4), Micpa (10,17) dhe Gilgal (11,14); Edhe Betel merr një përmendje të shkurtër (10,3).

Shënim. 14 Amorasit, të quajtur kananasit, jetonin në qytete dhe qytete brenda Izraelit. Disa herë ata duket se kanë luftuar së bashku me filistenjtë kundër Izraelitëve. Me çdo mënyrë, Samueli ishte në gjendje të mbante marrëdhënie të mira me ta.

8,1 – 15,35 **Samueli dhe Sauli**

Kjo pjesë përfshin një përshkrim të plotë të sekuencës së ngjarjeve që sollën Saulin në fronin e Izraelit. Fillimi i një monarkie nënkuptonte një ndryshim të madh në mënyrën e qeverisjes dhe organizimit të Izraelit. Një zhvillim kaq i madh meritonte diskutimin e plotë të dhënë në kap. 8-12. Mbreti i parë ishte Sauli, dhe ai natyrshëm luan një rol të rëndësishëm në histori. Por autori biblik nuk na lejon kurrë të harrojmë Samuelin; me të vërtetë, sipas pikëpamjes së autorit biblik Samueli mbeti udhëheqësi i vërtetë i Izraelit, edhe kur ai i kishte dorëzuar punët ushtarake dhe politike mbretit të ri. Në kapitullin e fundit të seksionit, kap. 15, Samueli kishte ende autoritetin e dhënë nga Zoti për të refuzuar mbretërinë e Saulit.

8.1 – 12,25 **Sauli bëhet mbret**

Duke iu afruar këtyre kapitujve, është e dobishme të jesh i vetëdijshëm për tre këndvështrime, të historianit modern, të autorit biblik dhe të tregimtarit.

Për historianin modern, ngritja e një monarkie në Izrael ishte e pashmangshme. Filistenjtë përbënin një kërcënim serioz dhe ata ishin të pajisur mirë dhe të

organizuar mirë. Izraelitët kishin avantazhin e një popullsie më të madhe, por ata ishin të përçarë. Fiset e ndryshme izraelite vepruan në një masë të madhe të pavarur dhe askush prej tyre nuk kishte një ushtri të përhershme. Kështu që zgjedhja ishte e qartë, nëse nuk gjenin një mjet për bashkimin e fiseve dhe ndërtimin e një ushtrie, Izraeli do të zhdukej si komb. Në botën antike, mbretërimi ishte struktura e vetme e mundshme për arritjen e këtij qëllimi. Pra, nga këndvështrimi historik, kërkesa urgjente e pleqve në 8,5 ishte një kërkesë e natyrshme. Duhet të kemi parasysh se fitorja izraelite e regjistruar në kap. 7 nuk e kishte ndryshuar situatën e përgjithshme të pushtetit filiste dhe imperializmit. Pra, për historianin, sjellja e pleqve izraelitë nuk është për t'u habitur.

Perspektiva e autorit biblik ishte krejt e ndryshme. Nga këndvështrimi i tij, Izraeli tashmë kishte një mbret, siç na tregon 8,7, askush tjetër përveç vetë Zotit. Mbretërit njerëzorë mund të jenë të dobët ose të paaftë, por si mundet që një mbret hyjnor të mos arrijë ta çojë popullin e tij drejt paqes dhe lulëzimit? Zoti kishte provuar shumë herë në të kaluarën se ai mund t'i jepte popullit të tij fitoren dhe në personin e Samuelit Zoti tashmë u kishte siguruar atyre të gjithë udhëheqjen njerëzore që ishte e nevojshme. Ishte e vërtetë që Izraeli kishte pësuar disfata, si në kap. 4, por disfata të tilla ishin faji i tyre, për shkak të mosbesimit të tyre ndaj mbretit të tyre, Zotit. Pra, nga këndvështrimi biblik, teologjik, kërkesa e pleqve për një mbret njerëzor ishte mëkatore, një refuzim i

mbretërimin të Zotit dhe një përpjekje për të fituar fitore pa udhëzimin ose ndihmën e tij.

Meqenëse tregimtari dhe teologu ishin i njëjti person, perspektiva e tretë nuk ndryshon aspak nga e dyta. Sidoqoftë, është e rëndësishme të mos harrohet aftësia e pastër letrare e autorit biblik dhe mënyra se si ai e formëson rrëfimin e tij për t'i bërë të qarta dhe efektive pikat e tij teologjike. Për historianin, kemi parë, kërkesa e pleqve për një mbret nuk është befasi. Për lexuesin e zakonshëm, sidoqoftë, kjo vjen si një tronditje e plotë pas pamjes së arritjeve të Samuelit që tregimtarja ka dhënë në kap. 7. Për tregimtarët, fuqia filistine ishte relativisht e parëndësishme dhe kështu që mund të injorohej për momentin; fuqia e vërtetë qëndronte në duart e Zotit, dhe jo të filistenjve. Problemi serioz njerëzor nuk ishte dobësia ushtarake izraelite, por mungesa e besnikërisë izraelite.

Sigurisht, ka edhe këndvështrime të tjera, veçanërisht ato të aktorëve në të gjitha këto ngjarje – pleqtë, Samueli dhe Sauli. Gjendja Saulit duhet të ketë qenë veçanërisht e pakëndshme. Si mundet që një mbret njerëzor të shpresojë të jetë i pranueshëm për Zotin, nëse vetë ekzistenca e një mbreti do të thoshte refuzim i Zotit? E megjithatë historia thotë se Zoti zgjodhi Saulin për të qenë mbret! Në një kuptim, ekziston një lloj kompromisi i përpunuar në këto kapituj. Perspektiva teologjike, ndërsa këmbëngulte që Zoti ishte mbreti i Izraelit, e pranoi plotësisht se ishte i nevojshëm një ndërmjetës njerëzor, dikush që

do të jepte udhëheqje të dukshme njerëzore, por do të merrte urdhrat e tij nga Zoti. Samueli kishte qenë një ndërmjetës dhe udhëheqës i tillë. Pra, edhe pse kërkesa e pleqve ishte mëkatore, Zoti mund të punonte me të, me kusht që ai vetë të zgjidhte njeriun për mbret. Në fakt, Zoti zgjodhi fillimisht Saulin, pastaj Davidin dhe i përdori për të mposhtur filistenjtë, armiqtë e Izraelit. Edhe kështu, mbretëria ishte e sigurt se do t'i sillte mjerim Izraelit në planin afatgjatë. Problemi përfundimtar me mbretërimin ishte se ai i dha pushtet jo vetëm një njeriu, por pasardhësve të tij pas tij.

Besohet gjerësisht se pjesë të ndryshme të këtyre kapitujve janë nxjerrë nga dokumente të ndryshme burimore. Është vërejtur që kap. 8 dhe 12 shprehin kritika të forta ndaj monarkisë në përgjithësi. Nga ana tjetër, kapitujt e mesëm e trajtojnë vetë Saulin shumë pozitivisht. Kap. 11 është në njëfarë mënyre një histori e veçantë. Të gjitha këto pjesë mund të jenë po aq historike, por studiuesit shpesh kanë ngritur pyetje dhe çështje. Për shembull, Sauli bëhet mbret në tre kohë të ndryshme dhe në tre vende të ndryshme (10,1; 10,17-25; 11,14-15) gjë që nuk është aspak e pamundur në rrethanat unike. Është krejtësisht e mundur të shohësh historinë e përgjithshme si të besueshme dhe të mendosh për seksione të ndryshme që paraqesin perspektiva të ndryshme mbi mbretërimin sesa llogari konfliktuale.

8,1-9 **Kërkesa për një mbret.**

Pleqtë izraelitë, përfaqësuesit lokalë të klaneve dhe fiseve të Izraelit, kishin arsye të vërteta ankthi. Ata panë që Samueli po plakej dhe nuk kishte asnjë pasardhës të dukshëm për të vazhduar luftën kundër filistenjve. Historia po përsëritej. Mëkatet e bijve të Eli kishin sjellë një ndryshim të madh në Izrael; dhe tani mëkatet e bijve të Samuelit ishin hapi i parë në një ndryshim edhe më të madh. Në të dy rastet, mëkatet ishin të njohura për publikun dhe publiku kishte të drejtë të protestonte. Një ndryshim i rëndësishëm është se bijtë e Samuelit nuk ishin nën mbikëqyrjen e tij të drejtpërdrejtë, sepse Beersheba shtrihej shumë larg në jug, dhe as Zoti dhe as njeriu nuk mund ta fajësonin atë për veprimtaritë e tyre. Ka ironi dramatike në të gjithë këtë. Si me Elin, ashtu edhe me Samuelin, ishte e qartë për të gjithë se njerëzit e mëdhenj dhe të mirë mund të kishin djem të këqij dhe pa vlerë; e megjithatë pleqtë u përgjigjën duke kërkuar një mbret. Sipas përkufizimit, një mbret është një sundimtar, djali i të cilit automatikisht bëhet mbret pas tij! Kështu, autori biblik demonstroi se argumentet e pleqve ishin të pasinqertë. Vetëm deri në v. 20 shprehet arsyeja e tyre e vërtetë.

Padyshim që kërkesa e pleqve ishte një refuzim i Samuelit, dhe natyrisht ai ishte i pakënaqur, edhe pse ata e lanë zgjedhjen e një mbreti në duart e tij. Fjalët e Zotit në v. 7 nuk e mohojnë që Samueli u refuzua, por theksojnë se ai nuk ishte i vetmi person që u refuzua. Pas refuzimit të pleqve ndaj Samuelit

qëndronte fakti se ata po refuzonin gjithashtu autoritetin e Zotit, sepse ishte ai që e kishte dërguar Izraelin një udhëheqës të aftë pas tjetrit, përfshirë Samuelin. Siç na kujton v. 8, nuk kishte asgjë të re në izraelitët që refuzonin Zotin për perënditë e tjera, por kërkesa e pleqve shkoi një hap më tej, duke refuzuar rregullimet e tij politike për popullin e tij.

Përshkrimi i Zotit si mbreti i Izraelit është gjuhë biblike shumë e shpeshtë, e gjetur qysh në Dal. 15,18. Ne lehtë e interpretojmë atë si një metaforë të drejtpërdrejtë, një pamje e përshtatshme njerëzore. Izraelitët ndoshta ishin të prirur të bënë të njëjtën gjë, dhe kështu nuk arritën të shihnin se çfarë ishte menduar dhe nënkuptuar. Nëse Zoti ishte në të vërtetë mbret, atëherë ai merrte vendime politike për Izraelin, ai bëri ligjet dhe kushtetutën, ai vendosi për luftërat dhe aleancat dhe bëri gjithçka tjetër që një mbret njerëzor mund të bënte në vendet e tjera. (Sigurisht, Perëndisë i duheshin lajmëtarët e tij për të njoftuar vendimet dhe dekretet e tij, dhe profetët, në veçanti, e plotësuan atë rol.) Nëse një mbret njerëzor i Izraelit nuk do të ishte bindur absolutisht ndaj vendimeve të Zotit, ai me siguri në disa mënyra do të zhvendosej Zoti. Kështu që kërkesa e pleqve arriti në tradhti.

8,10-22 Këshillat e Samuelit u refuzuan. Para se të vendosnin të kishin një monarki, izraelitët duhet të konsideronin se çfarë do të thotë për ta, kështu që Samueli këtu paraqet një pamje të zyrtë të efekteve anësore të monarkisë. Vizioni i pleqve ishte një vizion

i ngushtë; gjithçka që ata kërkonin ishte një udhëheqës efektiv ushtarak (20). Përshkrimi i Samuelit për mbretërinë në veprim tërheq vëmendjen për punën e detyruar dhe rekrutimin, taksat e rënda dhe më në fund tiraninë. Pra, nëse Izraeli do të zgjidhte mbretërinë, siç bënë, ata përfundimisht do të duhet të paguanin një çmim të rëndë për përfitimet e kufizuara ushtarake. Ata besuan se një mbret do t'u jepte gjëra të tilla si siguria, stabiliteti dhe suksesi; Samueli i paralajmëroi ata se mbretërit kishin më shumë gjasa të merrnin sesa të jepnin. (Vini re se sa shpesh ndodh folja take në v. 11-17.)

Shpesh është theksuar se detajet e v. 11-17 i përshtaten shumë Solomonit dhe mund të argumentohet se përshkrimi është i një date shumë më të vonë se koha e Samuelit. Kundër kësaj pikëpamjeje, ka mjaft dëshmi se shumë kohë para kohës së Solomonit, teprimet e mbretërimit ishin të njohura mirë dhe nuk ka asnjë arsye pse Samueli nuk duhet të kishte shprehur ndjenja të tilla. Të dy argumentet duhet të bëjnë një pikë të vlefshme. Samueli ndoshta e sulmoi të gjithë idenë e monarkisë, por po aq ndoshta autori biblik e ka zgjeruar fjalimin e Samuelit në mënyrë që t'u kujtojë lexuesve të mëvonshëm mënyrën në të cilën Solomoni demonstroi të vërtetën e argumenteve të Samuelit.

Nëse izraelitët atëherë zgjidhnin një monarki, ata do të pendoheshin përfundimisht – nuk mund të kishte kthim mbrapa. Por paralajmërimi i Samuelit ra në vesh

të shurdhër (19). Ne nuk duhet të supozojmë se vendimi i pleqve nuk i dha Zotit asnjë zgjedhje, por ai liroi lirisht ta linte Izraelin të kishte mënyrën e vet në këtë çështje (21). V. 20 tregon se megjithëse pleqtë donin që Izraeli të ishte në gjendje të mposhte kombet e tjera, ata gjithashtu donin të miratonin modelet e vendosura nga kombet e tjera. Në mënyrë të vetëdijshme ose të pavetëdijshme, njerëzit e Zotit janë gjithmonë nën presion shoqëror për t'u përshtatur me mënyrat e botës.

9,1-14 **Sauli vjen në Rama.**

Ka shumë të ngjarë që në këtë pikë autori biblik të përdorë një dokument tjetër për informacionin e tij, por në çdo rast nuk ka dyshim për aftësinë e tij letrare dhe efektet dramatike. Pa ndonjë paralajmërim, skena zhvendoset nga Samueli në Saul, këtu përmendet për herë të parë. Lexuesi mbahet në pezull, duke menduar se si do të shkojë Samueli për të gjetur dhe për të bërë një mbret; por natyrshëm çdo lexues duhet ta ketë ditur që Sauli kishte qenë mbreti i parë i Izraelit, kështu që prezantimi i emrit të tij nuk shkakton befasi. Historia vazhdon për të shpjeguar rrethanat në të cilat Samueli dhe Sauli u takuan. Vini re se me sa aftësi rrëfimtari maskon faktin që Rama është qyteti dhe Samueli profeti. (Rama ishte qyteti i lindjes së Samuelit, por ai sapo ishte kthyer në të nga qarku i tij gjyqësor, shih 7,16-17.). E vetmja e dhënë e dhënë është përmendja e rrethit të Cufit (5), ku ishte Rama (shih 1 , 1).

Nga një këndvështrim, kjo është një histori tipike “lecka në pasuri”. Familja e Saulit nuk ishte varfanjak, dhe ai vetë ishte fizikisht mbresëlënës (2); por familja nuk ishin aristokratë, dhe fisi i tyre, Benjamin, ishte i vogël dhe relativisht i parëndësishëm në Izrael (shih v. 21), i lënë në hije nga Efraimi në veri dhe Juda në jug. Sauli nuk mund të ketë pasur ambicie ose pritje për t’u bërë mbret. Pika kryesore e këtij pasazhi mund të jetë pafajësia e Saulit dhe mungesa e ambicies. Ai nuk u nis për të fituar ndonjë famë ose pushtet, por thjesht për të rimarrë pasurinë e humbur të babait të tij. Ai nuk kërkoi mbretërim; por Zoti, si të thuash, e gjeti dhe vazhdoi ta bëjë mbret. Sauli madje nuk e dinte kush ishte Samueli, ose e njohu atë kur u takuan. Ne mund të imagjinojmë se pas ngjarjeve të kap. 8, disa burra ambiciozë mund të jenë përpjekur t’i marrin Samuelit, t’i bëjnë përshtypje me aftësinë e tyre ose të fitojnë favorin e tij. Sauli nuk ishte një njeri i tillë.

Shënim. 12 Altarë, siç kishte ndërtuar Samueli në Rama (7,17) ishin shpesh në kodra (ose tuma artificiale) dhe ‘vende të larta’ shërbenin si faltore në ajër të hapur. Është e qartë nga ky fragment që Samueli nuk ishte thjesht profet dhe gjyqtar, por prapëseprapë kishte disa funksione priftërore.

9,15-27 Samueli e argëton Saulin. Historia e deritanishme e ka bërë të qartë se asnjë qenie njerëzore nuk kishte planifikuar që Samueli dhe Sauli duhet të takoheshin ndonjëherë. Zoti i kishte shkelur lëvizjet e Saulit dhe tani i zbuloi Samuelit drejtpërdrejt

se Sauli ishte zgjedhja e vetë Zotit për të qenë mbret. Kështu Samueli e njohu Saulin kur u takuan të dy burrat dhe gjithashtu dinte se çfarë duhet të bëhej për ta bërë Saulin mbret. Sidoqoftë, Sauli nuk mbeti në dijeni të planeve të Zotit gjatë gjithë ngjarjeve të këtij kapitulli, Samueli vetëm gradualisht e bëri të vetëdijshëm se Zoti kishte plane të veçanta për të. Në v. 20, Samueli iu referua dëshirës së Izraelit; lexuesi e kupton se ai donte të thoshte dëshirën e tyre për një mbret, por një vërejtje e tillë e hutonte natyrshëm Saulin. Pastaj veprimi i Samuelit në v. 24 i tregoi Saulit se ai ishte një mysafir i nderuar, por prapë nuk e zbuloi të vërtetën e plotë. Seksioni vazhdon të tregojë çështjen se Saul madje tani nuk ishte në dijeni të rolit të tij të ardhshëm. Sauli nuk e mori pushtetin dhe as Samueli nuk promovoi ndonjë mik të ngushtë të tij në mbretëri; Sauli ishte tërësisht zgjedhja e Zotit.

Fjala “mbret” nuk gjendet në këtë kapitull. V. 16 dhe 10,1 përdorin të dy fjalën udhëheqës (hebr. *nagid*) në vend të kësaj. Kuptimi i saktë i fjalës hebraike është i diskutueshëm; ndoshta ‘i caktuar për mbret’ është kuptimi, me nënkuptimin se Sauli nuk ishte në të vërtetë mbret deri në ceremoninë publike në Micpa të përshkruar në kap. 10. Sidoqoftë, në kontekst nuk ka gjasa që fjala të dalë në kontrast me një mbret, sepse folja vajosje, e përdorur me të, nënkupton mbretërimin. Funkcioni i Saulit si udhëheqës është sqaruar, detyra e tij është të çlirojë Izraelin nga filistenjtë dhe të qeverisë Izraelitët. Në këtë mënyrë Zoti do të siguronte, përmes Saulit, dy nevojat më të

rëndësishme politike të kohës. E para ishte disfata e armikut, i cili përndryshe mund ta kishte shtypur Izraelin nga ekzistenca. Tjetra ishte nevoja e brendshme e Izraelit për unitet dhe qeveri të fortë.

Shënim. 27 Samueli siguroi që do të ishte një vajosje private; as shërbëtori i tij nuk e dinte sekretin. Vajimi i parë i Davidit ishte gjithashtu privat (16,1-13). Në të dy rastet, mbretërimet e tyre në të vërtetë nuk filluan derisa të ishte mbajtur një ceremoni publike.

10,1-8 **Vajosja.**

Akti i thjeshtë i vajosjes përshkruhet në v. 1. Vaj ulliri u derdh mbi kokën e mbretit të ardhshëm nga një përfaqësues i Zotit, në këtë rast Samuel. Ky akt simbolizonte që Zoti po e shënjonte këtë njeri, duke e veçuar nga të gjithë të tjerët, si zgjedhjen e tij të mbretit. Ne nuk mund të jemi të sigurt për domethënien e plotë të vajosjes në Izrael. Një mundësi është që ajo të ishte një simbol i një marrëdhënieje besëlidhjeje; nëse është kështu, kjo e tregoi Zotin duke bërë një besëlidhje të veçantë me mbretin individual, duke premtuar t'i jepte ndihmë, forcë dhe mençuri. Vaji ishte mbase një simbol i fuqisë së dhënë nga Zoti. Vajosja ishte një ritual i mirënjohur në Lindjen e Afërme të Afërt, megjithëse jashtë Izraelit nuk ishte e zakonshme të vajosnin mbretër. Në Egjipt, mbreti nuk u vajos, por vasalët e tij u vajosën. Nëse i njëjti koncept ishte i njohur në Izrael, mund të sugjerojë që vajosja e bëri Saulin mbret vasal nën Zotin, i cili ishte mbreti i madh.

V. 1 përshkruan gjithashtu Izraelin si trashëgiminë e Zotit, zotërimin e tij të përhershëm. Ky përshkrim, i cili përfshinte të dy tokën dhe popullin, është një tjetër deklaratë e rëndësishme për mbretin e ri, ai në asnjë kuptim nuk është pronari i Izraelit, i cili ende i përket Zotit.

Kështu që Sauli do t'i nënshtrohej Zotit; por edhe kështu, mbretërimi ishte një institucion i ri në Izrael, dhe nuk do të ishte për t'u habitur nëse Sauli kishte dyshime për të gjitha. Ai kishte nevojë për shenja që vërtet duhej të ishte mbret, dhe gjithashtu shenja se ai ishte i aftë për detyrën. Prandaj, atij iu premtuan tre shenja. (V. 7 e bën të qartë se parashikimet e Samuelit kishin për qëllim si shenja, dhe ka shumë të ngjarë që teksti origjinal hebraik përmendi shenjën edhe në v. 1) Shenja e parë (2) ishte ta siguronte atë se ai mund ta linte të kaluarën pas tij; roli i tij i ardhshëm nuk ishte ai i një fermeri. Shenja e dytë (3-4) ishte ta siguronte atë se izraelitët do ta njohin atë si mbret. Këmbët e bukës ishin pjesë e blatimeve që çoheshin në faltoren e Betelit, kështu që burrat nuk do t'ia jepnin rastësisht ndonjë të huaji që kalonte, por vetëm dikujt me status shumë të lartë. Shenja e tretë (5-6) do t'i jepte atij siguri se ai kishte dhuntitë dhe aftësitë e nevojshme për detyrën e udhëheqjes. 'Gjyqtarët' para tij ishin pajisur të gjithë për udhëheqje me dhuntinë e Shpirtit të Zotit dhe Sauli do të pranonte që ai ishte pajisur në të njëjtën mënyrë. Sapo të plotësoheshin këto shenja, Sauli mund të kishte besim të plotë për të vepruar si mbret, sepse Perëndia do të ishte qartë me të.

Gibeah ishte qyteti i lindjes së Saulit (26), i quajtur “Gibeah i Saulit” në 11,4. Emri i tij i plotë ishte Gibeah i Perëndisë, ose Gibeat-elohim. Kjo tregon për dobësinë e Izraelit që edhe në qytetin e lindjes të vetë Saulit kishte një post filiste në këtë kohë. Bandat e profetëve ishin një tipar i kohërave të rrezikut politik dhe shpirtëror (shih gjithashtu 2 Mbr. 2). Ndryshe nga profetët e mëdhenj individualë, ata duket se kanë mbetur në komunitete dhe i janë përgjigjur muzikës me sjellje ekstatike. Ka prova që Sauli u prek lehtë nga muzika (shih 16,14-23), dhe Zoti këtu planifikoi të përdorte këtë aspekt të personalitetit të Saulit.

V. 8 është udhëzimi përfundimtar i Samuelit për Saulin në këtë fragment dhe i referohet kap. 13 (shih 13,4, 8). Fjalët e Samuelit drejtuar Saulit duhet të kenë qenë më të hollësishme sesa kjo fjali e shkurtër e parashikuar për lexuesin, e cila jep përshtypjen mashtruese se Sauli do të shkonte menjëherë në Gilgal. Ky nuk mund të jetë rasti, duke pasur parasysh të gjitha ngjarjet që pasuan para se Samueli ose Sauli të shkonin në Gilgal. Nga kap. 13 mund të nxjerrim përfundimin se Samueli duhet ta ketë udhëzuar Saulin, sapo të kishte marrë detyrën si mbret, të thërriste një asamble izraelite në Gilgal për të formuar një ushtri kundër filistenjve. Por kjo qëndronte ca në të ardhmen.

10,9-16 **Sekreti ruhet.**

Treguesi shkurtimisht na bën të ditur se të tre shenjat ishin përmbushur dhe ai lëviz drejt e treta ato,

me një qëllim të ri në mendje. Është e rëndësishme që historia të theksojë se askush përveç Samuelit dhe Saulit nuk e dinte që Sauli ishte caktuar mbret. Ky theks është transmetuar duke rrëfyer dy episode. Episodi i parë, përmbushja e shenjës së tretë, tregon se edhe pse vetë Sauli mësoi nga shenja, njerëzit e tjerë e keqkuptuan atë plotësisht. Në të vërtetë, ata përqeshën përvojën e Saulit – aq sa u bë një thënie, e përforcuar nga një ngjarje e mëvonshme (shih 19,23-24). Ata me sa duket u tallën me bandën e profetëve gjithashtu, nëse Dhe kush është babai i tyre? do të thotë “ata janë një hiç!” Përvoja e Saulit qartë nuk u bëri përshtypje njerëzve në qytetin e tij të lindjes Gibeah. Veprat 2,13 regjistrojnë një episod të ngjashëm, kur burrat e mbushur me Shpirtin ishin fyer nga kalimtarët; dhe 1 Kor. 2,14 vërejtje në terma të përgjithshëm se “Njeriu pa Shpirt nuk i pranon gjërat që vijnë nga Shpirti i Zotit, sepse ato janë marrëzi për të dhe ai nuk mund t’i kuptojë ato”.

Episodi i dytë është një bisedë që Sauli kishte me xhaxhain e tij, të papërmendur më parë, të cilin e takoi në faltoren lokale. Babai i Saulit do ta dinte pse ai kishte munguar, por xhaxhai i tij nuk e bëri. Përmendja e Saulit për Samuelin ftoi kuriozitetin e xhaxhait të tij, por Sauli ishte i kujdesshëm për të mos thënë asgjë për mbretërinë. Kështu që as fqinjët dhe të afërmit e Saulit nuk kishin asnjë ide për faktin se ai ishte njeriu i destinuar të bëhej mbret.

10,17-27 Ceremonia në Micpa. Micpa duket se ka vepruar si kryeqyteti në këtë kohë; ky ishte asambleja

e dytë kombëtare që u mbajt atje (shih 7,15-16). Kështu që ishte vendi i duhur për ceremoninë që do ta bënte Saulin mbret. Ky fragment është vazhdimi i drejtpërdrejtë i kap. 8, për sa u përket përfaqësuesve izraelitë, sepse ata nuk do të dinin asgjë nga ngjarjet personale dhe private të regjistruara në 9,1 – 10,16. Samueli menjëherë përsëriti qortimet e tij të mëparshme në emër të Zotit. Edhe pse Sauli ishte zgjedhur dhe pajisur nga Zoti për të shërbyer si mbret, kërkesa e izraelitëve për një mbret u pa ende si sfidë e Perëndisë. Samueli i kujtoi ata përsëri që Zoti nuk kishte dështuar kurrë t'i shpëtonte nga armiqtë e fuqishëm.

Ne mund të kemi pritur që Samueli të shpallë menjëherë se Zoti kishte zgjedhur Saulin dhe më pas të vazhdonte me një vajosje publike. Por v. 20-24 regjistrojnë një ceremoni shumë të ndryshme, një në të cilën Sauli zgjidhet me short, ashtu si të mos ishte marrë ndonjë vendim i mëparshëm. Ne dimë shumë pak për mekanizmin që është përdorur; në veçanti, është çuditëse se si Sauli mund të jetë zgjedhur në mungesë të tij. Sidoqoftë theksohet se edhe tani Sauli është një njeri modest dhe i përlulur, duke shmangur më shumë sesa duke kërkuar mbretërimin. Ai ishte një figurë mbresëlënëse, megjithatë, dhe shumica e asamblesë i dha atij njohje të menjëhershme. Kështu, Sauli u bë mbret me anë të një thirrjeje, ai nuk u imponua nga Izraeli nga Samueli ose nga Zoti, por u pranua nga përfaqësuesit e Izraelit si një i tërë. (Nënkuptohet që ngatërrestarët

ishin të paktë në numër.) Ishte e rëndësishme që ky mbret i parë i Izraelit të kishte një popull të bashkuar pas tij, kështu që ishte e përshtatshme që populli ta pranonte lirisht dhe vullnetarisht atë si mbret. Ky fakt shpjegon pse fshehtësia kishte qenë e nevojshme paraprakisht.

V. 25 i referohet një dokumenti, të depozituar në faltore, ku padyshim priftërinjtë kujdeseshin për të. Është përshkruar si 'kushtetuta' mbretërore. Nuk na janë dhënë detaje të përmbajtjes së tij, por ndoshta ishte një version i zgjeruar i Lp. 17,18-20. Rregulloret pa dyshim përfshinin të dy "të drejtat dhe detyrat" (pasi fjala e vetme hebraike jepet në një përkthim). Me fjalë të tjera, ishte një dokument që i tregonte mbretit atë që ai kishte të drejtë të priste nga qytetarët e tij dhe cilat ishin detyrat e tij, nën Zotin, ndaj tyre. Kështu mbreti dhe populli ishin në marrëdhënie besëlidhjeje me njëri-tjetrin.

Sauli shkoi në shtëpi si të gjithë të tjerët (26); Gibeah duket se është bërë kryeqyteti i tij në kohën e duhur. Në fillim të monarkisë, nuk mund të ketë pasur sistem qendror të taksimit, dhe Sauli ishte për kohën i varur nga ferma e tij për jetesën e tij (shih 11,5).

Në të vërtetë nuk është për t'u habitur që kishte disa izraelitë cinikë që dyshuan në aftësinë e Saulit për ta udhëhequr Izraelin drejt fitores ndaj filistenjve (27). Nëse pleqtë izraelitë kishin qenë fajtorë për refuzimin e mbretërimit të Zotit, këta burra ishin dyfish fajtorë, sepse edhe ata refuzuan zgjedhjen e Zotit për një mbret njerëzor. Ata përshkruhen si krijues të problemeve, ose "njerëz të pavlerë".

11,1-11 **Fitorja e parë e Saulit.**

Teksti sipas dorëshkimit 4MSam nga Deti i vdekur ka hyrjen si vijon: Tani Nahashi, mbreti i amonasve, i kishte shtypur rëndë anëtarët e fiseve të Gadit dhe Ruvenit, duke i nxjerrë syrin e djathtë secilit prej tyre dhe duke penguar që t'i arrijë nga jashtë Izraelit ndonjë shpëtimtar. Askush nga izraelitët në anën lindore të Jordanit nuk mbetej pa i nxjerrë syrin e djathtë. Por, disa 700 burra u ishin ikur amonasve dhe kishin gjetur strehë në qytetin Javesh-Gilead.

Autori biblik e befason edhe një herë lexuesin, duke e larguar vëmendjen nga rajoni qendror i Izraelit dhe kufiri perëndimor (ku ndodheshin filistenjtë) në kufirin jug-lindor. Mbreti amonas Nahash drejtoi një shtet të vogël në Transjordan, në kufijtë e territorit izraelit të njohur si Gilead. Në një datë të hershme, ushtria e tij kishte pushtuar territorin izraelit dhe tani ata rrethuan qytetin e Jabesh Gileadit.

Kjo situatë ilustron shkallën e dobësisë izraelite në fillim të mbretërimit të Saulit; përsëri duhet të kemi parasysh se ceremonia e bërjes së Saulit mbret i dha Izraelit potencial për unitet dhe forcë, por nuk i krijoi këto gjëra automatikisht ose menjëherë. Ne nuk mund të jemi të sigurt se sa shtrihej autoriteti i vërtetë i Saulit edhe në kulmin e fuqive dhe reputacionit të tij; në fillim të mbretërimit të tij shkalla e kontrollit të tij ishte ndoshta shumë e kufizuar. Secili fis izraelit ishte mësuar të vepronte në mënyrë të pavarur dhe kjo rrëfim tregon se edhe një qytet individual si Jabesh Gilead mund të bënte traktatet e tij. Është gjithashtu

domethënëse që lajmëtarët nga Jabeshi vepruan sikur Sauli të mos ishte mbret dhe dërguan fjalë në të gjithë Izraelin, duke kërkuar ndonjë ndihmë që mund të gjenin; por ishte Sauli ai që në fakt iu përgjigj thirrjes së tyre.

Situata tregon gjithashtu shtrirjen e urrejtjes amonase për izraelitët, megjithëse brutaliteti i parashikuar në v. 2 dallon çuditërisht, nga standardet moderne, me vonesën e zotërisë të përshkruar në v. 3. Amoni ishte shumë i vogël për të sulmuar një Izrael të bashkuar, por një Izraeli i përçarë, i shpërqendruar nga agresioni filiste diku tjetër, ishte një pre e natyrshme.

V. 6-11 zbulojnë se si u përgjigj Sauli. Ashtu si 'gjyqtar' para tij, atij iu dha fuqi nga Shpirti i Zotit dhe veproi me forcë dhe autoritet, duke kërkuar një grumbullim të plotë burrash izraelitë nga qytete dhe fshatra, ferma dhe fusha. V. 7 nënkupton që ishte frika e Zotit në vend se respektimi i Saulit ose Samuelit që bëri që kaq shumë burra të vinin të bënin betejën e nevojshme. Numri i ushtarëve të dhënë në v. 8 duket shumë i madh, këtu si gjetkë në librat historikë të DhV. Kjo ndoshta sepse llogaritë ushtarake ndoqën një zakon egjiptian për të shtuar një zero në secilin numër. Është interesante të gesh Juda të renditur veçmas nga pjesa tjetër e Izraelit. Ky dallim mund të pasqyrojë ndarjen e mëvonshme të mbretërisë pas vdekjes së Solomonit.

Ky fragment (dhe shumë të tjerë në DhV) zbulon një Zot që ndihmoi popullin e tij në luftë. Realitetet

historike të situatës ishin të tilla që nuk mund të kishte zgjidhje paqësore. Kjo luftë izraelite, për më tepër, nuk ishte për shkak të lakmisë territoriale, as dëshirës për të dominuar popujt e tjerë, por për të parandaluar padrejtësinë dhe shtypjen. DhV tregon vazhdimisht kundërshtimin e Zotit ndaj padrejtësisë.

Veprimi i parë vendimtar i Saulit, pra, rezultoi në një fitore të rëndësishme. Qytetarët e Jabeshit kurrë nuk e harruan se si ata ishin të detyruar ndaj tij (shih 31,11-13).

11,12-15 **Ceremonia në Gilgal.**

Vazhdimi i fitores së Saulit në Transjordan ishte një ceremoni në Gilgal, kur të gjithë njerëzit e pranuan Saulin si mbret. Pa dyshim që pjesëmarrësit kryesisht përbëheshin nga ushtria e tij fitimtare. Gilgal ishte më i afërt me lumin Jordan të qyteteve ku Samueli ushtronte autoritetin (7,16). Disa studiues gjejnë në këtë kapitull të vetmin tregim të mirëfilltë historik se si Sauli u bë mbret; është mjaft e lehtë për të hedhur poshtë v. 14 (dhe të gjitha përmendjet e Samuelit në kapitull) si një shtesë editoriale, dhe pastaj për të përkthyer frazën e konfirmuar Sauli si mbret si “e bëri Saulin mbret” (kuptimi i drejtpërdrejtë). Sidoqoftë, historia lexon mjaft bindshëm ashtu siç qëndron dhe arsyeja për një ceremoni të re është e qartë për t’u parë, në funksion të masës së mëparshme të armiqësisë ndaj Saulit (10,27). Tani për herë të parë i gjithë kombi i dha atij besnikëri. Referenca për Zotin dhe për flijimet e miqësisë në v. 15 mund të sugjerojë një ceremoni të besëlidhjes, në analogji me Dal. 24.

Emocioni rreth fitores dhe i ceremonisë çoi në një festë të madhe, fjfj. ‘Sauli dhe të gjithë Izraelitët u gëzuan shumë’. Mungesa e emrit të Samuelit është domethënëse, nëse të gjithë tashmë kishin harruar ngjarjet e kap. 8, ai nuk e kishte bërë. Asnjë faj nuk i ngarkohet Saulit, por pleqtë e Izraelit kishin qenë fajtorë për refuzimin e Zotit dhe Samuelit. Kapitulli tjetër vazhdon për të shprehur qortimet dhe paralajmërimet e mëtejshme të Samuelit.

12,1-15 **Fjalimi i Samuelit.**

Nuk është e sigurt nëse ky fjalim i përket të njëjtit kontekst si fundi i kap. 11, përkatësisht kuvendi në Gilgal, ose për një kuvend kombëtar të mëvonshëm drejt fundit të jetës së Samuelit. Në disa mënyra fjalimi lexohet si një lamtumirë, por hyrja e shkurtër për të në v.1. Unë nuk na jep asnjë të dhënë. Në çdo rast, fjalimi vjen në mënyrë të përshtatshme në këtë pikë. Autori biblik e vendos atë këtu për t’i siguruar lexuesit një mundësi për reflektim para se të fillojë historinë e monarkisë. Kap 11 kishin përfunduar me një gëzim dhe ngazëllim, ndërsa izraelitët festuan një fitore dhe prisnin me siguri fitoret e ardhshme mbi filistenjtë. Ata tani kishin një mbret dhe një që tashmë e kishte provuar veten si një ushtar të aftë. Kështu që ata kishin një ndjenjë të fortë të mirëqenies. Sidoqoftë, fjalimi i Samuelit analizoi situatën aktuale dhe hulumtoi të kaluarën, në mënyrë që të siguronte udhëzime për të ardhmen. Fjalimi e bën të qartë se e ardhmja nuk varej nga ekzistenca e një mbreti, as nga

aftësitë e tij, por nga vullneti i Zotit. Vullneti i Zotit nga ana e tij do të varet nga besnikëria e tyre ndaj tij.

Së pari, Samueli kërkoi një llogari të administratës së tij, tani që ai kishte hequr dorë nga udhëheqja politike (1-5). Dëgjuesit e tij mund të pajtoheshin vetëm se ai u kishte dhënë atyre udhëheqje të mirë dhe të drejtë në çdo aspekt për shumë vite. (Asgjë nuk është thënë për ankesën e tyre të hershme rreth dy djemve të tij në 8,1-5; por referimi ndaj bijve të tij këtu në v. 2 mund të nënkuptojë se ai i kishte hequr ata nga postet e tyre në Beersheba dhe i kishte kthyer në shtëpi.) Atje është theksi në faktin se Samueli nuk kishte marrë asgjë padrejtësisht nga askush. Ky përshkrim i Samuelit bën një kontrast të fortë me përshkrimin e tij të mbretërve në 8,11-18, që tregon se ata marrin një gjë pas tjetrit nga nënshtetasit e tyre. Ekziston një këndvështrim më i gjerë i synuar nga autori biblik. Fjalimi është në kontrast me gjyqtarët e së kaluarës me mbretërit e së tashmes dhe të ardhmes. Drejtuesit e së kaluarës kishin qenë individë të zgjedhur nga Zoti, dhe kështu kishin dhënë qeveri të mirë; por tani izraelitët kishin filluar të zgjidhnin udhëheqësit e tyre, dhe ky ishte një hap shumë i rrezikshëm për të marrë. Ishte e vërtetë që Zoti kishte zgjedhur Saulin, dhe më vonë do të zgjidhte edhe Davidin, por në Mbretërinë Veriore pas vdekjes së Solomonit, shumë mbretër do të zgjidheshin nga një pjesë ose nga një popullsi tjetër.

V. 8-11 u kujtojnë izraelitëve disa fakte të rëndësishme nga historia e tyre e kaluar. Së pari,

Perëndia i kishte kujdesur vazhdimisht nevojat e tyre, duke i shpëtuar nga shumë armiq. Së dyti, Zoti kishte zgjedhur dhe siguruar udhëheqësit njerëzorë që i kishin udhëhequr ata drejt fitores. Së treti, disfatat e tyre ishin për shkak të mëkateve të tyre, pasi ata ishin kthyer vazhdimisht nga Zoti në idhujtari. V. 11 rendit disa nga udhëheqësit e aftë që Zoti u kishte siguruar atyre. Nuk është e pamundur që Samueli përfshiu emrin e tij, si i fundit i gjyqtarëve, ose ndoshta autori biblik e shtoi atë; por ndoshta ne duhet të lexojmë emrin e Samsonit në vend të Samuelit

V. 12 rinovon akuzën e 8,7-8 se duke kërkuar një mbret njerëzor izraelitët po refuzonin mbretërinë e Zotit mbi ta. Ky varg, që nënkupton se Nahashi duhet të ketë ngacmuar izraelitët në Transjordan shumë kohë para sulmit të tij mbi Jabesh Gilead, tregon se sa me lehtësi Izraeli bëri përgjigjen e gabuar ndaj situatave që u paraqitën. Kur Nahashi i ngacmoi ata, ata duhet ta kishin kuptuar që vetëm mosbesnikeria e tyre ndaj Zotit mund të kishte shkaktuar një situatë të tillë; por në vend të pendimit (si në të kaluarën) ata i morën gjërat në duart e tyre, hodhën poshtë rregullin e Zotit dhe kërkuan një mbret. Sidoqoftë, të paktën ata i kishin kërkuar Zotit që të zgjidhte njeriun aktual për t'u bërë mbret, dhe ndoshta për shkak të kësaj, Zoti tani ishte i përgatitur t'u jepte atyre një shans tjetër përpara çdo ndëshkimi. Gjithçka varej nga bindja e tyre dhe e mbretit të tyre ndaj Zotit.

12,16-25 **Nxitje dhe paralajmërim.**

Dëgjuesit e Samuelit mund të kenë pyetur nëse interpretimi i tij i historisë së Izraelit ishte i saktë. Çdo dyshim i tillë u hoq nga një shenjë e mrekullueshme nga qielli. Në fillim të verës, koha e korrjes së grurit, as bubullima as shi nuk do të ndodhnin zakonisht në tokën e Izraelit, kështu që parashikimi i Samuelit dhe përmbushja e tij e shpejtë provuan që Zoti po fliste përmes tij. I gjithë ky pasazh tregon Samuelin si një profet në të gjitha kuptimet e fjalës. Ai analizoi të kaluarën dhe të tashmen, parashikoi të ardhmen, i kujtoi Izraelit mirësinë e Zotit, i tërhoqi nga idhujtaria dhe premtoi të ndërmjetësonte për ta në lutje dhe t'i mësonte ato që ishin të mira dhe të drejta.

V. 22 kujton dëgjuesit dhe lexuesit se Zoti kishte lidhur një besëlidhje me popullin e tij, Zoti e kishte bërë Izraelin popullin e tij dhe ishte i lidhur me betimin e tij që të mos i hidhte poshtë. Kështu që mësimi – si për dëgjuesit e Samuelit, ashtu edhe për brezat e mëvonshëm – ishte detyra e tyre për të mbajtur anën e besëlidhjes. Nëse ata nuk do ta bënë këtë, veçanërisht duke u kthyer nga adhurimi i vërtetë në idhuj, atëherë Zoti pa dyshim do t'i ndëshkonte ata. Vargu i fundit tregon me disa fjalë se si Zoti do t'i ndëshkonte ata, me mërgim dhe me rënien e monarkisë, të dyja këto ndodhën në shekullin e gjashtë BC. Kështu, sapo filloi monarkia, parashikohej fundi i saj. Sidoqoftë, këtu ka një shënim shprese për ata që jetuan në periudhën e mërgimit. Fjalimi i Samuelit tregoi se rënia përfundimtare e monarkisë

do të ishte pjesë e veprimeve dhe planifikimit të Zotit dhe se edhe atëherë Zoti nuk do ta refuzojë popullin e tij. Kështu që edhe në fatkeqësinë e mërgimit, populli i Zotit nuk duhet t'u drejtohet perëndive të tjera. Në rast se ndonjë lexues tundohej ta bënte këtë, v. 21 tërheq vëmendjen për natyrën e padobishme të idhujve.

13,1 – 15,35 **Lufta dhe konflikti**

Pjesa më e madhe e mbretërimit të Saulit do të ishte një situatë gjatë luftës. Filistenjtë ishin armiku kryesorë dhe të parët. Kap. 13 dhe 14 tregojnë për disa nga sukseset e hershme të Saulit kundër tyre. Kap 15 jep detaje të një fitoreje mbi një armik më të vogël, amalekasit. Fushata të tjera fitimtare përmenden në 14,47 por nuk përshkruhen. Pra, nga një këndvështrim, këta kapituj përshkruajnë një fillim shumë të suksesshëm të mbretërimit të Saulit, në të cilin ai vazhdimisht i çliroi Izraelitët nga armiqtë e tyre (14,47).

Megjithatë, të njëjtët kapituj përfundojnë me një shënim të zymtë dhe të pakënaqur, Zoti u trishtua që e kishte bërë Saulin mbret të Izraelit (15,35). Ngjarjet e regjistruara në kap. 13-15 ishin raste jo vetëm të luftës kundër armiqve të huaj, por edhe të konflikteve personale midis Saulit dhe izraelitëve të tjerë. Në kap. 14, Sauli mund të ketë vrarë djalin e tij, dhe ai përfundoi duke u grindur me trupat e tij. Më seriozisht, në të dy kap. 13 dhe 15 e shohim që Sauli po i shkaktonte fyerje të mëdha Samuelit, i cili foli në

emër të Perëndisë. Pavarësisht nga të gjitha shenjat e mira deri në këtë pikë, Sauli shpejt provoi se megjithëse mund të fitonte beteja, ai nuk ishte njeriu i duhur për të udhëhequr Izraelin.

Mbretërimi i Saulit nuk ishte një katastrofë totale, edhe pse përfundoi me dështim dhe disfatë (regjistruar në kap. 31). Ai i dha Izraelit shpresë të re ndërsa filloi të koordinojë fiset e tij (më parë të pavarur), gradualisht ndërtoi një ushtri, mundi filistenjtë më shumë se një herë dhe i dëboi nga tokat e izraelitëve. Pavarësisht nga dështimi i tij i fundit në betejë, ai i hapi rrugën pasardhësit të tij në disa aspekte të rëndësishme. Dëshmia e vetë Davidit për Saulin nuk duhet të neglizhohet (2 Sa. 1,19-27).

Sidoqoftë, kap. 13-15 tregojnë qartë se nga këndvështrimi i Zotit Sauli ishte një dështim, përkundër faktit që vetë Zoti e kishte zgjedhur atë për të qenë mbret. Arsyeja themelore e dhënë është se ai nuk pranoi t'u nënshtrohej udhëzimeve të Zotit të ndërmjetësuar përmes profetit Samuel. Mesazhi është i qartë, Zoti nuk do të bekonte një mbret të Izraelit i cili u vu mbi profetët që Zoti vendosi. Ngjarjet e përshkruara në kap. 13-15 mund të shihet si një luftë për pushtet, Zoti rreshtohet me profetin kundër mbretit.

13,1-7 **Përgatitjet për betejë.**

V. 2 përshkruan përgatitjet e përgjithshme të Saulit për luftën e pashmangshme me filistenjtë. Ai zgjodhi njerëz për të formuar një ushtri të përhershme në

gatishmëri për betejë dhe i vendosi në dy vende të ndryshme. Ai vetë komandoi trupën më të madhe të trupave dhe djali i tij Jonatan (këtu përmendet për herë të parë) komandoi tjetrin. V. 3 përshkruan më pas shkakun e betejës së parë të madhe. Të zemëruar nga humbja e postës së tyre, filistenjtë sollën një ushtri të madhe dhe të pajisur mirë në territorin izraelit, të vendosur për të shtypur ushtrinë më të vogël izraelite. Trupat izraelite kishin shumë pak armë të përshtatshme (shih v. 22), dhe nuk është për t'u habitur që shumë prej tyre dezertuan. 2000 burrat e Saulit u zvogëluan në 600 (15). Por Sauli kishte një avantazh të fshehur, ai kishte ende një urdhër nga Zoti për ta zbatuar dhe bindja e tij ndaj këtij urdhri mund ta transformonte situatën e tij të pashpresë. Ky urdhër ishte që të shkonte në Gilgal dhe të priste atje Samuelin (10,8). Kështu që Sauli shkoi në Gilgal (4) dhe qëndroi atje me gatishmëri (7).

13,8-14 **Samueli qorton Saulin.**

Në minutën e fundit Sauli nuk iu bind udhëzimeve të Samuelit. Simpatia e një lexuesi modern ka tendencën të qëndrojë me Saulin, pasi situata ushtarake ishte kaq kritike (burrat e tij po iknin) dhe Samueli mbërriti vonë. Është e qartë, megjithatë, se Samueli ishte vetëm pak vonë, por Sauli nuk kishte pritur asnjë moment më shumë se sa ishte parashikuar. Sauli nuk qortohet për marrjen e funksioneve priftërore mbi vete, por përkundrazi për zënien e profetit. Samueli kishte premtuar (10,8) që

të dy të kushtonin flijimet që ishin të përshtatshme para një beteje dhe gjithashtu për t'i dhënë Saulit udhëzime dhe udhëzime në lidhje me betejën. Por Sauli besoi se ai mund të hiqte dorë nga të dy. Fyerja e tij mund të duket e parëndësishme për ne, por përfshihej një pyetje themelore, a do t'i nënshtrohej mbreti i ri profetit apo do ta hiqte atë? Profeti foli dhe veproi në emër të Zotit, kështu që Sauli kishte provuar me një vepër budallaqe se nuk e konsideronte veten të lidhur me udhëzimet e Zotit. Ishte një veprim i cili do t'i kushtonte familjes së tij mbretërimin (14). Zoti do ta transferonte atë te një njeri tjetër, një njeri sipas zemrës së tij, d.m.th. “Iloji i njeriut që ai dëshiron”. Ka për qëllim Davidin, i cili hyn në histori në kap. 16. Davidi nuk ishte më pa mëkat se Sauli, por ai ishte gjithmonë i bindur ndaj udhëzimeve profetike.

13,15-23 **Lëvizjet e trupave.**

Ky paragraf përcakton shkurtimisht lëvizjet përfundimtare të trupave që i paraprinë betejës. Duke lëvizur njerëzit e tij në Gibeah, Sauli po bashkonte forcën e tij me atë të Jonatanit (shih v. 2), dhe kështu edhe nëse ushtarët izraelitë ishin të paktë në numër dhe të pajisur keq, ata ishin një ushtri e vetme. Nga ana tjetër, filistenjtë i ndanë trupat e tyre në një masë të kufizuar (17), dhe kjo me sa duket kontribuoi në disfatën e tyre.

19-21 Deri tani, filistenjtë kishin qenë në gjendje të mohonin izraelitët shpatat dhe shtizat dhe kishin ngarkuar një çmim shumë të lartë për mprehjen e çdo

vegle që mund të përdoret si armë. Me sa duket, izraelitët kishin të paktën harqe dhe shigjeta.

14,1-23 **Shfrytëzimi i Jonatanit.**

Askush nuk do ta priste një fitore izraelite, duke pasur parasysh të gjitha vështirësitë e përshkruara në kapitullin e mëparshëm, por dy gjëra e ndryshuan situatën në mënyrë dramatike. Njëra ishte guximi dhe guximi i Jonatanit dhe tjetri ishte vullneti i Zotit për t'i dhënë Izraelit fitore. Siç vërejti vetë Jonatani, asgjë nuk mund ta pengojë Zotin nga kursimi. Filistenjtë ishin fjalë për fjalë të parrethprerë, pasi ata nuk e praktikuan këtë zakon; por fjala është përdorur këtu për të kuptuar se ata ishin jashtë besëlidhjes midis Zotit dhe Izraelit. Gjn 17 tregon se rrethprerja ishte një shenjë besëlidhjeje. Zoti do të luftonte në emër të popullit të tij të besëlidhjes. Plani i Jonatanit pati sukses me befasi të dukshme dhe me përdorimin e një pike pozite shumë të ngushtë midis kodrave dhe luginave. Kështu dy burra ishin në gjendje të vrisnin njëzet ushtarë filistinë.

Pa dyshim që Jonatani duhej t'ia tregonte babait të tij (1), por përshtypja që kemi nga v. 2 është se Saul ishte aq shumë në padijeni për planet e Zotit, sa ai i Jonatanit. Ai ishte një njeri pa kontakt me ngjarjet, pavarësisht nga fakti se ai shoqërohej nga prifti Ahijah nga Shilo. Ahijah kishte veshur një efod, mantelin priftëror që ofronte një mjet për të zbuluar vullnetin e Zotit (shih Dal. 28,6-30). Megjithatë duket se Sauli nuk bëri asnjë përpjekje për të gjetur vullnetin e Zotit.

V. 15-19 përshkruajnë panikun midis filistenjve, pas sulmit të befasishëm të Jonatanit dhe hutimin midis trupave të Saulit. Më në fund Sauli bëri një lëvizje për t'u këshilluar me Zotin (18), por meqenëse situata po zhvillohej me shpejtësi, ai ndryshoi mendim. Kështu, autori biblik thekson se ishte Zoti ai që kori fitoren (15, 23); Sauli u bashkua në ndjekjen e filistenjve që po iknin, por dinte pak për atë që po ndodhte.

18 Përmendja e arkës është befasuese këtu, megjithëse është e mundur që ajo të ishte sjellë nga Kiriati Jearim (7,1-2), ashtu si ishte marrë nga Shilo në një fushë beteje të hershme (4,4-5). Duket më e mundshme që teksti grek duhet të ndiqet këtu, i cili i referohet “efodit” në vend të arkës. Ne e dimë nga v. 3 që Ahijah kishte veshur efodin, me anë të të cilit mund të zbulohet vullneti i Zotit. Në hebraisht, fjalët “ark” dhe “efod” janë mjaft të ngjashme dhe mund të ngatërrohen lehtësisht.

14,24-45 **Jonatani në rrezik.**

Historia përsëri merr një kthesë të papritur. Situata e betejës vazhdon deri në v. 46, por tani e tutje është thjesht një sfond i bashkëveprimit midis Saulit, Jonatanit dhe trupave të tyre. Tregimtari i këtyre tre parti të flasin dhe veprojnë vetë dhe nuk ofron gjykime morale dhe fetare për asnjërën prej tyre. Kjo e lë lexuesin me një numër pyetjesh pa përgjigje. A kishte të drejtë Sauli të bënte betimin që bëri (24-28)? A kishte të drejtë Jonatani që kritikoi betimin publikisht (29-30)? A ishin trupat e justifikuar duke

injoruar betimin (31)? A kishte të drejtë Sauli që kërkoi të zbatonte betimin dhe të ekzekutonte një njeri të pafajshëm, djalin e tij (44)? A kishin të drejtë trupat për të mbrojtur Jonatanin dhe kështu nuk iu bindën autoritetit të mbretit të tyre (45)? Ndoshta këto janë pyetje që nuk kemi për qëllim t'i bëjmë. Qëllimi i autorit nuk është të moralizojë, por të nxjerrë një pamje më të qartë të Saulit për ne.

Ai shfaqet si një njeri impulsiv, duke bërë një betim budalla në moment, pa menduar për pasojat. Sidoqoftë, pasi e bëri atë, ai u përpoq me zell ta realizonte atë me saktësi. Ai nuk i ishte bindur Zotit në Gilgal (kap. 13) dhe nuk kishte dëshirë të merrte një qortim të dytë nga Samueli. Kështu që ai kushtoi me kujdes flijimin (33-35) dhe më pas ndërmoi hapat e duhur për të gjetur drejtimin e Zotit, me fjalë të tjera, ai u këshillua me efodin e shenjtë që kishte prifti Ahijah (36, 37, 41, 42; dhe shih v. 3) Duke parë që Jonatan ishte njeriu që kishte shkelur pafajësisht betimin, Sauli ishte plotësisht i përgatitur për të kryer ekzekutimin e djalit të tij, në vend që të thyejë zotimin e tij ndaj Zotit. Përshtypja që marrim është për një njeri që nuk ishte në kontakt me dëshirat e Zotit. V. 37 përmend që Zoti nuk iu përgjigj dhe komenti i fundit i trupave (45) ia dha meritën për fitoren Jonatanit dhe Zotit, jo Saulit. Ne mund të simpatizoj lehtësisht me një njeri impulsiv dhe mirëkuptues, por gabim, por a është i përshtatshëm një njeri i tillë për të qenë mbret? Padyshim që jo. Kështu i gjithë episodi demonstroi dy gjëra, që Zoti mund t'i jepte fitore

Izraelit kundër armiqve më të fuqishëm dhe se udhëheqja e Saulit arriti shumë pak. Megjithëse ai mbeti mbret deri në fund të jetës së tij, planet e Zotit tashmë po e anashkalonin.

Shënim. 41-42 Pa ditur saktësisht se si funksionoi mekanizmi i shenjtë, ne mund të shohim se ai ishte në gjendje t'u përgjigjej pyetjeve të drejtpërdrejta dhe të zgjidhte një njeri nga tjetri. Të dy pjesët e mekanizmit u quajtën "Urim" dhe "Tumim", të cilat janë emëruar në tekstin grek të këtyre vargjeve. P.sh. 28,29-30.

14,46-52 **Skicë e mbretërimit të Saulit.**

Kapitulli përfundon me disa detaje të shkurtra rreth mbretërimit të Saulit, për informacionin tonë më të plotë. V. 47 tregon vargun e armiqve që kërcënojnë Izraelin në këtë periudhë, në lindje, veri dhe perëndim. amalekasit (48), në jug, ishin sulmues që ngacmonin popullsinë e vendosur të zonës. Kapitulli tjetër përshkruan fushatën e Saulit kundër tyre. Filistenjtë tani ishin dëbuar nga territori izraelit (46) por asnjëherë nuk i ndaluan pushtimet dhe sulmet e tyre (52).

Shumica e familjes së Saulit të përmendur në v. 49-51 do të hyjë në histori në pikat e mëvonshme. V. 52, që lidhet me ushtrinë e përhershme të Saulit, hedh një themel për karrierën e Davidit (18,2, 5).

15,1-35 **Refuzimi përfundimtar i Saulit.**

Qëllimi i autorit në këtë rrëfim të hollësishëm është të konfirmojë papërshtatshmërinë e Saulit për të sunduar Izraelin dhe të konfirmojë refuzimin e Zotit ndaj tij. Përmes Samuelit, Saulit iu dhanë urdhra të qartë. Ai i kreu ato pjesërisht, por nuk pa ndonjë dëm në shpërfilljen e pjesës tjetër të tyre. V. 24 tregon se ai e dinte mirë se çfarë po bënte (dhe na tregon arsyen pse e bëri atë), por ai tha gënjeshtër për këtë dy herë (13, 20), duke pretenduar se ai mendonte se ai u ishte bindur urdhrave. Më në fund, ai u detyrua të pranojë të vërtetën dhe të rrëfejë se kishte mëkatuar dhe shkelur urdhrin e Zotit. Rezultati ishte refuzimi përfundimtar i Zotit ndaj tij, dhe gjithashtu prishja e fundit midis tij dhe Samuelit.

Si me kap. 13, simpatia e lexuesit modern ka tendencë të gënjejë me Saulin, jo për shkak të gënjeshtërave të tij, por sepse ai donte të shpëtonte jetën e një burri. Është e rëndësishme, pra, të kuptohet që nga fillimi se Sauli nuk kishte motive humanitare çfarëdo – kjo nuk është çështja në fjalë. Çështja, siç e sheh autori biblik, është nëse një mbret i Izraelit ishte i gatshëm ose jo t'u bindej udhëzimeve të Zotit siç ishin dhënë përmes një profeti. Bindja është virtyti kryesor (22); por Saul kishte shfaqur arrogancë (23). Blegtozia padymshim që tërhoqi lakminë e trupave të Saulit, dhe pa dyshim edhe të Saulit. Është më pak e qartë pse jeta e Agagut u kursye, por ndoshta Sauli pa disa avantazhe politike ose financiare në të dhe shpresoi të negocionte një

marrëveshje me grupe të tjera amalekase. Amalekasit ishin armiq të betuar të Izraelit (2), dhe e gjithë mënyra e tyre e jetës ishte një kërcënim për popullin Izraelit. Ata kishin disa qytete, por në pjesën më të madhe ishin nomadë, duke sulmuar brutalisht dhe plaçkitur fermat dhe bagëtinë, veçanërisht në kufijtë jugorë të Izraelit. Vetë ekzistenca e tyre ishte një kërcënim i përhershëm për Izraelin, dhe masat e rrepta ishin thelbësore dhe të justifikuara. Amalekasit ishin një popull i lig (18).

Urdhri në emër të Zotit për të shkatërruar krejtësisht amalekasit (3) përdori atë që quhet ‘në anglisht një’ ndalim ‘, (hebr. *herem*) një zakon i praktikuar herë pas here nga Izraeli dhe fqinjët e tij. Ky zotim fetar i shkatërrimit total nuk u përdor shpesh, madje as gjatë luftës, dhe kishte gjithmonë arsye të veçanta për përdorimin e saj. Vini re se sa të kujdesshëm ishin izraelitët për të siguruar që një fis tjetër, kenasit, të mos dëmtoheshin së bashku me amalekasit (6). Fakti që edhe bagëtia ishte përfshirë në “ndalim” tregon se kishte një lloj aspekti sakrifikues në të; në një kuptim, vrasja e njerëzve dhe kafshëve ishte një mënyrë për t’i dorëzuar ato Zotit. Populli që ishte kaq i lig duhet të eliminohet si një kërcënim dhe ata dhe të gjitha gjërat e tyre u dorëzuan Zotit, me “ndalimin”. Ishte lakmia, jo mirësia, ajo që bëri që të ndalohej “ndalimi” (9, 19).

Rëndësia historike e këtij kapitulli është se shpjegon pse Zoti dhe profeti Samuel e hodhën poshtë Saulin. Rëndësia e tij teologjike duhet të

shihet veçanërisht në v. 22, 23 dhe 29. V. 22 dhe 23 vendosin në perspektivë vlerat relative të bindjes ndaj Zotit dhe adhurimit të Zotit. Është një gabim i shpeshtë njerëzor të mendosh se Zoti do të anashkalojë dhe falë të gjitha mëkatet e dikujt, për sa kohë që dikush është i kujdesshëm për të marrë pjesë në faltore (ose kishë) dhe për të kushtuar flijime (ose himne lavdërimi). Disa profetë të DhV-së u desh ta sulmonin këtë arsyetim të rremë; Amosi madje mund ta përshkruajë Zotin si duke thënë se ai “urrente” dhe “përçmonte” festat, flijimet dhe blatimet fetare (Am. 5,21-24). Në të njëjtën mënyrë, ne priremi të mendojmë se adhurimi i rremë është mëkati më i keq i mundshëm kundër Zotit; Samueli tha se mosbindja arrogante ishte po aq e keqe.

V. 29 na ofron një përshkrim të Zotit si ai që nuk gënjen (ndryshe nga Sauli!) Dhe as nuk ndryshon mendje. Zoti me mëshirë mund të vonojë ndëshkimin, ose t’u japë burrave dhe grave mundësi të ndryshojnë mendje në pendim; por ai nuk e ndryshon mendjen për qëllimet dhe planet e tij. Zoti kishte vendosur që e ardhmja e Izraelit do të ishte në duart e një njeriu më të mirë, Davidit (28). Lexuesit e mëvonshëm, pa dyshim në rrethana shumë të ndryshme, mund të ngushëlloheshin dhe të siguroheshin nga fakti që Zoti i tyre u bëri premtime dhe premtimet e tij ishin absolutisht të vërteta dhe të sigurta.

Kapitulli mbaron me një shënim të pakënaqur, Samueli vajtoi dhe Zoti u trishtua. Izraelit duhet t’i sigurohet një mbret më i mirë se Sauli. Kap 16 tregon se si Zoti filloi procesin e zëvendësimit të Saulit.

16,1 – 31,13 **Sauli dhe Davidi**

Pjesa tjetër e 1 Samuelit është historia e marrëdhënies së Saulit me Davidin. Samueli, pasi vajosi Davidin për të qenë mbreti tjetër, zbehet qetësisht nga skena. Sauli është refuzuar, megjithëse Zoti e lejoi të qëndronte mbret për sa kohë që të jetonte. Por e ardhmja do të jetë me Davidin, i cili është ende shumë i ri dhe pa përvojë. Këta kapituj përshkruajnë se si Zoti e pajisi atë për karrierën e tij të ardhshme, e vëzhgoi atë përmes çdo rreziku dhe e ekspozoi atë në Izrael si njeriu i zgjedhur prej tij.

16,1 – 17,58 **David zë vendin e tij në oborr**

Vendi i duhur i Davidit ishte oborri mbretëror, por ai vështirë se do të ishte i mirëpritur atje si pasardhës i caktuar për Saulin. Këto dy kapituj tregojnë se si aftësitë e tij e sollën atë në anën e Saulit.

16,1-13 **Vajimi i Davidit.**

Edhe këtu aftësia e rrëfyesit është shumë e dukshme, pasi ai frenon përmendjen e emrit të Davidit deri në vargun e fundit, edhe pse Davidi është fokusi i vërtetë i historisë. Nga ky kapitull deri në fund të 2 Samuelit, Davidi do të jetë figura qendrore. Qëllimi kryesor i kësaj pjese është të tregojë se Davidi u zgjodh nga Zoti dhe u vajosi nga Samueli. Davidi nuk ishte njeri i pamëshirshëm, ambicioz, i vendosur për të kapur pushtetin. Ai ishte zgjedhja e vetë Zotit, edhe kur ishte djalosh i ri duke bërë një detyrë të përlulur. Edhe Samueli do të kishte zgjedhur një burrë tjetër (6)! Ishte e rëndësishme që Samueli

të kryente vajosjen, lideri i vjetër duke krijuar udhëheqësin e ri. Ky veprim siguroi vazhdimësinë e udhëheqjes në Izrael. Ishte gjithashtu një provë objektive, megjithëse pa dyshim për një grup shumë të vogël dhe privat të njerëzve, që Davidi duhej të ishte mbret. Një profet mund të ketë një thirrje private nga Zoti, por një njeri i zgjedhur për të qenë mbret duhet të ketë diçka më shumë sesa thjesht një zë të brendshëm që e thërret atë, në të cilin njerëzit e tjerë mund të dyshojnë.

Historia përfshin në v. 7 një pikë të përgjithshme në lidhje me parimet e Zotit të zgjedhjes. Duket se izraelitët prisnin që udhëheqësit e tyre të kishin një trup mbresëlënës dhe pamje të mirë (7, 12 dhe 18; 9,2). Izraelitët më të mençur do të kishin kërkuar më shumë për cilësitë e brendshme dhe v. 7 konfirmon që Perëndia e bën këtë. Cilësive të brendshme të Davidit, Zoti u shtoi diçka tjetër – fuqinë e Shpirtit të tij (13). Davidi e kishte këtë dhunti nga Zoti jo më pak se gjyqtarët dhe Saulin para tij; ishte jetike për udhëheqjen e kombit. Në këtë kontekst të përgjithshëm DhV, funksioni i Shpirtit të Zotit ishte të pajisë individët për udhëheqjen ushtarake.

Ne jemi kujtuar në v. 2, 4 dhe 5 se Sauli ishte ende mbret, dhe një njeri që duhet të kishte frikë. Nga një këndvështrim i pastër politik, veprimi i Samuelit për të vajosur Davidin arriti në tradhti dhe ai u detyrua të përdorte fshehtësinë dhe madje një mashtrim.

16,14-23 **Davidin e sjellin në oborr.** Ky pasazh dhe kap. 17 tregojnë se si dy talentë të veçantë të Davidit e sollën atë në vëmendjen e Saulit, duke e bërë atë një anëtar të përhershëm të oborrit mbretëror (18,2). Talenti i parë ishte aftësia e tij si harpist dhe e dyta ishte aftësia e tij ushtarake, e cila kërkoi kohë për t'u zhvilluar. Ky fragment përqendrohet në dhuntitë e tij muzikore, por përmend shkurtimisht aftësitë e tij ushtarake. Sfondi ishte një periudhë e sulmeve të herëpashershme filistenje, kur Sauli do të detyrohej të thërriste burra nga fermat e tyre për të luftuar armikun. Kështu Davidi herë ishte duke kërkuar delet e babait të tij dhe herë të tjera duke luftuar filistenjtë. Në vetvete, aftësia e tij në fushën e betejës mund të mos e kishte sjellë atë në vëmendjen e Saulit; ishte aftësia e tij si harpist që e solli atë në oborrin mbretëror.

V. 14 na jep treguesin e parë të problemeve që do të shqetësonin Saulin tani e tutje. Pozicioni i tij si mbret nuk ishte kurrë i lehtë, me filistenjtë një kërcënim të përhershëm dhe me unitetin dhe mbështetjen e Izraelit një çështje e dyshimtë. Edhe refuzimi i Samuelit duhet të ketë minuar pozicionin dhe paqen e tij mendore. Kështu që thuhet se ai kishte vuajtur nga një shpirt i keq nga Zoti, e cila nuk duhet të kuptohet si zotërim i demonit. Autori biblik po thotë se ndërsa Davidi (mbreti i ardhshëm) fitoi Shpirtin e Zotit, ashtu edhe Sauli (mbreti i refuzuar) e humbi atë; dhe Zoti i kontrolloi aq shumë ngjarjet sa humbja e Saulit e bëri atë të kishte nevojë për

muzikë, dhe vetë oborri i Saulit e çoi te Davidi. Në atë kuptim, shpirti i lig i Saulit, gjendja shpirtërore e tij e shqetësuar, ishte nën kontrollin e Zotit.

Kështu hapi i parë i Davidit drejt mbretërimit ishte të vinte në oborrin mbretëror dhe t'i jepte shërbim të çmuar mbretit ekzistues. Ka një arsye të mirë për të menduar se Davidi më vonë pësoi shumë propagandë armiqësore, e cila pretendonte se ai kishte qenë një tradhtar i pamëshirshëm gjatë mbretërimit të Saulit. Kalime si kap. 16, pra, theksojnë besnikërinë dhe vullnetin e mirë të Davidit ndaj Saulit.

17,1-11 **Sfida filiste.**

Skena kalon nga gjykata paqësore mbretërore në një fushë të re beteje, afër Soco në Juda – me fjalë të tjera kishte një pushtim të ri nga trupat filistinenje, të cilit Sauli iu desh t'i kundërvihej. Ndoshta për shkak të humbjeve të mëparshme, filistenjtë përdorën një lloj tjetër lufte këtë herë. Ata paraqitën një kampion (4) dhe kërkuan që një kampion izraelit të dilte përpara dhe ta luftonte atë në një luftë të vetme. Teoria pas një lufte të tillë individuale ishte besimi se ose perënditë ose zoti më i fortë do t'i jepnin fitore cilitdo njeri që ata të zgjidhnin. Një fitore mund të fitohet kështu pa shumë humbje jete. Duke pasur parasysh lartësinë, armët e fuqishme dhe forca të blinduara të Goliatit, filistenjtë qartë nuk kishin dyshime se kush do të fitonte. Vlen të përmendet që as Sauli, lartësia e të cilit është theksuar më herët në histori (9,2, 10,23), nuk kishte guximin të pranonte sfidën; edhe ai ishte i

tronditur dhe i tmerruar (11). Kështu Sauli shfaqti mungesën e tij të udhëheqjes, Izraelit i duhej një ushtar i ri për t'i udhëhequr ata në betejë.

17,12-30 **Davidi vjen në fushën e betejës.**

Davidi tani kthehet në histori. V. 12-19 shpjegojnë se si ndodhi që ai të mos ishte me ushtrinë izraelite kur Goliati filloi të sfidonte, dhe pse ai doli në skenë rreth dyzet ditë më vonë. Autori do të thotë të kuptojmë se Zoti i përmbysi këto ngjarje. Davidi nuk erdhi si luftëtar, është e qartë. (Ndoshta ngjarjet e kap. 17 kanë ndodhur para atyre të 16,21.) V. 25 nuk është e parëndësishme, pasi shpjegon pse Davidi do të bëhej i shquar në Izrael dhe vendos bazat për 18,17. Sidoqoftë, ky varg bën një kontrast interesant me v. 26. Në vendimin e tij për të marrë përsipër sfidën e Goliatit, motivet e Davidit nuk ishin pasuria dhe nderi i tij, por dëshira për të nderuar Zotin dhe për të hequr turpin nga Izraeli. Davidi i tregoi vetes një udhëheqës të përshtatshëm për Izraelin, në kontrast me Saulin e frikësuar dhe vëllezërit e tij grindavece.

17,31-40 Sauli interviston Davidin. Kjo bisedë midis Saulit dhe Davidit nxjerr në pah guximin e Davidit dhe besimin e tij te Zoti i gjallë, dhe kështu dëshmon përsëri për cilësitë e tij të përshtatshme për udhëheqje. Sauli mund të kishte shfaqur të njëjtin besim dhe guxim, por nuk e bëri. Sauli tregohet se vendos besimin e tij në përvojën ushtarake dhe në forca të blinduara të forta, kështu që qëndrimi i tij nuk ishte në të vërtetë shumë i ndryshëm nga ai i Goliatit.

Natyrisht, tregimtari nuk do ta kishte mohuar që përvoja dhe forca të blinduara janë zakonisht të rëndësishme në betejë; por e vërteta ishte se vetëm Zoti mund t'i jepte Davidit fitoren në këtë situatë unike.

17,41-58 Fitorja e Davidit. Kështu që dyluftimi u zhvillua. Goliatit, i cili u ndje i fyer kur pa një të ri me sa duket të paarmatosur po afrohej, i dukej një garë shumë e pabarabartë. Megjithatë, lexuesi e di paraprakisht se ishte në të vërtetë një garë e pabarabartë, pasi Zoti i Davidit ishte në kontroll. Të dy luftëtarët bënë fjalimet e tyre, siç ishte e përshtatshme në një betejë midis kampionëve, dhe të dy emëruan perënditë e tyre. Goliati mund të shqiptonte mallkime vetëm nga perëndi të tjera, por Zoti i Davidit nuk ishte fis, por Zoti që do të bëhej i njohur në të gjithë botën. Zoti kursen (47) është motoja e gjithë Biblës; në kontekst, David nuk do të thotë shpëtimin e tij nga vdekja, por çlirimin e Izraelit nga sundimi filiste.

Shfrytëzimi i Davidit rezultoi në një fitore të gjerë dhe filistenjtë u dëbuan në qytetet e tyre Gat dhe Ekron. Davidi i kishte përzënë nga territori i Izraelit. Trofetë e betejës përfshinin kokën e Goliatit; kafka u dërgua më vonë në Jerusalem, pasi Davidi kishte pushtuar atë qytet (2 Sa. 5).

Paragrafi i fundit, v. 55-58, ka shkaktuar shumë diskutime. Studiuesit shpesh e kanë interpretuar atë si kuptimin që Saul nuk e njohu Davidin ose nuk dinte asgjë për të. Nëse është kështu, ajo bie në

kundërshtim me 16, 14-23. Mund të bihet dakord që kap. 17 është tërhequr nga një dokument tjetër burim sesa kap. 16, por nuk është e nevojshme të konkludohet se kap. 17 pasqyron një traditë që Sauli dhe Davidi nuk e kishin takuar kurrë më parë. Mbi provat e kap. Vetëm 17, ne e dimë që të dy burrat ishin në bisedë përpara takimit të Davidit me Goliatin, kështu që Sauli duhet ta ketë njohur emrin e Davidit së paku. Pyetjet që Sauli i bëri Abnerit nuk kishin të bënin më shumë me Davidin, në të vërtetë me familjen e tij, me sa duket sepse Saul tani ishte i detyruar t'i jepte Davidit bijën e tij në martesë, në përmbushje të zotimit të tij (17,25) Ishte, për këtë arsye, e rëndësishme për të që të zbulonte gjithçka që mundej për prejardhjen e njeriut që tani do të ishte një figurë gjykate.

18.1 – 20,42 **Davidi dhe Jonatani**

Edhe pse përbën një pjesë të historisë më domethënëse të marrëdhënies midis Davidit dhe Saulit, kjo pjesë e 1 Samuelit përqendrohet më shumë te Jonatani sesa tek Sauli. Autori biblik kishte një qëllim për të përshkruar kaq plotësisht këtë miqësi proverbiale. Ai donte të demonstronte përtej çdo dyshimi se njeriu të cilin David e zhvendosi nga pasimi në fron ishte shoku i tij më i mirë. Historia ndihmoi për të hedhur poshtë çdo thashethem të mëvonshëm se Davidi kishte qenë një rival i urreyer i Jonatanit. Në fund, ishin filistenjtë ata që vranë Jonatanin, në një kohë kur Davidi ishte larg (kap. 31).

Para kësaj, vetë Jonatani do ta pranonte Davidin si mbretin e ardhshëm mbi Izraelin (23,16-18).

18,1-9 **Xhelozia e Saulit.**

Rezultati i menjëhershëm i shfrytëzimit të Davidit kundër Goliatit ishte një vend në oborr dhe ai fitoi një gradë të lartë në ushtri. Jonatani, shfrytëzimi i mëparshëm i të cilit gjithashtu kishte shkaktuar një fitore izraelite, nuk tregoi xhelozia për këtë njeri të ri në oborr; përkundrazi, ai bëri shpejt një miqësi të qëndrueshme me të. Në të vërtetë, veprimet e tij ndaj Davidit u dukën, dhe kjo nënkupton se ai pa Davidin një njeri më të madh se ai, një njeri që meritonte të drejtonte Izraelin në të ardhmen.

Me shumë më pak arsye, Sauli tregoi xhelozia. Kënga popullore që e zemëroi kurrë nuk kishte për qëllim ta bënte atë inferior ndaj Davidit; numrat nuk ishin menduar të ishin të saktë! Përkundrazi, kënga kishte për qëllim të deklarojë atë që bëri një ekip të shkëlqyer Davidi dhe Sauli. Edhe kështu, mund të shihet lehtë se sukseset dhe popullariteti i Davidit i dhanë atij potencialin për t'u bërë një rival i Saulit, nëse ai dëshironte ta bënte këtë. Frika e Saulit ishte e gabuar, por jo irracionale.

18,10-30 Sauli përpjetet të vrasë Davidin. Xhelozia e Saulit shpejt u zbulua në veprim, pasi ai u përpoq me mjete të ndryshme të shkaktonte vdekjen e Davidit. Përpjekja e tij e parë ishte një impuls, në një kohë kur ai nuk ishte në kontroll të plotë të vetvetes (10-11). Ai nuk po profetizonte në ndonjë kuptim të

mirë, megjithëse “i rrëmbyer” mbase e ekzagjeron gjendjen e tij.

Arsyeja e dhënë në v. 12 për frikën e Saulit ndaj Davidit është interesante. Sauli pa që Zoti ishte me Davidin, me fjalë të tjera, ai pa që ai ishte i suksesshëm në të gjitha ato që ndërmori. Ai pa suksesin e Davidit dhe e kuptoi që ishte dhënë nga Zoti, por ai mendoi se mund t'i jepte fund, sikur të kishte fuqinë për të mposhtur planet e Zotit. Kështu që kapitulli përshkruan mashtrimet e Saulit për ta vrarë Davidin. Nëse Davidi do të kishte vdekur në betejë kundër filistenjve, ashtu siç shpresonte Sauli, asnjë faj nuk do t'i vinte mbi Saulin. Por meqë në të vërtetë Zoti ishte me Davidin gjatë gjithë këtyre ngjarjeve (28), planet e Saulit patjetër që do të dështonin. Nga këndvështrimi i Saulit, situata u përkeqësua vazhdimisht; Rivali i tij i ri jo vetëm që mbijetoi, por rriti çmimin e tij dhe u martua me një princeshë mbretërore, Mihalën (27). Nuk është plotësisht e qartë pse Davidi nuk u martua me Merab (17-19). Përgjigja e përulur e Davidit (18) ndaj ofertës së mbretit ishte konvencionale dhe nuk ishte një refuzim i Merabës, më shumë sesa fjalët e tij në v. 23 ishin një refuzim i Mihalës. Ndoshta veprimi i Saulit duke i dhënë Merabën një tjetri ishte ose thjesht impulsiv ose përndryshe një fyerje e qëllimshme për Davidin.

Sauli shfaqet në një dritë gjithnjë e më të keqe në këto kapituj. Në të kundërt, Davidi nuk ndërmori asnjë veprim për ta dëmtuar ose tradhtuar Saulin, dhe kjo

dëshmohej nga fakti se vetë familja e Saulit e donte Davidin (28; 19,1). Sauli ishte armiku i Davidit (29), por Davidi nuk ishte kurrë armik i Saulit.

19,1-10 **Arratisja e Davidit.**

Shpresat e Saulit që Davidi do të vdiste në betejë kishin dështuar, kështu që ai tani ftoi oborrtarët e tij për të vrarë Davidin. Kjo krijoi një situatë të re, dhe një situatë shumë të rrezikshme për Davidin. Jonatani kishte një zgjedhje, ai mund të përmbushte dëshirat e babait të tij dhe të ndihmonte për të vrarë Davidin, ose ai mund të përpiqej të ndryshonte mendimin dhe qëndrimin e Saulit. Fakti që ai mori rrugën e dytë të veprimit dëshmon se Jonatani ishte i bindur se Davidi nuk ishte armik as për të dhe as për Saulin. Fakti që Sauli u detyrua të pajtohej me të, dhe madje bëri një betim për të mos vrarë Davidin (6), është një provë shtesë që Davidi nuk ishte tradhtar. Edhe një herë, pra, ne shohim se si autori biblik mbron karakterin e Davidit.

Sidoqoftë, Sauli përsëri humbi kontrollin e vetvetes dhe i hodhi një shtizë Davidit. Davidi tani në të vërtetë nuk kishte asnjë alternativë tjetër përveçse të shpëtonte.

19,11-24 **Ikja e Davidit.**

Vendosmëria e Saulit për të vrarë Davidin u forcua dhe ai nuk bëri asnjë përpjekje tjetër për ta fshehur atë. Jonatani i kishte shpëtuar jetën Davidit më herët në kapitull dhe tani vajza e Saulit Mihala e shpëtoi atë.

Ajo përdori gënjeshtria dhe mashtrime për ta bërë këtë, por pasazhi nuk e qorton atë në asnjë mënyrë; narratori është më i shqetësuar për të treguar se sa i ngushtë kishte një arratisje Davidi. Pasazhi tregon gjithashtu se vetë familja e Saulit ishte e përgatitur të merrte çdo hap të nevojshëm për të mbrojtur Davidin nga babai i tyre. Është e habitshme të zbulosh se kishte një idhull në shtëpinë e Davidit. Fjala hebraike e përkthyer “idhull” mendohet të thotë një idhull shtëpak të një lloji, por ndoshta ka të bëjë në njëfarë mënyre me adhurimin e Zotit; sigurisht nuk ka asnjë sugjerim diku tjetër që Davidi ishte ndonjëherë fajtor për adhurimin e perëndive të tjera.

Në këto kapituj ne e shohim Davidin duke vepruar me një moral të dyshimtë më shumë se një herë. Ai është fajtor për gënjeshtria dhe mashtrim në kap. 21 dhe të qëllimeve vrasëse në kap. 25, për shembull. Padyshim që ai nuk po mbahet si model. Përkundrazi, autori biblik po thekson se sa të vështira ishin rrethanat e tij, plus faktin që përmes të gjitha vështirësive të tij (dhe megjithë gabimet e tij) Zoti u kujdes për të.

Ishte e natyrshme që Davidi të dëshironte të konsultohej me Samuelin, njeriun që e kishte vajosur për mbretëri (kap. 16). Sidoqoftë, pasazhi nuk lidhet me asgjë nga biseda e tyre dhe përkundrazi thekson natyrën e fuqisë profetike. Normalisht Shpirti i Zotit i pajisi njerëzit me fuqi për të kryer ose për të thënë vullnetin e Zotit. Në prani të një fuqie të tillë, e cila ishte në njëfarë kuptimi infektive, ushtarët e Saulit dhe

më në fund vetë Sauli u gjendën duke profetizuar. Megjithatë, në rastin e tyre, përvoja nuk u dha atyre fuqi, por ua grabiti atë. Saulit, me të vërtetë, iu grabit edhe dinjiteti mbretëror. Ishte simbolike që ai vetë hoqi të gjitha rrobat e tij mbretërore. Edhe një herë takojmë fjalën e urtë tallëse prej 10,11, dhe këtë herë tallja u justifikua plotësisht.

Është e qartë, ky episod nuk përshkruan atë që ne normalisht kuptojmë nga 'profecia'. Fjala hebraike e "profetizuar" mund në disa kontekste t'u referohet gjendjeve anormale, të ngjashme me ekstazën (shih gjithashtu 1 Mbr. 18,29). Prania e fuqishme e Zotit mund të ketë efekte të ndryshme në rrethana të ndryshme.

20,1-7 **David këshillohet me Jonatanin.** Pas gjithë asaj që kishte ndodhur, ne nuk do të prisnim që Davidi të mendonte për ndonjë kthim në vendin e tij në oborr. Sidoqoftë, ai ishte një oborrtar, madje edhe Sauli mund të dëshironte të ruante procedurat e duhura. Është e qartë se mungesa e Davidit nga oborri me një rast festivali do të shkaktonte komente publike dhe siklet të mundshëm (5-7). Davidi nuk ishte nën iluzione për rrezikun që ndodhej (3), por ai ndjeu se kishte të drejtë të kërkonte drejtësi, çfarë krimi kishte kryer? Jonatani i pa gjërat më ndryshe, duke dashur të besonte më të mirën për babanë e tij dhe me sa duket i bindur që Davidi nuk ishte në rrezik menjëherë.

Theksimi i fragmentit mund të gjendet në v. 14-17. Situata aktuale ishte rreziku me të cilin përballëj Davidi, në të cilin Jonatan mund ta ndihmonte, por këto vargje kanë të bëjnë me ndihmën e Davidit për Jonatanin në të ardhmen. Një miqësi e thjeshtë nuk ka nevojë për një besëlidhje zyrtare. Sidoqoftë, si Jonatani dhe Davidi ishin burra me rëndësi në Izrael dhe do të kishte rivalitet politik midis familjeve të tyre, d.m.th. shtëpia e Saulit dhe shtëpia e Davidit (16). Në shumë shoqëri, një situatë e tillë mund të kishte çuar në vrasje politike, apo edhe në shkatërrimin total të një prej familjeve. Prandaj rëndësia e besëlidhjes që ata bënë. Pas ngjarjeve të këtij kapitulli, Jonatani dhe Davidi mezi u takuan përsëri, kështu që premtimet e tyre të forta njëri-tjetrit ishin veçanërisht të rëndësishme tani. V. 17 përsëri thekson thellësinë e përkushtimit të Davidit dhe Jonatanit ndaj njëri-tjetrit.

20,18-42 **Largimi përfundimtar i Davidit.**

Udhëzimet e hollësishme të Jonatanit drejtuar Davidit (19-22) ishin me sa duket të nevojshme për ta mundësuar që t'i jepte Davidit një mesazh pa i parë askush në bisedë së bashku. Është e qartë se Jonatani nuk donte që as djali i tij shërbëtor (21, 39) të dinte se po takonte Davidin. Nëse Sauli do të ishte mjaft i vendosur për të vrarë Davidin, çdo shenjë e Jonatanit që fliste me Davidin do të dukej tradhti. As Jonatani nuk ishte i sigurt nga zemërimi i Saulit. Sidoqoftë, Jonatani arriti të mbante një bisedë të fundit private me Davidin.

Sauli pa një gjë qartë, nëse Davidi nuk vritej, Jonatani nuk do të arrinte kurrë në fron (31). Dallimi ishte se Jonatani e pranoi këtë fakt, por urrejtja e Saulit për Davidin ishte tashmë e ashpër. Ne mund të supozojmë se Sauli do ta kishte përdorur festivalin si një mundësi për një sulm tjetër të drejtpërdrejtë mbi jetën e Davidit. Festivali ishte një rast shtetëror, kur mungesa e një figure të rëndësishme në oborr do të vërehej nga të gjithë, megjithëse mungesa për shkak të papastërtisë ceremoniale ishte gjithmonë një mundësi në Izraelin e lashtë. Shumë rregullore në lidhje me këtë mund të gjenden në Lv. 11 – 15. Përndryshe mungesa e një personi të rëndësishëm mund të jetë e dyshimtë. Edhe djali i një mbreti duhej të kërkonte leje për të munguar (shih 2 Sa. 15,7-9).

21,1 – 26,25 **Davidi si i arratisur**

21,1-15 Davidi në Nob dhe në Gat. Pika kryesore e këtij kapitulli është të tregosh se sa e rrezikshme dhe e dëshpëruar ishte situata e Davidit. Ai ishte plotësisht i vetëm (1) dhe i paarmatosur, dhe në vetvete kjo ishte një rrethanë e dyshimtë; një ushtar i rëndësishëm do të kishte natyrshëm një shoqërues. Davidi nuk mund të shihte asnjë mundësi përveç mashtrimit. Autori biblik nuk e miraton mashtrimin – në të vërtetë, vetë Davidi e pranoi fajin për atë që ndodhi për shkak të tij (22,22). Sidoqoftë, autori nuk e qorton Davidin për këtë; ai është plotësisht i vetëdijshëm për vështirësitë e Davidit. Padyshim, armiqtë e Davidit më vonë e dënuan atë për të dy incidentet e

regjistruara në këtë kapitull. Vizita e Davidit në Nob rezultoi në vdekjen e shumë burrave të devotshëm (22,18), dhe vizita e tij në Gat (10-15) dukej si veprim i një tradhtari, pasi që Akishi ishte një mbret filiste. Kështu që autori shpjegon, së pari, se megjithëse Davidi në të vërtetë e mashtroi priftin Ahimelek, ai nuk mund ta dinte se çfarë do të ndodhte më pas. Problemi u shkaktua nga Doegu (7), një nga zyrtarët e Saulit, i cili ishte atje për të përmbushur një zotim.

Së dyti, autori shpjegon se kur Davidi kaloi kufirin dhe shkoi në Gat, ai shpresonte që ai të mos njihej. Kur u njoh, ai bëri një budalla me mbretin filiste. Ai sigurisht nuk u nderua nga filistenjtë, të cilët do të kishin mirëpritur një ushtar të aftë që ishte rebeluar kundër Saulit. Të paktën ata do të kishin parandaluar kthimin e tij në Izrael, por për marrëzinë e tij të dukshme.

22,1-5 **David fiton mbështetje.**

Në kap. 21 Davidi kishte qenë një i arratisur i vetëm, në rrezik shumë të madh. Duke u kthyer nga Gati në territorin izraelit, ai shpejt tërhoqi një mbështetje. Familja e tij u bashkua me të, jo për ta mbështetur, por për sigurinë e tyre, dhe David shpejt siguroi që prindërit e tij të dërgoheshin jashtë vendit, jashtë mundësive të Saulit. Përkrahësit e tij ishin të jashtëligjshëm si ai dhe kishte mjaft prej tyre për të bërë një ushtri të vogël. Në sytë e Saulit, ata ishin padyshim rebelë dhe tradhtarë. Çfarë duhet të mendojmë? Kapitujt e mëvonshëm do të tregojnë se Davidi kurrë nuk e përdori këtë ushtri për të sulmuar

Saulin ose trupat izraelite, por kjo ende nuk është parë. Sidoqoftë, një mbështetës tjetër i Davidit ishte një profet, me emër Gad, dhe ne mund të shohim dorën e Zotit duke punuar, duke i dhënë udhëzime Davidit (5). Kështu, në një kuptim shumë të mirëfilltë Zoti ishte akoma me Davidin. Ushtari i suksesshëm ishte bërë një i arratisur i suksesshëm. Ishte e arsyeshme për të që të transferohej në Juda, shumë larg nga kryeqyteti i Saulit. Juda ishte fisi i tij dhe ai me arsye mund të shpresonte se disa qytetarë do të ishin të mirëpritur ndaj tij.

22,6-23 Masakra në Nob. Nob ishte në këtë kohë një vend i shenjtë i madh. Pas fitores filiste të kap. 4, shenjtërorja e Shilos ishte shkatërruar dhe Nob mund ta ketë zëvendësuar atë për nga rëndësia. Ahimeleku, kryepriifti në Nob, ishte nipi i Elit të Shilos. Është për t'u habitur që Sauli duhet të kishte masakruar kaq shumë priftërinj në një vend të shenjtë kaq të rëndësishëm, përkundër mbrojtjes shumë të arsyeshme që bëri Ahimeleku (14-15). Kapitulli demonstroi se deri tani Sauli ishte dyshues ndaj të gjithëve, përfshirë Jonatanin (8), dhe pa një komplot ku asnjë nuk ekzistonte. Është domethënëse që zyrtarët e tij nuk pranuan t'u binden urdhrave të tij (17).

Brutaliteti i Saulit në Nob kishte një rezultat të cilin ai nuk e parashikoi. Një njeri që i shpëtoi masakrës ishte Abiatar (një kryepriift i ardhshëm në Jerusalem), i cili nuk kishte zgjedhje tjetër përveçse të bashkohej me Davidin. Në këtë mënyrë Davidi fitoi mbështetjen priftërore përveç profetit Gad.

23,1-14 **Davidi në Keila.**

Kjo pjesë krijon një kontrast interesant midis fuqisë njerëzore dhe kontrollit të Zotit. Fuqisë mbretërore të Saulit nuk mund t'i rezistojë as Davidi, as njerëzit e qytetit Keila. Ky kapitull tregon Davidin të detyruar të lëvizë gjithnjë e më në jug, drejt një terrene më djerrë. Sa për qytetarët e Keilës, ata mund të jenë ndjerë miqësorë me Davidin (edhe ata ishin Judenë), por ata nuk guxuan të rrezikonin zemërimin dhe hakmarrjen e Saulit. Të gjithë duhet ta kenë ditur se si Sauli e kishte trajtuar Nobin. Por edhe pse njerëzit e Keilës ishin të përgatitur t'i dorëzonin Davidin Saulit (12), ata duhet të kenë ndjerë një mirënjohje të përhershme për Davidin, i cili sapo i kishte shpëtuar ata nga filistenjtë (5). Kjo ishte e dobishme për të në një datë të mëvonshme.

Prandaj, Sauli kishte një fuqi të madhe nga pikëpamja njerëzore; por ishte Zoti ai që në të vërtetë i kontrolloi ngjarjet, veçanërisht duke i dhënë Davidit udhëzimin që i duhej përmes Abiatarit dhe efodit (6). Në këtë mënyrë Davidi dinte kur të shkonte në Keila dhe kur ta linte atë dhe si të rrinte nga duart e Saulit (14). Zoti lejoi lirinë e plotë të veprimtimit për të gjithë individët dhe grupet, por megjithatë ai e shfuqizoi në mënyrë që vullneti i tij të mbizotërojë. Davidi u arratis përsëri nga Sauli dhe ishte në gjendje t'i bënte një shërbim një qyteti izraelit, një veprim që do të kujtohej shumë më vonë. Sauli u tregua i paaftë për të qenë mbret, sepse kishte sulmuar një nga qytetet e tij;

Davidi tashmë po bënte detyrën e një mbreti, duke mposhtur armiqtë e kombit të tij, filistenjtë.

23,15-28 Davidi në rajonin e Zifit. Rrethi afër qytetit Zif ishte i shkretë (14). Është mjaft e lehtë të fshihesh në një terren të tillë, por nuk është e lehtë të ushqesh një ushtri prej 600 burrash atje. Banda e pasuesve të Davidit ishte rritur që nga 22,1. Kjo mund të shpjegojë pjesërisht pse njerëzit e Zifit ishin kaq armiqtësorë me të; mbase ata e shihnin atë si një kërcënim për rezervat e tyre ushqimore. Kështu që ata ishin të gatshëm ta ndihmonin Saulin për të gjetur Davidin, por edhe një herë Zoti e shfuqizoi, këtë herë duke përdorur filistenjtë për të arritur qëllimet e tij (27-28).

Ekziston një ironi dramatike në faktin se megjithëse Sauli dhe trupat e tij nuk e gjetën Davidin, Jonatani nuk e kishte kaq të vështirë. Pa dyshim që Davidi kishte postuar roje, të cilët do ta kishin udhëhequr Jonatanin te Davidi. Qëllimi kryesor i vizitës së Jonatanit ishte t'i siguronte Davidit siguri, duke rinovuar besëlidhjen e tyre, Jonatani përsëri konfirmoi gatishmërinë e tij për t'iu nënshtruar Davidit; me fjalë të tjera, ai hoqi dorë nga pozicioni i tij si princ trashëgimtar. Jonatani nuk jetoi aq gjatë sa të përmbushte këtë premtim, por autori biblik përdor premtimin e Jonatanit si një tregues tjetër të vullnetit të mirë që ekzistonte gjithmonë midis Jonatanit dhe Davidit. Davidi nuk i vodhi asgjë Jonatanit dhe Jonatani nuk i mashtroi Davidit asgjë.

23,29 – 24,22 Davidi dhe Sauli takohen në En Gedi. Rrëfimi i hollësishëm i kap. 24 tregon një

incident dramatik gjatë kohës së Davidit si i arratisur. Drama tërheq vëmendjen për disa fakte të rëndësishme për Davidin dhe Saulin. Në pika të ndryshme të historisë, të dy burrat patën një mundësi për të vrarë kundërshtarin e tyre. Të dy burrat u parandaluan nga një veprim i tillë i dhunshëm nga fuqia e ndërgjegjes. Davidi duhet të jetë tunduar të vrasë njeriun që e kishte përndjekur, veçanërisht kur vetë ushtarët e tij e nxitën ta bënte këtë. Por ndërgjegjja e mbajti prapa; ai madje ndihej i penduar pasi dëmtoi pak petkun e Saulit. Sa për Saulin, kur Davidi i foli papritmas, më në fund e kishte Davidin plotësisht në pushtetin e tij, të bllokuar në shpellë; por fjalët e Davidit ia trazuan ndërgjegjen. Fjalët e dy burrave janë veçanërisht domethënëse. Davidi shprehu nderim të lartë për personin e mbretit si të tillë. Ne e dimë që Sauli ishte refuzuar nga Zoti; por ai mbeti mbret, njeriu që ishte vajosur me anë të Samuelit nga Zoti (6). Askush, deklaroi Davidi, nuk kishte të drejtë të sulmonte personin e mbretit të Izraelit.

Sauli u përgjigj me një rrëfim të sinqertë se i kishte bërë padrejtësi Davidit dhe se Davidi nuk i kishte bërë kurrë padrejtësi. Duke parë të ardhmen, ai e pranoi që Davidi do të ishte mbreti.

Edhe këtu, teksti ka për qëllim të mbrojë Davidin nga akuzat e mëvonshme për armiqësi të pamëshirshme ndaj Saulit dhe pasardhësve të tij (21). Kapitulli e bën shumë të qartë se Davidi jo vetëm që i kurseu jetën Saulit, por gjithashtu bëri një

betim solemn për të kursyer jetën e familjes së Saulit pas tij. Theksimi në fjalët e Davidit mbi shenjtërinë e personit dhe jetës së mbretit mund të ketë qenë një predikim për burrat dhe grupet e mëvonshme që dëshironin të përmbysnin mbretërit me vrasje ose rebelim.

25,1-11 **Armiqësia e Nabalit.**

Vdekja e Samuelit (1) shënoi fundin e një epoke. Ai vdiq para se Davidi, të cilin e kishte vajosur (kap. 16), të bëhej mbret; por të paktën Sauli e kishte njohur tani që Davidi do të ishte mbreti tjetër (24,20). Puna e Samuelit u krye.

Pavarësisht nga fjalët e pendimit të Saulit në 24,16-21, nuk kishte asnjë mundësi pajtimi të vërtetë midis Saulit dhe Davidit, dhe Davidi mbeti me bandën e tij të madhe të burrave në zonat gjysmë djerrë të Judës. Nuk do të kalonte shumë dhe Sauli bëri përpjekje të reja për ta kapur. Ndërkohë Davidi kishte për detyrë të përditshme të gjente masa për ndjekësit e tij dhe ky fragment tregon se sa e vështirë mund të jetë kjo. Ai u përpoq të fitonte mbështetje dhe sigurime nga fermerët e pasur si Nabali duke u dhënë atyre ndihmë dhe mbrojtje nga sulmuesit (si amalekasit), dhe më pas duke kërkuar bujari prej tyre. Por, në të vërtetë ishte vjelje mallrash me frikësim. Pa dyshim që kishte fermerë të tjerë që e ndihmuan Davidin me kënaqësi, dhe ndoshta disa që ndihmuan me ngurrim; Nabali ishte prej natyrës dorështrënguar në marrëdhëniet e tij (3) dhe refuzoi në mënyrë të vrazhdë. Teknikisht, ai

kishte të drejtë të vepronte si veproi dhe vërejtja e tij se Davidi ishte një “shërbëtor” që ishte shkëputur nga zotëria i tij nuk ishte shumë larg së vërtetës.

Megjithatë, lexuesi e di që Davidi nuk ishte rebel kundër Saulit dhe se Zoti e kishte zgjedhur Davidin për mbret; kështu që Nabali shihet të jetë plotësisht jashtë kontaktit me planet e Zotit.

25,12-35 **Ndërrhyrja e Abigailës.**

Zemërimi i Davidit me Nabalit ishte i kuptueshëm dhe ne mund të ndiejmë njëfarë dëshpërimi nga ana e tij për të gjetur masa. Sidoqoftë, veprimet e Nabalit sigurisht nuk e justifikuan reagimin vrasës të Davidit. Historia tregon se Davidi nganjëherë mund të ishte i ashpër dhe i dhunshëm, por Zoti ishte ende mbizotëruar i ngjarjeve dhe e ndaloi Davidin të bënte një vepër të keqe. Agjenti i Zotit nuk ishte një profet, as udhëzimi i priftit Abiatar, por gruaja e vetë burrit që David kishte planifikuar të vraste. Nuk ishte rastësi që Abigaila ishte një grua inteligjente (3), e cila jo vetëm që pa rreziqet, por ndërmoi një veprim të shpejtë dhe efektiv për të parandaluar tragjedinë. Fjalët e saj drejtuar Davidit i kujtuan se Zoti që e kishte vajosur për mbret ishte i sigurt për ta mbrojtur dhe për t’u kujdesur për nevojat e tij ndërkohë. Prandaj Davidi nuk kishte nevojë të ishte i dhunshëm dhe hakmarrës.

Mesazhi i fjalëve të Abigailit ishte teologjik, duke e bërë të qartë pozicionin e Davidit në sytë e Zotit. Mund të shtojmë se mesazhi i saj ishte shumë i ndjeshëm edhe nga pikëpamja njerëzore, nëse David

do të kishte sulmuar një fermer lokal, nuk ka shumë të ngjarë që ai të kishte fituar ndonjëherë mbështetjen e fisit të Judës në një datë të mëvonshme.

25,36-44 **Martestat e Davidit.**

Fundi i historisë lidhet me vdekjen e Nabalit, e ndjekur nga Davidi për marrjen e martesës së gruas së ve, Abigailës. Vdekja e Nabalit ishte mbi të gjitha një e natyrshme, nga pikëpamja njerëzore; por autori përcjell të vërtetën e përgjithshme se e gjithë jeta dhe vdekja janë në duart e Zotit. Ne mund të jemi të sigurt se fqinjët e Nabalit kishin të njëjtin besim dhe vunë re se Perëndia mund të ndëshkonte çdo armiqësi ndaj Davidit. Kështu që vdekja e Nabalit mund të ketë ndihmuar çështjen e Davidit.

Gruaja e vetme e Davidit deri më tani ishte vajza e Saulit, Mihala (18,27). Sauli e kishte martuar përsëri me një burrë tjetër (44). Ky akt tregoi urrejtjen e tij ndaj Davidit; ishte gjithashtu një lëvizje politike, që synonte të shkatërronte çdo pretendim për fronin që Davidi mund të kishte si dhëndër i Saulit. Martestat politike ishin të zakonshme në atë kohë, dhe nga martesat e tij me Abigailën dhe Ahinoamën (42-43) David po bënte lidhje të rëndësishme me familje me ndikim në Juda. Mënyra e tij e ardhshme për të mbretëruar do të ishte për shkak të mbështetjes së fisit të Judës, jo për shkak të ndonjë mbështetjeje nga oborri ekzistues mbretëror. Autori nuk e thotë këtë, por ai e pa qartë martesën e Davidit me Abigailën si pjesë e planeve të Zotit për të.

26,1-25 **Davidi në kampin e Saulit.**

Bërthama e këtij rrëfimi është e njëjtë me atë të kap. 24. Sauli mori një ushtri në Juda për të gjuajtur Davidin dhe gati e kapi; Davidi kishte mundësinë të vriste Saulin, por përkundrazi ai bisedoi me mbretin, i cili rrëfeu se i kishte bërë padrejtësi Davidit. Disa nga detajet janë shumë të ngjashme me ato të kap. 24, siç është pjesa e luajtur nga zifitët (1). Por shumë detaje të tjera janë krejt të ndryshme. Këtu Davidi nuk është fshehur rastësisht në një shpellë si në kap. 24, por duke vizituar qëllimisht kampin e Saulit. Abneri vjen në këtë histori, por nuk luan asnjë rol në kap. 24. Sidoqoftë, disa ekspertë supozojnë se të dy kapitujt kanë të bëjnë në mënyra të ndryshme me të njëjtën ngjarje. Pyetja e rëndësishme është pse autori biblik vendosi të përdorë dy histori të tilla të ngjashme. Përgjigjja është pjesërisht se ai donte të forconte theksin e kap. 24. Izraelitët vendosën besim në dëshmi të dyfishtë (Lp. 19,15), dhe këtu për herë të dytë Davidi i rezistoi tundimit dhe nuk pranoi të dëmtonte të vajosurin e Zotit (9); gjithashtu për herë të dytë, Sauli pranoi keqbërjen e tij (21) dhe pranoi se Davidi do të kishte një të ardhme të madhe (25). Kështu edhe një herë, autori thekson refuzimin e Davidit për t'i bërë ndonjë dëm Saulit dhe faktin që (në momentet e tij më të mira) Saul ia mori gjithë fajin vetes.

Elementi i ri në këtë histori qëndron në fjalët e Davidit. Ky varg shikon përpara në kapitullin tjetër, kur Davidi pa dëshirë u largua nga toka e Izraelit dhe u

strehua me filistenjtë. Armiqtë e Davidit më vonë argumentuan se Davidi ishte një tradhtar i Izraelit, i cili madje kishte adhuruar perëndi të rreme në Filisti. V. 19 nuk do të thotë që Davidi në të vërtetë do të adhuronte perënditë filistenje, por na tërheq vëmendjen për faktin se në territorin e huaj nuk do të kishte tempuj të Zotit ku Davidi të mund të adhuronte Perëndinë e vërtetë. Prandaj Davidi shprehu ngurrimin e tij të madh për të lënë kufijtë e Izraelit, aq sa shqiptoi një mallkim mbi ata që do të ishin përgjegjës për të.

Shënim. 21 Sauli e quante veten budalla, ashtu si Abigaila e kishte quajtur burrin e saj një budalla për kundërshtimin e Davidit (25,25). Të dy fjalët hebraike janë të ndryshme, por ideja është e njëjtë. Të gjithë ata që kundërshtojnë planet e Zotit, përfundimisht tregohen se janë budallenj.

27,1 – 30,31 **Davidi në territorin e filistenjve**

Kjo do të ishte periudha më e vështirë e karrierës së Davidit. Në pamundësi për të qëndruar në territorin izraelit, ai u detyrua të strehohej te një nga mbretërit filistinë. Davidi udhëhoqi një ushtri të vogël dhe është e qartë se filistenjtë nuk do të mirëpresin ushtarët izraelitë, nëse nuk do t'u besohej të luftonin kundër bashkë-izraelitëve të tyre. Njerëzit e Davidit kishin përparësinë fillestare se Sauli, mbreti i Izraelit, ishte padyshim armiku i tyre. Davidit iu desh të bindte filistenjtë se ai dhe njerëzit e tij ishin dhe do të mbeteshin armiku i Saulit dhe i Izraelit. Megjithatë,

sigurisht, Davidi nuk kishte dëshirë të sulmonte Izraelitët dhe ai kurrë nuk do të ishte bërë mbret i Izraelit nëse do ta kishte bërë këtë. Pra, ai u përball me një detyrë shumë të vështirë, përveç problemit të ushqimit dhe financimit të ushtrisë së tij. Megjithatë, ai pati sukses, sepse Zoti ishte akoma “me të”.

27,1-12 **Davidi dhe mbreti Akish.**

Arratisjet e ngushta të fundit të Davidit nga Sauli i vërtetuan atij se ai nuk mund të vazhdonte pafundësisht për të shmangur kapjen dhe vdekjen. Banda e tij prej 600 burrash nuk mund të qëndronte e fshehur për shumë kohë. Ne mund të supozojmë se ata nuk do të kishin marrë asnjë mirëseardhje nga ndonjë vend neutral ose nga ndonjë aleat i Saulit. E vetmja shpresë e Davidit ishte të bëhej një aleat i dukshëm i armiqve të Saulit, filistenjve. Kështu që ai u kthye në Gat, të cilin e kishte vizituar pak kohë më parë (21,10-15). Këtë herë ai kishte respekt të plotë për mbretin filiste, Akishin, dhe iu dha një seli, qyteti Ciklag. Ne mund ta shohim tejkalimin e Zotit edhe në këtë vendim filistin. Ciklag ishte afër kufirit të Izraelitëve (shih hartën, faqja 230) dhe Akishi priste që Davidi të sulmonte Izraelitët në Juda. Sidoqoftë, Ciklag ishte gjithashtu afër një kufiri tjetër; në jug të Ciklagut jetonin disa fise që ishin armiq të Izraelit dhe të filistenjve. Kjo i dha Davidit mundësinë për të përfituar nga njerëzit e Judës, duke sulmuar armiqtë e tyre, dhe në të njëjtën kohë për të mashtruar Akishin. Akishi mund ta shihte vetë plaçkën e luftës, por ai nuk

e mendoj nga vinin. Davidi po përfitonte edhe nga vetja, sepse këto plaçka të luftës plotësonin nevojat e njerëzve të tij për ushqim dhe jetesë.

Aftësia e Davidit për të shfrytëzuar një mundësi të tillë është e qartë. Nga pikëpamja e krishterë, ne nuk mund të admirojmë përdorimin e tij të mashtrimit, as kasapët e tij burra dhe gra njësoj. Kalimi nuk është, sigurisht, duke lavdëruar mashtrimin dhe mizorinë. Në thelb, ajo po tregon se sa e dëshpëruar ishte situata e Davidit – një situatë e cila ishte krijuar nga Sauli. Kjo gjithashtu tregon vendosmërinë e Davidit për të mos bërë asgjë për të dëmtuar njerëzit e tij, por për të bërë gjithçka dhe gjithçka që është e mundur për t'i ndihmuar ata. Detyra e tij e parë ishte ndaj Izraelit dhe ai nuk ndjente kurrfarë detyrimesh ndaj armiqve të Izraelit.

28,1-25 **Sauli konsultohet me një medium**

Ngjarjet tani filluan të lëvizin drejt një kulmi. Kapitujt mbyllës të 1 Samuelit trajtojnë një ngjarje të vetme të madhe, një betejë të madhe midis Izraelit dhe filistenjve dhe me veprimet dhe fatin e tre palëve të përfshira – Sauli dhe ushtria izraelite, ushtria filiste dhe Davidi dhe ushtria e tij më e vogël . Filistenjtë filluan këto ngjarje, duke grumbulluar forcat e tyre në forcë (1, 4). Shumica e betejave midis Izraelit dhe filistenjve u zhvilluan në pjesën jugore të vendit, por tani filistenjtë ndryshuan strategjinë e tyre dhe u grumbulluan në veri, në Shunem. Ata ndoshta po përpiqeshin të prisnin Izraelin në dy, duke ndarë Saulin nga fiset e tij veriore. Sidoqoftë, Sauli nuk mund ta shpërfillte këtë kërcënim dhe duket se ai u

detyrua të luftonte në tokë të njëjtë, ku koçitë filistine u dhanë atyre një avantazh të madh. (Zakonisht izraelitët ishin në gjendje të luftonin në kodrat, ku koçitë nuk kishin shumë dobi.) Prandaj, Izraeli ishte në një situatë të rrezikshme dhe Sauli kishte shumë nevojë për këshilla ushtarake. Megjithëse historia tregohet në terma personale, është e rëndësishme të kuptohet se Sauli po kërkonte udhëzime si mbret i Izraelit, jo si një privat. Por si mbret i Izraelit ai nuk mund të merrte asnjë ndihmë profetike. V. 6 përmend tre mjetet e zakonshme për të mësuar vullnetin e Zotit; Urimi i referohet efodit priftëror (shih 14,37). Sauli nuk mund të konsultohej më me Samuelin, i cili kishte vdekur kohët e fundit, përveç nëse mund ta bënte këtë përmes një mediumi; por vetë Sauli i kishte përzënë të gjithë mediumet nga pjesa qendrore e mbretërisë së tij. Ligjet DhV sulmojnë praktikën e këshillimit me të vdekurit (nekromancë) (shih Lv. 19,31; Lp. 18,9-14) dhe Sauli i kishte mbështetur ligjet e tilla. Ishte një shenjë e dëshpërimit të tij që ai tani u këshillua me një medium dhe se për ta bërë këtë iu desh të shkonte deri në veri deri në Endor, një udhëtim në anën e largët të kampit filistin.

Autori biblik këtu nuk është i interesuar as për të sulmuar ose për të përqeshur praktikën e nekromancës; ai thjesht po synon të portretizojë dëshpërimin e Saulit dhe vendimet e vendosura të Zotit.

Nëse Zoti e lejoi vetë Samuelin të rishfaqej ose nëse ndonjë shpirt mori formën e Samuelit, fakti ishte që për sa i përket Saulit, ai pa Samuelin dhe ai dëgjoi zërin e Samuelit. Ky zë përsëriti dhe konfirmoi refuzimin e Zotit ndaj Saulit dhe zgjedhjen e Davidit. V. 19 shton një parashikim të ri, në lidhje me rezultatin e betejës të nesërmen.

Qëllimi i kësaj historie është të theksojë pashpresën e Saulit – dhe të tregojë sa poshtë ishte fundosur, kur edhe një kriminel e ndihmoi ta ngushëllonte. Për gruan ishte një kriminale, sipas ligjeve të vetë Saulit. Kapitulli sigurisht nuk po mbështet aktivitetet e mediemeve; Udhëzimi i Zotit nuk duhet të merret kurrë prej tyre.

29,1-11 **Filistenjtë dhe Davidi.**

Ne kemi parë në kap. 28 sa i pafuqishëm ishte Sauli dhe gjendja e tij ishte e pashpresë. Në një mënyrë tjetër, Davidi dukej po aq i pafuqishëm, në mëshirën e vendimeve filistine. Grupi i tij i burrave ishte shumë i vogël për të luftuar filistenjtë dhe ai nuk guxoi të mos u bindej urdhrave; e vetmja shpresë që ai mund të shihte ishte të vazhdonte të mashtronte Akishin. Është e vështirë të mendosh se çfarë do të kishte bërë Davidi nëse Akishi do të kishte bindur sundimtarët e tjerë filistenj për besnikërinë dhe besueshmërinë e Davidit. Sidoqoftë, mbretërit e tjerë filistenj e kundërshtuan Akishin. Ata mund të shihnin qartë rrezikun që ushtria e Davidit mund të ndryshonte anë gjatë betejës, e cila më pas mund të kishte

shkaktuar një disfatë për filistenjtë (4). Ata gjithashtu kujtuan reputacionin e Davidit si ushtar, të cilin gratë izraelite e kishin përkujtuar me këngë (5; shih 18,7). Autori nuk thotë kështu, por ai e lë lexuesin të arrijë në përfundimin se ishte në të vërtetë Zoti ai që e përmbysi Akishin dhe e shpëtoi Davidin nga një situatë e pamundur.

Shënime. 1 Episodi ndodhi në Afek, përpara se filistenjtë të marshonin në veri dhe të fushonin në Shunem (28,1). Me fjalë të tjera, ngjarjet e kap. 29 u zhvilluan para atyre të kap. 28.

6 Akishi këtu betohet në Perëndinë e Izraelit, me sa duket sepse po i drejtohej një Izraeliti. Referenca e tij në v. 9 për një engjell të Zotit është më pak specifike; ishte ndoshta një frazë konvencionale. Nuk ka asnjë sugjerim në këtë fragment që Akishi adhuronte Zotin.

11 Kampi i Izraelitëve ishte tashmë në Jezreel (1), kështu që ky varg sinjalizon fillimin e betejës.

30,1-17 **Davidi mund amalekasit.**

Rrëfimi ndjek Davidin drejt jugut, përsëri në selinë e tij në Ciklag dhe e lë historinë e betejës së Gilboas deri në kap. 31. Një pjesë e qëllimit të autorit për të dhënë kaq shumë detaje është të theksojë se Davidi dhe njerëzit e tij ishin shumë kilometra larg nga ushtria filistine kur u zhvillua beteja. Mund ta imagjinojmë lehtë se armiqtë e Davidit më vonë përhapën thashetheme të rreme se Davidi dhe njerëzit e tij kishin ndihmuar filistenjtë për të mposhtur ushtrinë e Saulit. Përkundrazi, ky kapitull tregon Davidin duke

sulmuar armiqtë e Izraelit amalekasit ndërsa po zhvillohej beteja midis Saulit dhe filistenjve.

Një aspekt tjetër i rëndësishëm i kësaj historie është se armiku janë amalekasit. Dështimi i Saulit për të eliminuar këtë popull, i cili kishte qenë një kërcënim kaq i gjatë për Izraelin, është regjistruar në kap. 15. Ishte shkaku i refuzimit të Zotit nga ana e Zotit. Tani në kap. 30, Davidi përshkruhet si duke bërë atë që Sauli duhet të kishte bërë.

30,18-31 **Plaçkitja e Davidit.**

Sulmuesit nomadë nuk janë të lehtë për t'u gjetur dhe ishte gati për mrekulli që Davidi rimori gjithçka që kishin marrë amalekasit.

V. 7 tregon një pikë të rëndësishme, duke e krahasuar sjelljen e Davidit në një situatë shumë të vështirë me atë të Saulit në kap. 28. Sauli ishte këshilluar me një medium, por Davidi shkoi te njeriu i Zotit në mënyrë që të mësonte vullnetin e Zotit. Këshillimi i Saulit kishte përfunduar në dëshpërim të plotë, Davidi përfundoi me inkurajim (6).

Jo vetëm që Perëndia kishte ndërhyrë për të parandaluar që Davidi të kishte nevojë për të luftuar kundër izraelitëve, por koha e Zotit ishte gjithashtu e përsosur. Davidi dhe njerëzit e tij kishin mbërritur në Ciklag shumë më përpara se amalekasit t'i kishin pritur. Përndryshe gratë dhe fëmijët e kapur do të ishin shitur në skllavëri.

Pasazhi tregon se si Davidi imponoi autoritetin e tij mbi trupat e tij që ishin njerëz të egër (shih v. 6) dhe

që përfshiu ndërgjegjës për ta (22). Këtu e shohim atë tashmë duke marrë vendime siç mund të merrte zakonisht një mbret (shih veçanërisht v. 25). Politika e tij e përgjithshme ishte të përfitonte në mënyrë të barabartë për të gjithë njerëzit e tij, dhe gjithashtu të shlyente mikpritjen në qytetet dhe zonat e Judës, ku ai dhe njerëzit e tij kishin qenë më parë të arratisur nga Sauli (27-31). Kjo ishte një veprim politik i zgjuar, kur erdhi koha, njerëzit e Judës lirshëm e zgjedhën atë si mbretin e tyre në vend që t'i shërbenin një djali të Saulit (2 Sa. 2,10).

31,1-13 **Beteja e Gilboas**

Beteja është emëruar pas malit Gilboa. Beteja filloi në fushë, por izraelitët e mundur u çuan në shpatet e kodrës, ku shumë prej tyre vdiqën, përfshirë Saulin dhe Jonatanin. Kapitulli nuk jep numrin e viktimave, por padyshim që ishte një fitore e madhe filiste, duke u mundësuar atyre që të pushtonin disa qytete izraelite (7). Mbretërimi i Saulit përfundoi kështu në katastrofë, për vetë Saulin dhe për Izraelin. Dukej se perënditë e filistenjve kishin triumfuar; por 2 Samueli do të tregojë se si Davidi mundi filistenjtë përgjithmonë.

Paragrafi i fundit i kapitullit i jep një fund të përshtatshëm historisë së mbretërimit të Saulit. Akti i tij i parë si mbret kishte qenë për të shpëtuar qytetin Jabesh Gilead (kap. 11); qytetarët e saj tani shpëtuan trupin e tij dhe u dhanë eshtrave një varrim të denjë. Është çuditëse pse i dogjën trupat, pasi që djegia nuk

duket se ka qenë një zakon izraelit. Cilado qoftë arsyeja, veprimi kishte për qëllim të nderonte të vdekurit.

Kështu që 1 Samuel përfundon me një shënim të tragjedisë. Sidoqoftë, ishte një tragjedi e paralajmëruar nga zëdhënësi i Zotit (28,19) dhe nuk do të thoshte se Zoti i Izraelit ishte mundur. Ai tashmë kishte zgjedhur mbretin tjetër të Izraelit dhe e pajisi atë që të ishte një ushtar më i mirë dhe një udhëheqës më i mirë se Sauli. Zoti do të merrej me kërcënimin filiste në kohën e tij të mirë.

LIBRI I DYTË I SAMUELIT

2 Sa. 1,1 – 8,18 **Vitet e para të mbretërimit të Davidit**

1,1 – 4,12 **Davidi dhe Ish-Bosheti**

Vdekja e Saulit i hapi rrugë Davidit për të përmbushur fatin e tij për t'u bërë mbret i Izraelit. Autori biblik në 1 Samuel ka treguar pa dyshim rrugën drejt këtij përfundimi. Sidoqoftë, Davidit i mbeteshin ende dy pengesa kryesore, nga pikëpamja njerëzore, me të vërtetë, nuk kishte siguri që Davidi do të bëhej mbreti i gjithë Izraelit. Pengesa e parë ishte fakti që një nga djemtë e Saulit, Ish-Boshet, nuk ishte vrarë në betejën e Gilboas dhe ai u njoh shpejt si mbret nga shumica e fiseve (shih 2,9). Davidi u bë mbret në Juda dhe rezultoi lufta civile. Pengesa tjetër ishin filistenjtë që ishin të vendosur të mbanin Izraelin i dobët dhe i nënshtruar ndaj tyre. Sidoqoftë, filistenjtë

bënë një gabim taktik. Ata nuk ndërmorën asnjë veprim për të parandaluar Davidin që të bëhej mbret në Juda, me sa duket sepse dëshironin të inkurajonin luftën civile midis izraelitëve, duke menduar se kjo do ta ndante dhe dobësonte Izraelin. As, me sa duket, ata nuk e sulmuan Ish-Boshetin, për të njëjtën arsye. Kështu, Davidi nuk kishte dy armiq njëkohësisht dhe kështu ai ishte në gjendje të kapërcente të dy pengesat, njëra pas tjetrës. Autori biblik nuk ka dyshim se Zoti i shfuqizoi në këto vendime filistine, si në të gjitha ngjarjet e tjera që e sollën Davidin në fronin e të gjithë Izraelit.

1,1-16 **Lajmëtari amalekas**

Në fillim të këtij rrëfimi, Davidi është ende në Ciklag (shih 1 Sa. 30,26), në pritje të lajmeve për pushtimin filiste të Izraelit verior. Është ironike që lajmëtari që solli lajmin e Gilboas ishte një amalekas, një anëtar i kombit që kishte qenë një armik kaq i vazhdueshëm i Izraelit. Sauli dhe Davidi kishin luftuar kundër tyre. Megjithatë, ky amalekas ishte një emigrant në Izrael, një banor i huaj (13).

Nuk është për t'u habitur që lexuesi të tregohet për vdekjen e Saulit dhe Jonatanit, por mënyra e vdekjes së Saulit siç përshkruhet nga amalekasi është e papritur. Është thjesht e mundur që Sauli jetoi për një kohë të shkurtër pasi ra në shpatën e tij (1 Sa. 31,4), derisa amalekasi arriti në skenë dhe e vrau atë (10) me kërkesën e tij. Por amalekasi ndoshta po thoshte disa gënjeshtër. Në përgjithësi, duket më shumë e

mundshme që ai po plaçkiste kufoma në fushën e betejës sesa që ai të ndodhte thjesht në mes të një beteje të ashpër (6).

Nuk na thuhet nëse Davidi e besoi plotësisht apo jo, por ai pranoi provat e fjalëve të burrit (16) dhe të kurorës dhe shiritit që solli nga Gilboa, në mungesë të ndonjë dëshmitari njerëzor. Në bazë të këtyre provave, Davidi ekzekutoi lajmëtarin. Veprimi i Davidit duke vepruar kështu është plotësisht në përputhje me qëndrimin e tij ndaj personit të Saulit shprehur në 1 Sa. 24,6 dhe 26,9. Mbreti ishte i vajosuri i Zotit dhe amalekasi, si banor i Izraelit, ishte i detyruar t'i bindej ligjit të Izraelit, megjithatë ai kishte vrarë mbretin e Izraelit. Duke e ekzekutuar atë si vrasës, Davidi tashmë po vepronte sikur të ishte mbret dhe gjyqtar.

Ekziston një aspekt i mëtejshëm politik i episodit. Duke vepruar siç bëri, Davidi po demonstronte edhe një herë se nuk ishte armik i Saulit, ai mbrojti të drejtat e mbretit të vdekur deri në të fundit.

1,17-27 **Vajtimi i Davidit.**

Poema në v. 19-27 nuk është një vajtim privat për të shprehur emocionet e Davidit, por një poezi kombëtare, duke përshkruar në gjuhë të paharrueshme thellësinë e humbjes së Izraelit. Vajtimi u botua (për të përdorur një ekuivalent modern) – i regjistruar me shkrim dhe i bërë i njohur në të gjithë kombin (18). Libri i Jasharit ishte një dokument i lashtë i përdorur nga disa autorë DhV (shih gjithashtu Josh. 10,13). Ne nuk e dimë pse poezia titullohej “vaji i harkut”.

Zoti e kishte hedhur poshtë Saulin, siç e bëri të qartë vazhdimisht 1 Samuel; por kjo poezi e shikon Saulin nga pikëpamja njerëzore dhe na kujton domethënien e tij për Izraelin për disa vite, duke dhënë udhëheqje, duke krijuar unitet kombëtar, duke dëbuar filistenjtë prapa dhe duke i sjellë Izraelit lulëzim (shih v. 24). Jonatani vendoset në kllapa me Saulin, si për shkak të miqësisë së thellë të Davidit me të dhe për shkak të sukseseve të tij ushtarake (shih 1 Sa. 14).

Imazhi poetik gjatë gjithë vajtimit duhet të shënohet, por kuptohet lehtë. Në v. 20 Davidi shpreh shpresën që lajmi i vdekjes së Saulit mund të mbahet nga armiku: Gati dhe Ashkeloni ishin dy qytete të rëndësishme filistenje. Në v. 21 ai mallkon kodrat e Gilboas, ku Sauli dhe Jonatani ishin vrarë. Në vargun e fundit të vajtimit të tij Davidi i quan Saulin dhe Jonatanin “luftëtarë” dhe “armët e luftës”, duke u kujtuar lexuesve faktin se vdekjet e tyre ishin në kontekstin e një disfate katastrofike për Izraelin. Poezia nuk shpreh asnjë shpresë për të ardhmen, por vetë Davidi ishte i destinuar të siguronte shpresë dhe fitore për një komb të mundur.

2,1-7 **Davidi bëhet mbret në Juda.**

Vdekja e Saulit do të thoshte që Davidi tani ishte i lirë të largohej nga territori i filistenjve dhe të kthehej në Judën e tij të lindjes. Dy gjëra mund ta kenë penguar këtë lëvizje. Nëse Sauli do të kishte lënë një pasardhës të fortë, po aq armiqësor me Davidin, nuk

do të ishte e mundur. Nëse filistenjtë do ta kishin kundërshtuar këtë veprim, do të kishte qenë shumë e vështirë. Prandaj nuk është për t'u habitur që Davidi e pyeti Zotin për këtë; me fjalë të tjera, ai i kërkoi Abiatarit që të konsultohej me orakullin e shenjtë (shih 1 Sa. 23,9-12).

As autori biblik dhe as lexuesi nuk e shohin për çudi që Davidi u bë tani mbret (megjithëse vetëm mbi një fis, Juda). Vullneti i Zotit ishte zbuluar qartë, që në 1 Sa. 16. Sidoqoftë, nga një këndvështrim thjesht politik, vendimi i burrave të Judës nuk mund të ishte parashikuar. Vdekja e Saulit dhe fitorja e madhe e filistenjve në Gilboa duhet të ketë krijuar kaos politik në të gjithë Izraelin dhe pleqtë e fiseve duhet të kenë qenë shumë të pasigurt në fillim për sa i përket veprimit më të mençur të veprimit. Davidi kishte të paktën tre gjëra për t'u ofruar atyre, një reputacion të mirë si ushtar, një histori veprimesh të dobishme ndaj Judës dhe një lloj aleance ose mirëkuptimi me filistenjtë. Ai ishte, gjithashtu, natyrisht, vetë judeas.

Mesazhi i Davidit për qytetin e Jabeshit të Gileadit është me interes të veçantë. Ky qytet kishte lidhje të forta me Saulin (shih 1 Sa. 11; 31,11-13) dhe ai shtrihej në Transjordan, në të njëjtën zonë ku mbreti rival i Davidit Ish-Bosheti kishte vendosur kryeqytetin e tij, Mahanaim (8-9). Prandaj, do të kishim pritur që Ish-Bosheti, në vend se Davidi, t'i dërgonte qytetit Jabesh Gilead një mesazh të tillë falënderimi dhe inkurajimi. Në fakt Davidi u tregoi tashmë izraelitëve jashtë Judës se ai besonte se ai ishte pasuesi i

vërtetë i Saulit dhe kishte autoritet mbi të gjithë Izraelin. Mesazhi i tij injoroi ekzistencën e Ish-Boshetit.

Kryeqyteti i Davidit ishte Hebroni, në jug të Judës. Më vonë, Jerusalemi do të bëhej kryeqyteti i tij, por në këtë moment Jerusalemi nuk ishte në duart e Izraelitëve. Në fakt, Jerusalemi mund të ketë qenë një pengesë e pjesshme, duke e ndarë Judën nga fiset izraelite më në veri. Nëse është kështu, do të ndihmonte për të shpjeguar pse Juda mori vendimin e saj dhe zgjodhi mbretin e saj.

2,8-32 **Lufta civile.**

Abner (i përmendur për herë të parë në 1 Sa. 14,50) me sa duket ishte arratisur nga fusha e betejës ku Sauli kishte vdekur dhe ai mori përgjegjësinë për punët e izraelitëve në pjesën veriore të vendit. Megjithëse ai vetë ishte një i afërm i ngushtë i Saulit, ai nuk e bëri veten mbret por u përpoq të mblidhte mbështetjen izraelite për djalin e mbijetuar të Saulit, Ish-Boshetin. Kështu që Ish-Bosheti u bë mbret; teoretikisht mbi të gjithë Izraelin (9), por në realitet mbi një zonë të kufizuar. Pa dyshim që filistenjtë ishin tani zotëruesit e vërtetë të zonave qendrore të Izraelit, veçanërisht të rajoneve fisnore të Efraimit dhe Beniaminit. Zona kryesore e kontrollit të Ish-Boshetit ishte në lindje të lumit Jordan (Gilead), dhe kryeqyteti i tij Mahanaim ishte atje. Akoma, Efraimi dhe Beniamini dhe disa grupe të tjera (9) e njohën atë si mbret, pavarësisht nga realiteti i situatës.

Nuk ka ndonjë arsye të dukshme pse Davidi duhet të kishte sulmuar Ish-Boshetin, kështu që duket e mundshme që Ish-Bosheti vendosi të sulmojë Davidin në mënyrë që të vinte Judën nën kontrollin e tij. Trupat e Ish-Boshetit u dërguan në Gibeon, në veri të kufirit të Judës, dhe Davidi dërgoi trupat e tij për të bllokuar përparimin e tyre. Si në 1 Sa. 17, të dy palët u përpoqën të shmangnin gjakderdhjen e panevojshme duke përdorur kampionë të zgjedhur për të zgjidhur çështjen. Ndoshta të dy palët besuan se Zoti do të tregonte se vullneti i tij do t'i jepte një fitore të qartë një grupi prej dymbëdhjetë burrash ose tjetrit. Sidoqoftë, pasoi një betejë e vërtetë (17); v. 30-31 na jepni një ide të shkallës së saj.

Qëllimi kryesor prapa të gjitha detajeve të dhëna në këtë rrëfim është njohja e lexuesit me Joabin. Joabi do të ishte komandanti i përgjithshëm i Davidit gjatë gjithë mbretërimit të tij të gjatë, dhe nga v. 28-30 duket qartë se ai ishte tashmë i komanduar. Historia shpjegon se si ndodhi që Abneri, komandanti izraelit, vrau një nga vëllezërit e Joabit. Vetë Abneri padyshim që nuk kishte dëshirë të vriste Asahelin, mbi të gjitha sepse donte të shmangte një gjakmarrje. Pas vdekjes së Asahelit, Joabi ishte i gatshëm të vepronte me mençuri dhe të pranonte një armëpushim, por ndjenjat e tij personale mbeten të fshehura në këtë kapitull. Ato do të zbulohen në 3,27.

3,1-5 **Familja e Davidit.**

Autori nuk jep detaje të mëtejshme të luftës civile, në të cilën Davidi fitoi në mënyrë të qëndrueshme epërsinë (1). Në vend të kësaj, ai jep detaje për gratë dhe bijtë e Davidit. Implikimi mund të jetë që Davidi ishte i sigurt dhe u vendos në Juda, ndryshe nga Ish-Bosheti, kauza e të cilit ishte e dënuar. Me sa dimë, Ish-Bosheti nuk kishte asnjë familje. Rëndësia kryesore e detajeve, sidoqoftë, është hedhja e një themeli për ngjarjet e mëvonshme. Disa nga djemtë e Davidit më vonë luajtën role të rëndësishme. Amnoni dhe Absalomi janë personazhet kryesorë në ch. 13-18, dhe Adonijahu u përpoq të merrte fronin në pleqërinë e Davidit (1 Mbr. 1). Solomoni nuk përmendet akoma: ai lindi më vonë, në Jerusalem (shih 12,24).

Martësat e Davidit me Ahinoamën dhe Abigailën tashmë janë përmendur (1 Sa. 25,42-43). Martesa e tij më e fundit me Maakën ishte për të forcuar një aleancë me mbretin e Geshurit, një shtet i vogël në Transjordanin verior.

3,6-21 **Abneri ndërron anën.**

Është e qartë nga v. 6 që Abneri ishte një njeri ambicioz. Ai ishte mjaft i fuqishëm në mbretërinë e Ish-Boshetit, por tashmë pushteti i vërtetë në Izrael ishte në duart e Davidit, siç e kuptoi Abneri. Ne mund të dyshojmë se ai qëllimisht ka planifikuar grindjen me Ish-Boshetin, në mënyrë që të ketë një justifikim të mirë për ta braktisur atë. Në të vërtetë nuk është

regjistruar se ai kishte pasur marrëdhënie seksuale me ish shemrën e Saulit, por ai nuk e mohoi akuzën. Një veprim i tillë do të ishte një pretendim për fronin e Saulit (shih 16,21-22) dhe nuk është për t'u habitur që Ish-Bosheti protestoi dhe një grindje rezultoi.

Abneri tani ndihej i lirë t'i dërgonte lajmëtarë Davidit, duke i ofruar ndihmë për ta bërë mbret të të gjithë Izraelit. Pyetja e tij Toka e kujt është? (12) kishte për qëllim ta informonte Davidin se ai, Abneri, jo Ish-Bosheti, ishte njeriu më me ndikim me fiset veriore. Kjo ishte pa dyshim e vërtetë, por nëse Abneri dhe Ish-Bosheti do të kishin jetuar për disa vite pas kësaj, ka shumë të ngjarë që Abner të ishte detyruar të luftonte kundër Ish-Boshetin. Marrëveshja që Abner kërkoi nga Davidi (12) ndoshta përfshinte një pozicion të lartë ushtarak në ushtrinë e Davidit për Abnerin. Këmbëngulja e Davidit që gruaja e tij e parë Michala duhet të kthehej tek ai (13-14) kishte disa motive. Sauli e kishte vjedhur atë nga ai në një akt mizorie dhe padrejtësie (1 Sa. 25,44), dhe Davidi ishte i vendosur që padrejtësia të rregullohej. Humbja e Mihalës kishte qenë gjithashtu një poshtërim publik për Davidin, dhe kjo gjithashtu duhet të rregullohet. Ka pasur ndoshta edhe një motiv politik, martesë e tij me vajzën e Saulit i dha atij statusin në Izrael, dhe legjitimitetin për të pasur sukses.

Pozicioni i Saulit si mbret.

Më në fund, martesë e Davidit me Mihalën kishte qenë një martesë me dashurie qysh në fillim (1 Sa.

18,20) dhe dashuria e tij për të mund të ketë qenë një arsye shtesë për ta rimarrë atë tani. Davidi kishte të drejtë, por ne ende mund të ndiejmë simpati për Paltielin, bashkëshortin e saj.

Abneri kreu anën e tij të pazarit. Kur i raportoi Davidit, ai mund të premtonte pranimin e menjëhershëm të Davidit si mbret nga i gjithë Izraeli (21). Kjo ishte, sigurisht, në interesin e Davidit dhe ne mund të jemi të sigurt se ai i tregoi kënaqësi Abnerit. Nga ana tjetër, Abneri duhet të ketë qenë i kënaqur me situatën në zhvillim dhe ai nuk kishte asnjë arsye të kishte frikë. Kështu që ai shkoi në paqe dhe nën 'sjellje të sigurt'.

3,22-39 **Vrasja e Abnerit.**

Ndoshta Joabi besoi se Abner ishte një spiun dhe nuk duhej besuar, siç i tha Davidit (25). Më shumë gjasa që kjo ishte thjesht një justifikim; v. 30 jep arsyen e vërtetë pse ai e vrau Abnerin në një mënyrë kaq tradhtare.

Vrasja e Abner ishte një siklet shumë i rëndë për Davidin. Vrasësi ishte një nga oficerët e tij të lartë dhe dyshimi do të kishte qenë i përhapur se Davidi kishte dhënë udhëzime për të vrarë Abnerin. Në mbretërinë e Ish-Boshetit, duhet të dukej se Davidi kishte për qëllim të vriste të gjithë të afërmit e Saulit në mënyrë që të siguronte pozicionin e tij. Mbrojtja e vetme e Davidit ishte të tregonte publikisht, në çdo mënyrë të mundshme, se ai ishte i pafajshëm për vrasjen. Kështu ai e nderoi Abnerin dhe e qau publikisht. V. 37

shënon se ai ishte në gjendje të bindte popullatën, si në Juda ashtu edhe në Izraelin verior, për pafajësinë e tij.

Fakti që autori tregon historinë e plotë të vdekjes së Abnerit tregon se në një datë të mëvonshme disa nga armiqtë e Davidit ende po e akuzonin Davidin për armiqësi të paepur ndaj Saulit dhe familjes së tij. Është e vërtetë që Davidi nuk bëri asgjë për të ndëshkuar vrasësin; v. 39 jep arsyen e tij për këtë. Davidi nuk donte të thoshte se ishte i dobët në karakter, por që Joabi dhe vëllai i tij Abishai (bijtë e Cerujahut) ishin shumë me ndikim në mbretëri për t'u sjellë në gjyq. Pakënaqësia e Davidit për veprimin e Joabit zgjati për shumë vite (shih 1 Mbr. 2,5-6).

4,1-12 Vrasja e Ish-Boshetit. Vrasja e Abnerit mund të kishte shkaktuar një prishje të përhershme midis mbretërisë veriore dhe Judës, duke mos lejuar që Davidi të bëhej mbreti i të gjithë Izraelit. Sidoqoftë, ndodhi e kundërta, vdekja e Abnerit dobësoi një mbret të dobët dhe një mbretëri të dobët akoma më tej. Mbreti i dobët u vra dhe mbretëria u shemb.

Nuk shpjegohet pse Rekabi dhe Baana vranë Ish-Boshetin. Sauli kishte sulmuar një herë Gibeonin (shih 21,2), dhe mbase Beerot, shtëpia e Rekabit dhe Baanës, kishte vuajtur me të (të dy qytetet janë të lidhura në Josh. 9,17). Pavarësisht nëse vrasësit kishin një ankesë kaq të vjetër kundër Saulit dhe familjes së tij, ata me siguri besuan se Davidi do t'i shpërblente ata për vrasjen e mbretit rival të tij. Edhe një herë, Davidit iu desh të mbrohej nga

thashethemet se kishte dhënë urdhra për vrasjen. Ai e bëri këtë duke ekzekutuar vrasësit dhe duke folur mirë për Ish-Boshetin.

Kështu përfundoi mbretërimi i Ish-Boshetit. Ai me sa duket nuk la djem, dhe i afërmi i tij i vetëm i ngushtë ishte nipi i tij i gjymtuar Mefibosheti (4). Është e qartë, askush nuk mendonte se Mefibosheti ishte i aftë të bëhej mbret. (Historia e Mefiboshetit vazhdon në kap. 9.) Atentatet në fakt i kishin hapur rrugën Davidit që të bëhej mbreti i gjithë Izraelit; autori biblik e dinte që Zoti i teproi edhe në vepra të mbrapshta njerëzore, por është e lehtë të kuptohet pse disa izraelitë besuan se vetë Davidi kishte ‘tejkalar’ dhe paguar njerëzit për të vrrarë të gjithë rivalët e tij.

5,1-25 **Davidi merr kontrollin e plotë**

Ky kapitull relativisht i shkurtër regjistron tre nga arritjet më të rëndësishme të Davidit. Së pari, ai bashkoi kombin, dhe të gjitha fiset izraelite e pranuan atë si mbret. Së dyti, ai pushtoi Jerusalemin, i cili ishte një nga një numër qytetesh brenda territorit izraelit, por jo nën kontrollin e izraelitëve. Qytetet e tilla ndanë vendin, duke ndarë një fis izraelit nga një tjetër. Edhe qytetarët e tyre kananas ishin një rrezik i përhershëm, pasi ata shpesh ishin të gatshëm të vepronin si aleatë të filistenjve kundër Izraelit. Kështu që Davidi e eliminoi këtë rrezik, duke marrë nën kontroll të gjitha këto qytete ‘të huaja’. Arritja e tij e tretë ishte eliminimi i kërcënimit filiste fare. Ai e mundi armikun e vjetër të Izraelit në mënyrë aq të

plotë saqë ata kurrë më nuk përbënin problem për Izraelin. Kap 8 rendit arritjet e mëtejshme të Davidit.

5,1-5 **Mbreti i të gjithë Izraelit.**

Ky paragraf sqaron se Davidi nuk i pushtoi fiset izraelite veriore dhe as nuk i qeverisi kundër vullnetit të tyre. Nisma për ta bërë mbretin e tyre erdhi nga ata – përfaqësuesit e tyre bënë udhëtimin në jug për në Hebron për ta ftuar atë të ishte mbreti i tyre. Është e qartë se vdekja e Ish-Boshetit do të thoshte kolaps të qeverisë në veri, dhe përballë agresionit filiste përfaqësuesit e fiseve veriore ishin të etur për të marrë një qeveri të fortë dhe efektive. Teoretikisht, ata mund të kishin zgjedhur një nga vetvetja, por kishte tre arsye të fuqishme për t'u kthyer te Davidi, të cilat janë përshkruar në v. 1-2.

Përmbledhja e mbretërimit të Davidit në v. 5 jep një shkallë kohore për kapjen e Jerusalemit (përshkruar në v. 6-9). Mbretërimi i Ish-Boshetit kishte zgjatur vetëm dy vjet (2,10), por Davidi vazhdoi të mbretëronte në Hebron për më shumë se pesë vjet të tjera. Pleqtë izraelitë ndoshta e pranuan atë si mbret menjëherë pas vdekjes së Ish-Boshetit, por kaloi ca kohë para se ai të ishte gati të sulmonte Jerusalemin.

5,6-16 **Kapja e Jerusalemit.**

Jerusalemi ishte tashmë një qytet antik. Në kohërat e mëparshme, të dy fiset e Judës dhe Benjaminin ishin përpjekur ta kapnin atë (shih Gj. 1,8, 21), por

përsëri kontrollohej nga një popull kananas i quajtur jebusas. Ishte një qytet i fortifikuar fort dhe jebusait kishin besim se trupat e Davidit nuk mund ta kapnin. Ka paqartësi në lidhje me kuptimin e disa fjalëve dhe frazave në v. 6-8, por duket e mundshme që jebusait ishin përbuzës, madje edhe një garnizon i verbër dhe i çalë do të ishte në gjendje të mposhte sulmin e Davidit! Por në vend të një sulmi të drejtpërdrejtë në muret e forta, njerëzit e Davidit me sa duket gjetën një tunel ujësjelljeje dhe ishin në gjendje të hynin në qytet papritur me këtë mjet. Furnizimi kryesor me ujë i Jerusalemit vinte nga një burim jashtë mureve të qytetit; një numër boshtesh dhe tunelesh janë zbuluar nga arkeologët.

Pasi kapi Jerusalemin, Davidi shpejt e bëri atë kryeqytetin e tij. Ishte shumë më qendrore se Hebroni dhe meqenëse shtrihej në territorin e Benjaminit, do të ndihmonte izraelitët e veriut të ndienin që Davidi ishte në të vërtetë mbreti i gjithë Izraelit. Davidi kishte një pallat të ndërtuar atje dhe themeloi një harem mbretëror. Vini re emrin e Solomonit në v. 15.

5,17-25 **Humbja e filistenjve.**

Filistenjtë e kishin lejuar Davidin të sundonte në Juda pa asnjë ndërhyrje; një Izrael i ndarë u dha atyre forcë. Por sapo të gjithë fiset izraelite e mbështetën Davidin, filistenjtë u bënë armiku i tij (17). Sulmet e tyre kanë ndodhur ndoshta para se të kapte Jerusalemin, dhe bastioni i përmendur është Adullam, selia e hershme ushtarake e Davidit (shih 1 Sa. 22,1-

4). Të dy sulmet e filistenjve ishin në Luginën e Refaimit (18, 22) e cila shtrihej në jug të Jerusalemit dhe ky fakt mund të ketë tërhequr vëmendjen e Davidit për rëndësinë e zotërimit të gjithë kësaj zone.

Dy fitoret e Davidit përshkruhen shkurtimisht, por me mjaft hollësi për të treguar se ai u këshillua me Zotin përpara çdo beteje. Zoti nuk mungoi kurrë t'i përgjigjet mbretit të tij të zgjedhur; kontrasti me Saulin është i rëndësishëm (krh. 1 Sa. 28, 6).

Fakti që një mbret i huaj, Hiram, i dërgoi lajmëtarë Davidit, tregon fuqinë dhe rëndësinë në rritje të vetë Davidit dhe kombit që ai drejtoi. Për pjesën më të madhe të shekullit të dhjetë p.e.s., Izraeli ishte kombi më i fuqishëm në të gjithë rajonin. Autori biblik i pranon aftësitë dhe arritjet e Davidit, por ai i vlerëson ato përfundimisht Zotit, Zotit të Plotfuqishëm (10). Këto arritje nuk ishin synuar nga Zoti për të lavdëruar Davidin, por për të përfituar nga populli i Zotit Izraeli (12). Pa dyshim, Davidi i solli shumë përfitime materiale, paqe dhe lulëzim Izraelit.

Autori nuk bën asnjë koment për haremin e Davidit. Në një mënyrë, ishte një simbol i njohur i shtetit politik të Davidit në Lindjen e Afërme të Lashtë; por kapitujt e mëvonshëm do të tregojnë se sa shqetësime u shkaktuan nga rivaliteti midis shumë djemve të tij. Lp 17,17 ofron një paralajmërim të përgjithshëm për të pasur shumë gra, siç është e përshtatshme për Davidin si për Solomonin.

Shënim. Sioni është një sinonim i shpeshtë biblik për Jerusalemin. Ndoshta ishte fillimisht emri i pjesës

së fortesës së qytetit. Jerusalemi tani u bë i njohur si Qyteti i Davidit; ky emër përdorej akoma në kohërat e DhR (shih Lk. 2,11).

6,1 – 7,29 **Davidi, arka dhe shtëpia e Perëndisë**

Sauli nuk kishte treguar kurrë interes për arkën e besëlidhjes dhe ai u kishte shkaktuar fyerje profetëve dhe priftërinjve. Përkundrazi, Davidi, duke punuar ngushtë me profetët dhe priftërinjtë, e trajtoi arkën me shumë nderim dhe nder. Arka u instalua përgjithmonë në Jerusalem (kap. 6). Kap 7 përcjell disa nga planet e Zotit për të ardhmen, që lidhen me shtëpinë e re të arkës dhe me Davidin.

6,1-19 **Arka sillet në Jerusalem.**

Ky kapitull rinis historinë e arkës (1 Sa. 4,4 – 7,2). Për shumë vite, arka kishte qëndruar në Baala, një qytet i quajtur edhe Kiriath Jearim (1 Sa. 7,2; shih Jos. 15,9). Duke transferuar arkën në Jerusalem, Davidi po transformonte gjithashtu Jerusalemin, duke e bërë atë vendin e shenjtë më të rëndësishëm në mbretërinë e tij. Ai u bë kryeqyteti i tij fetar, si dhe kryeqyteti i tij politik. Aksioni kishte edhe vlerë politike në vetvete, pasi i dha Jerusalemit një rëndësi të shtuar në sytë e të gjithë Izraelit dhe kështu ndihmoi në unifikimin e vendit. Theksi i autorit biblik është, megjithatë, në aspektet fetare të veprimeve të Davidit. Ai bëri kujdesin më të madh të mundshëm për ta trajtuar arkën me gjithë respekt. Vdekja e Uzahut (6-8), e cila nuk u harrua kurrë, ishte një

kujtesë e fuqisë së Zotit, e simbolizuar nga arka. (Izraelitët në Bet Shemesh kishin vuajtur për një trajtim të ngjashëm të pakujdesshëm të arkës, shih 1 Sa. 6,19). Davidi mësoi se nuk ishte i lirë të bënte ashtu siç i pëlqente arkën; akoma më pak ai mund të manipulonte Zotin që përfaqësohej nga arka. Megjithëse kjo ngjarje ishte e trishtueshme në atë kohë, regjistrimi i saj ishte pa dyshim një ngushëllim për brezat e mëvonshëm të Izraelitëve; u kujtoi atyre që Zoti i tyre, Zoti, ishte më i fuqishëm se çdo sulmues ose shtypës i huaj. Ai gjithashtu u mësoi atyre se respekti për shenjtërinë e Zotit ishte thelbësor për mirëqenien e komunitetit.

Kështu, arka u instalua në Jerusalem, por në një tendë (17). Vetëm në kohën e mbretërimit të Solomonit u ndërtua një tempull (1 Mbr. 6).

6,20-23 **Shterpësia e Mihalës.**

Ky episod në lidhje me Mihalën vjen papritur, dhe në të vërtetë është mëdyshëse pse ajo ishte aq armiqësore ndaj veprimeve të Davidit. Përkundër asaj që tha ajo, duhet të ketë qenë e qartë për të se njerëzit nuk e përbuznin Davidin, por ndanin gëzimin e tij në festime. Replika e tij e zemëruar ishte e justifikuar në rrethana. Mbase autori do të thotë të supozojmë se ky grindje midis Davidit dhe Mihalës çoi në një prishje të përhershme mes tyre. Sidoqoftë, ajo kurrë nuk lindi fëmijë.

V. 23 është pika e rëndësishme. Shumë kapituj të mëvonshëm kanë të bëjnë me bijtë e Davidit dhe me

ambiciet e tyre për t'u bërë mbret. Nëse Mihala do të kishte pasur një djalë, ai do të kishte një kërkesë të fortë për fronin, si nipi i Saulit dhe djali i Davidit. Asnjë djalë i tillë nuk lindi dhe autori nënkupton që ne të konkludojmë se Zoti e tejkaloi edhe në këtë çështje.

7,1-17 **Profecia e Natanit.**

Ky kapitull vazhdon dhe plotëson historinë e Davidit dhe shenjtërores së Jerusalemit. Ngjarjet e regjistruara në të i përkasin një date mjaft të vonë në mbretërimin e Davidit, siç nënkupton v. 1.

Këtu kemi pasazhin më të rëndësishëm në librat e Samuelit dhe një nga pasazhet kryesore në tërë DhV. Ai diskuton të ardhmen e shenjtërores së Jerusalemit dhe të monarkisë Davidike – dy institucionet që ishin jetike për popullin e Izraelit për disa shekuj pas Davidit. Përmes profetit Natan, Zoti i bëri premtime të forta Davidit për të dyja këto gjëra. Këto premtime solemne hyjnore arritën në një 'besëlidhje të përjetshme' dhënë Davidit (shih 23,5).

Të dy temat lidhen me zgjuarsi nga përdorimi i fjalës "shtëpi". E njëjta fjalë hebraike jo vetëm që nënkuptonte një shtëpi të zakonshme, por edhe një tempull dhe së treti një dinasti. Kapitulli fillon duke diskutuar planet e Davidit për të ndërtuar një tempull për Zotin, një shtëpi për Perëndinë (5). Pastaj në v. 11, tema e një shtëpie për Davidin prezantohet – jo pallati i tij, por dinastia Davidike, d.m.th. bijtë dhe pasardhësit që do ta pasonin atë si mbretër në Jerusalem).

Premtimet e Zotit për të dyja këto gjëra janë bashkuar në v. 13, djali i Davidit do të ndërtojë tempullin; dinastia do të zgjasë përgjithmonë. Këto janë premtime shumë pozitive, por kapitulli gjithashtu përmban një numër pikash negative. Së pari, plani i Davidit për të ndërtuar tempullin refuzohet. Së dyti, Zoti nuk kënaqet në tempuj. (Këto dy pika nënkuptohen nga v. 5-7.) Së treti, v. 14 pranon që disa nga pasardhësit e Davidit do të ishin mbretër të padenjë dhe do të meritonin dhe merrnin dënimin hyjnor. Këto pika të ndryshme, pozitive dhe negative, japin një përshkrim dhe një shpjegim për ngjarjet nga koha e Davidit (fillimi i shekullit të dhjetë) deri në 587 pes. Në atë periudhë tempulli u ndërtua, jo nga Davidi, por nga djali i tij Solomon. Shumë nga pasardhësit e tyre ishin të dobët ose mëkatarë, por dinastia vazhdoi e pandërprerë për katër shekuj.

Në 587 p.e.s, tempulli u shkatërrua nga Babilonasit dhe Juda pushoi së qeni mbretëri. Familja e Davidit vazhdoi ekzistencën e saj, por kurrë nuk e mori përsëri fronin. Çfarë mesazhi mban ky kapitull për një situatë kaq të ndryshuar? Na tregon së pari se Zoti nuk varet nga tempujt dhe njerëzit e tij, për këtë arsye, nuk kanë nevojë për tempuj. Shtjefnj e ritheksoi këtë mësim në kohën e DhR (shih Veprat 7,44-50). Së dyti, premtimi i Zotit për pasardhësit e Davidit ishte i përherëshëm. Ishte baza e pritjes së Mesisë, 'Biri i madh i Davidit'. Ky premtim u dha siguri brezave të popullit të Zotit që jetuan në shekujt e fundit të periudhës DhV dhe më pas morën përmbushjen e tij

në lindjen e Jezu Krishtit; siç dëshmon e gjithë DhR dhe kisha e krishterë.

Të gjitha këto premtime, ndërsa Zoti i përmbushi ato, do ta bënin emrin e Davidit të madh (9). Pa diskutim, Davidi ishte mbreti më i madh i Izraelit dhe reputacioni i tij qëndron për të gjitha kohërat si një nga njerëzit më të mëdhenj të historisë. Sidoqoftë, madhështia e tij e dhënë nga Zoti nuk ishte për dobinë dhe lavdinë e tij, por për të përfituar nga kombi që ai sundoi. Pra, v. 10 tregon planet dhe premtimet e Zotit për Izraelin përmes Davidit. Këto premtime u realizuan gjatë mbretërimit të vetë Davidit dhe mbetën planet përfundimtare të Zotit për popullin e tij, pavarësisht nga fakti se në kohërat e mëvonshme Izraeli dhe Juda shpesh vuanin vështirësi politike, kryesisht për shkak të mëkateve të tyre kundër Zotit. Këto plane vareshin nga përmbushja e premtimit të Zotit për të dërguar një Bir të Davidit, Mesinë, i cili do të ishte ai që më në fund do t'i sillte popullit të Zotit sigurinë dhe paqen që u nevojitet gjithmonë.

7,18-29 **Lutja e Davidit.**

Një falënderim personal ishte përgjigjja e duhur ndaj premtimeve të dhëna Davidit përmes Natanit. Kjo lutje mirënjohëse u fal në faltoren e Tendës që Davidi sapo kishte ngritur (18) dhe këtu nuk thuhet asgjë më shumë rreth tempullit të propozuar. E vetmja shtëpi që përmend Davidin ishte dinastia e tij e ardhshme (19, 25). Ai ishte mirënjohës si për

përmbajtjen e premtimeve të Zotit ashtu edhe për faktin se ato i ishin bërë të njohura. Siç tha ai, u është dhënë shumë pak individëve për t'u treguar të ardhmen e familjes së tyre (19).

Lutja e Davidit nuk e shpërfill faktin që bekimi i Zotit për familjen e tij do të thoshte bekim edhe për Izraelin. V. 23-24 kujtojnë mirësinë e Zotit që i është treguar Izraelit në të kaluarën. Vazhdimi i linjës së Davidit do të nënkuptojë bekime të vazhdueshme të Zotit për një komb që ai kishte zgjedhur dhe i bëri të vetët përjetë. Fjalët mirënjohëse të Davidit në këtë lutje do të sillnin ngushëllim dhe siguri për shumë izraelitë në kohë të trazuara më vonë.

8,1-18, **Fitore të mëtejshme**

Shumë nga fitoret e regjistruara në këtë kapitull ndodhën para ngjarjeve të kap. 7. Duke i vendosur këtu, autori biblik ilustron fillimin e përmbushjes së premtimeve të Zotit për Davidin të përshkruara në kap. 7

Shkurtimisht shënohet një disfatë e re e filistenjve (1). Filistenjtë ishin në kufirin jugperëndimor të Izraelit.

Moabazit kishin qenë miqësorë me Davidin në një fazë të hershme (1 Sa. 22,3-4) dhe ne nuk e dimë se çfarë shkaktoi luftë midis tyre dhe Davidit tani. Trajtimi i ashpër i tij ndaj tyre sugjeron që ata ishin fajtorë për një tradhti serioze (2). Moabazit ishin në kufijtë juglindorë të Izraelit.

Fushatat e përshkruara në v. 3-10 ishin kundër disa mbretërive siriane, në veri të Izraelit. Në fund Davidi

po merrte haraç nga një numër shtetesh më të vogla dhe kontrolli i tij shtrihej deri në veri të Eufratit. V. 12-14 kthehuni në zonën jug-lindore dhe na tregoni që Davidi mundi amonasit dhe edomasit, si dhe moabasit.

Kështu Davidi arriti suksesin ushtarak kudo që ishte e nevojshme. Ai gjithashtu ndërtoi një administratë të shëndoshë në vetë Izraelin (15). Kapitulli përfundon duke renditur zyrtarët kryesorë të tij. Joabi dhe Abiatar tani janë emra të njohur për lexuesin. Benaia komandoi truprojen mbretërore dhe ai luajti një rol të rëndësishëm në pranimin e Solomonit si mbret (I Mbr. 1). Disa nga djemtë e Davidit ishin këshilltarë mbretërorë; pa dyshim që kjo është e vërtetë, por fjala hebraike do të thotë fjalë për fjalë “priftërinj”, dhe pa dyshim që ata kishin disa funksione priftërore, megjithëse këto nuk përshkruhen.

Emri i ri më i rëndësishëm në këtë listë është ai i Cadokut.. Cilado qoftë formimi i tij, ai më vonë u bë kryepriifti i vetëm në Jerusalem dhe familja e tij mbajti priftërinë e lartë për shumë shekuj.

9,1 – 20,26 **Mbreti David dhe oborri i tij**

Një pjesë e re e librave të Samuelit fillon me këtë kapitull. Kap 8 ka përmbledhur arritjet e Davidit, në një masë të madhe jashtë kufijve të Izraelit. Kap 9 kthehet në punët e brendshme, në të vërtetë pothuajse në punët e shtëpisë. ‘Familja’ është oborri mbretëror dhe punët e saj prekën tërë mbretërinë.

Kap. 9-20 shpesh janë quajtur “rrëfimi i trashëgimisë”, pasi një temë kryesore në to lidhet me çështjen e pasardhësit të Davidit. Çdo lexues, që nga fillimi, e ka ditur se ishte Solomoni ai që mori fronin pas Davidit; dhe 12,24 tregon, në fillim të historisë, se vetë Zoti e favorizoi Solomonin që nga lindja e tij. Sidoqoftë, në atë kohë nuk ishte aspak e qartë se kush do të ishte mbreti i ardhshëm dhe mbase vetë Davidi nuk vendosi ta mbështeste Solomonin deri afër fundit të mbretërimit të tij. Kështu, bijtë e tjerë të Davidit, veçanërisht Absalomi, ndoqën ambiciet e tyre për të pushtuar fronin. Kap 9-20 dhe 1 Mbr. 1 – 2 ndjekin të gjithë sekuencën e ngjarjeve.

Këto kapituj tregojnë se edhe në mbretërinë e Davidit Zoti përmbushi dy gjërat që Natani i kishte përshkruar Davidit në 7,12-15. Nga njëra anë, dashuria e Zotit do të ishte e vazhdueshme ndaj vetë Davidit dhe ndaj pasardhësit të tij të zgjedhur (por pa emër!). Nga ana tjetër, Zoti do të ndëshkonte sjelljen mëkatore “me shufrën e njerëzve”, me fjalë të tjera duke përdorur veprimet e njerëzve të tjerë si ndëshkim. Pra, në kap. 9-20 ne shohim se si mëkatet e Davidit i sollën atij një mjerim dhe telashe të madhe; e megjithatë dashuria e Zotit nuk iu mor kurrë.

9,1-13 **Davidi dhe Mefibosheti**

Mefibosheti tashmë është përmendur në 4,4. Ai ishte një nga të mbijetuarit e paktë të familjes së Saulit, pas vrasjes së Ish-Boshetit. Shtëpia e tij, Lo Debar, nuk ishte larg nga kryeqyteti i Ish-Boshetit,

Mahanaim. Davidi tani e solli atë në Jerusalem. Disa studiues kanë supozuar që Davidi e shikonte atë si një kërcënim të mundshëm dhe e sollën atë në Jerusalem për të parë aktivitetet e tij. Nëse është kështu, autori biblik nuk jep asnjë aluzion për të. Theksi është më tepër në mirësinë e Davidit dhe në pozicionin e nderuar që ai i dha Mefiboshetit. Davidi ishte duke përmbushur premtimin e dhënë babait të Mefiboshetit, Jonatanit (1 Sa. 20,42), jo vetëm ndaj Mefiboshetit por edhe djalit të tij Mikës (12) pas tij. Kapitulli dy herë i kujton lexuesit se Mefibosheti ishte i gjymtuar, duke theksuar kështu pafuqinë e tij. Është e dyshimtë nëse ai mund të ketë qenë ndonjëherë një rival efektiv i Davidit, përkundër akuzës së mëvonshme të Ciba (16,3).

10,1 – 12,31 **Lufta me amonasit dhe pasojat e saj**

Kap 10, marrë në vetvete, ka të bëjë me një fushatë të suksesshme izraelite kundër amonasve dhe rifillon tregimin e fitoreve të Davidit të filluara në kap. 8. Në fakt është një kapitull lidhës, sepse kjo fushatë e veçantë ushtarake kishte efektet e saj në Jerusalem. Një nga ushtarët izraelitë që luftoi në Transjordan ishte Urija, gruaja e së cilës Batsheba u josh nga Davidi në mungesë të burrit të saj. Më pas Davidi përdori luftën për të sjellë vdekjen e Urijahut.

Kështu kap. 10-12 lidhin temën e luftës me punët në oborrin mbretëror.

10,1-19 **Fushata amonase.**

Amoni ishte një mbretëri e vogël në Transjordan e cila kishte qenë armiqësore me Izraelin gjatë mbretërimit të Saulit; Sauli e kishte mundur mbretin Nahash, vdekja e të cilit ndodhi tani (shih I Sa. 11). Përkundrazi, Davidi kishte qenë në aleancë me amonasi deri më tani. Fisnikët amonas (3) pa dyshim kishin frikë se tani Davidi ishte mbreti i një Izraeli të bashkuar, ai do të ndryshonte qëndrimin e tij ndaj tyre. Edhe sikur të kishin arsye të mira për dyshime të tilla, ishte një hap shumë budalla për të fyer Davidin dhe për ta provokuar atë në luftë. Mbretëria amonase ishte shumë e vogël për të fituar një luftë kundër Izraelit dhe kështu ata kërkuan aleatë midis sirianëve në veri.

Kap 8 regjistroi disa nga fitoret e Davidit mbi shtetet dhe ushtritë siriane dhe nuk është e qartë kur fitoret e kap. 10 u zhvilluan. Meqenëse kapitulli trajton një periudhë para lindjes së Solomonit, lufta duhet të ketë ndodhur mjaft herët në mbretërimin e Davidit. Vendimi i sirianëve për të bërë paqe me Davidin (19) mund të ketë qenë i përkohshëm. Pika e rëndësishme është se ata braktisën aleancën e tyre me amonasi, të cilët vazhduan të luftonin, por pa asnjë shpresë për sukses. Fundi i luftës përshkruhet në 12,29-31.

11,1-13 **Marrëdhëniet e Davidit me Batshebën dhe Urijahun.**

Ishte normale që ndërmarrjet ushtarake të pushonin në muajt e dimrit, kështu që Davidi rifilloi operacionet e tij kundër amonasit në pranverë. V. 1 nuk nënkupton që detyra e Davidit ishte të shoqëronte ushtrinë. Prania e tij personalisht nuk ishte e nevojshme kur një fitore izraelite ishte kaq e sigurt. Ushtria e amonasve u shkatërrua shpejt dhe kryeqyteti i tyre u rrethua. Tani ushtria izraelite ishte e fuqishme dhe pozicioni i Davidit shumë i sigurt. Shumë shpesh ndodh që ndjenja e lehtësisë dhe sigurisë është parathënia e dështimit shpirtëror dhe moral.

Davidi kishte të drejtë, pra, të qëndronte në Jerusalem, por veprimet që pasuan ishin të pafalshme. Batsheba ishte një grua e martuar dhe Davidi e dinte këtë. Shënimi në v. 4 për papastërtinë e saj do të thotë se ajo kishte menstruacione kohët e fundit, kështu që pa dyshim shtatzënia ishte për shkak të shkeljes së kurorës së Davidit me të. Morali i Batshebës, ndoshta, mund të vihet në dyshim gjithashtu, por autori biblik ia hedh të gjithë fajin Davidit, Davidi ishte mbreti dhe po vepronte në një mënyrë shumë të lartë, duke abuzuar me fuqinë dhe pozicionin e tij.

Përpjekjet e padobishme të Davidit për të nxitur Urijahun të shkonte në shtëpi dhe të kishte marrëdhënie me gruan e tij gjithashtu e vunë atë në një dritë shumë të keqe (6-13). Autori nuk bën asnjë

përpyekje për të justifikuar Davidin. Historiku i kësaj pjese të historisë është fakti që ushtarët kishin bërë një betim në fillim të fushatës për të abstenuar nga marrëdhëniet seksuale (krh. 1 Sa. 21,4-5). Është e mundur që sugjerimi i Davidit për Urijahun që ai të lajë këmbët (8) i referohet një rituali që do ta lirojë atë nga ky betim. Në çdo rast, Urija e konsideroi veten të jetë në detyrë aktive dhe tregoi standardet më të larta të sjelljes.

11,14-27 **Vdekja e Urijahut.**

Deri në këtë pikë Davidi shpresonte që tradhtia bashkëshortore e tij të mbetej e fshehur dhe që fëmija i palindur të pranohej si i Urijahut. Tani që Urija e kishte vrarë atë shpresë, ai vendosi ta vriste Urijahun. Ai kishte frikë nga një skandal publik, natyrisht, dhe kjo do të kishte qenë edhe më serioze sepse dënimi në Izrael për tradhti bashkëshortore ishte vdekja. Sidoqoftë Davidi, si kryegjyqtar në vend, vështirë se mund ta dënonte veten me vdekje! Kështu që imoraliteti i tij i rastësishëm i kishte shkaktuar atij një problem shumë serioz. Vdekja e Urijahut e zgjidhi problemin, Davidi u martua me të venë dhe askush nuk do ta dinte se kujt ishte fëmija (27). Joabi pa dyshim e mendoi të vërtetën, por ai kurrë nuk do ta kishte tradhtuar Davidin. Por v. 27 na kujton se e gjithë e vërteta ishte e njohur për Perëndinë.

Davidi, pra, nuk hezitoi të planifikonte vdekjen e Urijahut, por ai shpresonte të shmangte vdekjen e

ndonjë ushtari tjetër. Kur lexoi udhëzimet e Davidit, Joabi rregulloi planin, me rezultatin që disa ushtarë të tjerë vdiqën së bashku me Uria (17). Ai e kuptoi qartë se plani i Davidit ishte tepër i qartë; plani i tij fshehu faktin që Urijahu kishte për qëllim të ishte viktimë. Besnikëria e Joabit ndaj Davidit zbulohet nga kjo ngjarje dhe gjithashtu pamëshirshmëria e tij. Por Davidi ishte vrasësi i vërtetë.

Referenca në v. 21 i referohet Gjy. 9,50-53. Vdekja e Abimelekut u kishte treguar trupave izraelite rreziqet e afrimit shumë pranë murit të një qyteti të rrethuar.

12,1-14 **Qortimi i Natanit.**

Natani ishte një profet (7,2), zëdhënësi i Zotit në oborrin mbretëror dhe një pasardhës i denjë i Samuelit. Ai kishte autoritetin dhe guximin për të vepruar si kritik dhe gjyqtar i mbretit. Para se të bënte akuzat e drejtpërdrejta të v. 9, ai tregoi shëmbëlltyrën e tij të famshme. Disa shëmbëlltyra biblike kishin për qëllim të krijonin enigmë, por jo kjo. Davidi u mashtrua duke supozuar se Natani po përshkruante një incident të vërtetë, dhe kështu ai shqiptoi dënimin para se të kuptonte se çfarë donte të thoshte vërtet Natani. Davidi e dinte që ndëshkimi i duhur për vjedhjen e një deleje ishte shlyerja katërfish (Dal, 22,1), por ai gjithashtu shprehu indinjatën e tij – një hajdut kaq i pashpirt meritonte të vdiste. Në këtë mënyrë ai e dënoi veten.

Qëllimi i shëmbëlltyrës nuk ishte vetëm që të nxiste Davidin të dënonte veten e tij, por edhe të

portretizonte me gjallëri realitetet e situatës. Mbretërit, nëse ishin lakmitarë, kishin fuqinë të kapnin gjithçka që donin dhe qytetarët e zakonshëm ishin të pafuqishëm. Natani vazhdoi të tregonte se sa lakmitar kishte qenë Davidi. Përveç grave të tij, ai me sa duket kishte marrë shemrat e Saulit (8) si një simbol që ai kishte marrë kontrollin mbretëror nga Sauli.

V. 11-14 japin vendimin e Zotit. Vetë Davidi do të mbijetonte në pleqëri, por gjakderdhja në familjen e tij do t'i sillte fatkeqësi. Kapitujt vijues tregojnë se sa e vërtetë ishte kjo profeci. Absalomi përmbushi parashikimin e v. 11 fjalë për fjalë (16,22). Është e rëndësishme të vërehet, sidoqoftë, se ndëshkimi i Zotit u shoqërua me falje, sepse Davidi ishte penduar (13). Pendimi i sinqertë i Davidit ndryshon shumë nga përpjekjet e Saulit për të mashtruar Samuelin (1 Sa. 13 dhe 15). Titulli i Ps. 51 e lidh këtë psalm pendimi me këtë episod.

12,15-31 **Lindja e Solomonit.**

Parashikimi i fundit i Natanit, se fëmija i paligjshëm do të vdiste, ishte i pari që u përmbush. Davidi nuk e pranoi atë në mënyrë fatale. Ky fragment thekson se sa David u kujdes për foshnjën dhe tërheq vëmendjen për ankthet e tij gjatë sëmundjes së saj të fundit. Ndjenjat e tij ishin aq të thella sa ai i shpërfilli konventat e zakonshme, duke u shkaktuar ankth shërbëtorëve të tij. Hidhërimi i sinqertë i Davidit, si dhe kujdesi i tij për Batshebën, kanë ndikimin që të tërheqin simpatinë e lexuesit. Sidoqoftë qëllimi i

autorit ishte të tregonte se sa i efektshëm ishte vendimi i Zotit, ndëshkimi i Davidit kishte filluar.

Kapitujt që vijojnë vazhdojnë historinë e problemeve të Davidit. Sidoqoftë, dy vargje në këtë fragment (24-25) tregojnë se ndërsa ndëshkonte Davidin, Zoti nuk po e harronte Izraelin. Lindja e Solomonit ishte mënyra e Zotit për të përmbushur premtimin e tij në 7,12-13. Mesazhi për Davidin përmes Natanit që Zoti e donte Solomonin është një sinjal për lexuesin se ky ishte djali i zgjedhur nga Zoti për të qenë mbreti i ardhshëm. Kështu që planet e Zotit për të ardhmen u hodhën. (Solomoni nuk rishfaqet në histori deri në 1 Mbr. 1.)

V. 26-31 rrumbullakosin historinë e luftës fitimtare kundër amonasve. Me këtë rast vetë Davidi shkoi me ushtrinë. Joabi tregoi përsëri besnikërinë e tij ndaj mbretit.

Shënim.

30 Është e mundur që kurora shumë e rëndë të mos ishte e mbretit amonas, por e idhullit Milkom, perëndisë kryesore që adhurohej nga amonasit.

13,1 – 18,33 Davidi dhe bijtë e tij më të mëdhenj. Figura kryesore e këtyre kapitujve është Absalomi, djali i tretë i Davidit (shih 3,2-3). Djali i madh, Amnoni, u vra nga Absalomi dhe duket se djali i dytë duhet të ketë vdekur i ri, pasi ai nuk përmendet më kurrë. Sidoqoftë, pasi vrau Amnonin, Absalomi ishte i lirë të bënte kërkesën e tij për kurorën.

13,1-22 **Përdhunimi i Tamarës.**

Tamara ishte gjysmë motra e Amnonit. Nëna e saj ishte Maaka (shih 3,2-3). Martesa me një gjysmë motër ishte e ndaluar sipas ligjit të Lv. 18,11 dhe Lp. 27,22. Mbase mbreti kishte autoritetin ta pezullonte këtë ligj, siç dha të kuptohej Tamara (13), por sidoqoftë Amnoni mendoi qartë se martesa ishte e pamundur (2). Epshi, mashtrimi dhe brutaliteti i tij e bëjnë atë një karakter shumë të pakëndshëm – djali i madh i Davidit, por padyshim jo një njeri i përshtatshëm për të sunduar Izraelin. Sidoqoftë, qëllimi i historisë nuk është të moralizojë për Amnonin, por të tregojë se si vetë shtëpia e Davidit prodhoi ‘fatkeqësi’ për të, duke përmbushur 12,11. Davidi ishte i tërbuar (21), por padyshim që nuk bëri asgjë për të ndëshkuar keqbërësin. Ky ishte një gabim i keq sepse vetëm rriti zemërimin e kuptueshëm të Absalomit deri në urrejtje.

13,23-39 **Vrasja e Amnonit.**

Deri në këtë pikë, simpatitë tona kanë qenë me Absalomin, por ky fragment tregon se karakteri i tij nuk ishte shumë më i mirë se i Amnonit. Ai ishte po aq i dhunshëm dhe po aq mashtrues. Me sa duket, ai priti dy vjet (23) para se të merrte masa, në mënyrë që të mashtronte babanë e tij. Ky kapitull tregon se edhe bijtë e mbretit nuk ishin të lirë të shkonin e të dilnin siç dëshironin, por kishin nevojë për lejen mbretërore për të lënë oborrin. Kështu që Absalomit iu desh të vinte me kujdes planet e tij, plane që

përfshinin fluturimin e tij për në Geshur, shtëpinë e nënës së tij (37).

Rrëfimi i hollësishëm i thashethemeve të rreme se Absalomi kishte vrarë të gjithë vëllezërit e tij mund të ketë për qëllim të demonstrojë tejkalimin e Zotit për të mbrojtur Solomonin. Është e qartë, Absalomi mund t'i kishte vrarë të gjithë nëse do të kishte dashur dhe nëse po, Solomoni do të kishte vdekur bashkë me ta. Më vonë, Absalomi ishte ambicioz për t'u bërë mbret, por në këtë fazë motivi i tij i vetëm ishte hakmarrja ndaj Amnonit.

V. 39 shton një prekje realiste njerëzore; pas tre vitesh hidhërimi i Davidit për Amnonin ishte qetësuar dhe ai filloi të mendonte ndryshe për Absalomin, i cili ishte ndoshta djali i tij i madh i mbijetuar. Ky ndryshim i zemrës përgatiti rrugën për kap. 14

14,1-20 Skema e Joabit. Në mënyrë të arsyeshme mund të nxjerrim përfundimin nga v. 19 që Joabi ishte përpjekur ta bindte Davidin që ta falte Absalomin dhe ta kthente në oborrin mbretëror. Nëse është kështu, ai nuk arriti ta bindte atë. Joabi duket se ishte në ankth për të siguruar një vazhdimësi të qetë dhe e pa Absalomin si njeriun që do të pasonte Davidin. Kështu ai kishte në zemër interesat e kombit, por ai dy herë i dha mbështetjen e tij djalit të gabuar të Davidit (shih gjithashtu 1 Mbr. 1,7).

Duke mos e bindur Davidin, ai vendosi ta mashtronte në vend të tij dhe përdori një grua të mençur. Si Natani në kap. 13, ajo bëri sikur kishte një çështje për Davidin për t'u marrë në rolin e tij si

kryeprokuror. “Morali” i historisë së saj ishte se mirëqenia e një familjeje të tërë është më e rëndësishme sesa ndëshkimi i duhur i një individi, dhe Davidi u pajtua me të. Duke zbatuar këtë parim, ajo argumentoi se mirëqenia e të gjithë kombit ishte më e rëndësishme sesa ndëshkimi i princit të tij trashëgimtar (13) dhe se, për këtë arsye, Absalomi duhej të tërhiqej nga mërgimi.

Frika e Joabit ishte se Davidi mund të vdiste ndërsa Absalomi ishte ende në mërgim, duke e lënë Izraelin në kaos politik. Fjalët e gruas në v. 14 duket se do të thotë se Zoti e kurseu jetën e Davidit aq kohë sa ai të kthente Absalomin.

14,21-33 **Kthimi i Absalomit në Jerusalem.**

Megjithëse gruaja nga Tekoa i bëri lajka Davidit për mençurinë e tij (20), veprimi i tij ndaj Absalomit nuk ishte në të vërtetë shumë i mençur. Ai e lejoi Absalomin të kthehej në Izrael, por refuzoi ta rikthente atë në pozicionin e tij në oborr. Absalomi mund t'i kishte bërë Davidit pak dëm nëse do të kishte mbetur në mërgim dhe mund të kishte dëshiruar që Davidi të mos i bënte dëm nëse Davidi do ta kishte mirëpritur. Në vend të kësaj, veprimi i Davidit e zemëroi thellë dhe në të njëjtën kohë i dha atij çdo mundësi për të krijuar një komplot kundër Davidit. Ky fragment tregon se çfarë personi tërheqës ishte Absalomi për së jashtëmi, por gjithashtu tregon arrogancën e tij.

15,1-12 **Komploti i Absalomit.**

Nuk ka dyshim se Absalomi ishte një udhëheqës natyral, me shumë aftësi. Nëse karakteri i tij do të ishte ndryshe, ai mund të kishte qenë një mbret i shkëlqyeshëm pas Davidit. Është e jashtëzakonshme që ai ishte në gjendje të bindte kaq shumë njerëz në Izrael që ta mbështesnin dhe të ktheheshin kundër Davidit. V. 1-6 tregoni se si ai mashtroi njerëzit që ishin të pakënaqur me sistemin gjyqësor dhe pa dyshim ai përdori ngjashëm çdo lloj pakënaqësie. Edhe kështu, dikush do të mendonte se përfitimet e mëdha të Davidit për kombin do ta kishin mbajtur pjesën më të madhe të popullsisë besnike ndaj tij. Kështu që aftësitë e Absalomit mund të shihen në aftësinë e tij për të krijuar një mbështetje të fortë. Edhe gjyshi i Batshebës Ahitofeli e braktisi Davidin (12). Absalomi ishte gjithashtu i aftë në arritjen e një komploti kaq të gjerë në shkallë të gjerë pa ndonjë thashethem për të arritur në oborrin mbretëror. Nga informacione të ndryshme mund të nxjerrim përfundime se Absalomi fitoi shumë ndjekës si në Juda (ku ishte Hebroni) ashtu edhe në fiset veriore, por jo shumë në Jerusalem. Është e mundshme që për të ruajtur sekretin, Absalomi nuk guxoi të mbështeste në Jerusalem në asnjë masë.

Shënim. 6 Nga burrat e Izraelit autori mund të ketë për qëllim fisinjtë e veriut në krahasim me Judën, por ka shumë të ngjarë që ai të ketë parasysh si veriun ashtu edhe jugun në krahasim me jerusalemasit.

15,13-37 **Fluturimi i Davidit.**

Davidi kishte dy zgjedhje, ose të qëndronte në Jerusalem dhe të përballej me një rrethim, ose të ikte në vend të sigurt. Ai zgjodhi kursin e fundit, i cili e shpëtoi Jerusalemin nga dëmtimi dhe i dha kohë për të manovruar dhe për të organizuar një ushtri kundër Absalomit. Kështu që ai u drejtua drejt lindjes, duke arritur përfundimisht në Mahanaim në Transjordan, ish-kryeqyteti i Ish-Boshetit (17,24). Kap. 15 dhe 16 u kushtojnë vëmendje të detajuar qëndrimeve dhe vendimeve të disa individëve të rëndësishëm në këtë situatë.

Zyrtarët e Davidit (14) nuk kishin shumë zgjedhje, pasi Absalomi me siguri do t'i kishte pushuar ose madje edhe i kishte vrarë. Shemrave nuk iu dha asnjë zgjedhje fare, as nga Davidi as nga Absalomi (16; shih 16,22). Njerëzit e tij (18) ishin trupa personale të Davidit, me trupprojën e tij të huaj; ushtria e rregullt me sa duket po mbështeste Absalomin. Besnikëria e trupave personale të Davidit, e shprehur këtu nga kapiteni i tyre Ittai, i dha atij fitoren.

Ishte një shenjë e mirë për Davidin që dy kryepriiftërinjtë mbetën besnikë (24-29). Është interesante që Davidi dërgoi arkën e Zotit përsëri në Jerusalem, dha dorëheqjen për të pranuar vullnetin e Zotit për veten e tij. Ndryshe nga izraelitët në kohën e Elit (1 Sa. 4,3-4) Davidi nuk besonte se arka do t'i sillte me magji fitoren. Ai gjithashtu mund të përdorte disa burra besnikë në Jerusalem; pyetja e tij për

Cadokun, Mos je shikues ?, ka shumë të ngjarë të thotë “Mos je njeri i vëmendshëm?”

Një mik tjetër besnik i dërguar përsëri në Jerusalem ishte Hushai (30-37), i cili duhet të ketë qenë një anëtar i njohur i këshillit mbretëror. Historia si një e tërë e bën të qartë se Ahitofeli ishte një këshilltar i shquar (shih 16,23), dhe mbështetja e tij për Absalomin ishte një shkak i një ankthi të madh për Davidin. Prandaj Davidi e ktheu Hushain përsëri, me shpresën se ai mund të kundërshtonte çdo këshillë që i dha Absalomit nga Ahitofeli. Ishte një ide që rezultoi e suksesshme (17,1-14).

16,1-14 **Ciba dhe Shimei.**

Lufta për pushtet ishte midis babait dhe djalit, Davidit dhe Absalomit. Cili prej tyre do të merrte mbështetjen e familjes së Saulit? Davidi u nxit shpejt të besonte se po dilnin anash Absalomit. Shimei ishte hapur armiqësor me Davidin, duke e akuzuar atë për shkaktimin e vdekjes së disa prej shtëpive të Saulit. Ai fajësoi Davidin për vrasjet e, të paktën, Abnerit dhe Ish-Boshetit (kap. 3-4). Si përgjigje, Davidi u tregua edhe një herë më pak i dhunshëm se Joabi, dhe gjithashtu më i gatshëm për të kërkuar dhe për të pranuar vullnetin e Zotit (10-12).

Ndërsa për nipin e Saulit, Mefibosheti, Ciba e bindi Davidin se ai ishte bërë tradhtar. Ndjenjat e vërteta të Mefiboshet për Davidin nuk regjistrohen kurrë, por akuza e Ciba (3) ishte ndoshta e pavërtetë. Është shumë e vështirë të shohësh se si lufta midis Davidit

dhe Absalomit mund të kishte rezultuar në Mefiboshet që të fitonte mbretërinë. Nga ana tjetër, është e lehtë të kuptohet pse Ciba bëri akuzën, menjëherë iu premtua një shpërblim.

16,15-23 **Hushai dhe Ahitofeli**

Duke hyrë në Jerusalem pa kundërshtim me ushtrinë e tij, Absalomi pa dyshim formoi një këshill këshilltarësh, midis tyre Hushai dhe Ahitofeli. Qëllimi i Hushait, siç e dimë nga 15,34, ishte të mashtronte Absalomin dhe të minonte këshillat e Ahitofelit. Ai menjëherë arriti ta mashtronte Absalomin, duke lënë të nënkuptohet se ai besonte se Absalomi ishte ai që zgjodhi Zoti. Në fakt, ai ishte i sigurt se Davidi mbeti i zgjedhuri i Zotit.

Hushai nuk ndërhyri në këshillën e parë të Ahitofel. Ahitofel me të drejtë pa që përvetësimi publik i shemrave të Davidit do të krijonte një prishje totale dhe të përhershme midis babait dhe djalit. Ka të ngjarë që shumë izraelitë kishin hezituat të mbështesnin Absalomin në rast se ai dhe babai i tij i jepnin fund grindjes së tyre; reagimet armiqësore kundër Davidit atëherë do të ishin të rrezikshme. Hushai ndoshta mendoi se kapja e shemrave nga Absalomi mund të fitonte po aq mbështetje për Davidin sa për Absalomin, kështu që ai nuk tha asgjë.

17,1-14 **Suksesi i Hushait.**

Këshilli tjetër i Ahitofelit kishte të bënte me aspektin ushtarak të rebelimit. Skema e tij kishte kuptim të

mirë. Shpejtësia dhe befasia do ta fitonin luftën me shumë pak viktime. Sapo Davidi të vdiste, të gjitha kundërshtimet ndaj Absalomit do të ishin të pakuptimta.

Këshillat e Hushait u shprehën në mënyrë elokumente (8-13). Ajo bazohej në faktin se ushtria e Absalomit ishte më e madhe se ajo e Davidit. E meta në skemën e tij (siç e dinte mirë Hushai) ishte se përfshinte një vonesë të gjatë dhe kështu Davidit dhe Joabit, me gjithë përvojën e tyre ushtarake, do t'iu jepej kohë e mjaftueshme për të bërë përgatitjet e duhura. Skema e Hushait ishte aq e keqe, në fakt, sa Ahitofeli shpejt bëri vetëvrasje (23). Autori biblik e pranon që Absalomi dhe oficerët e tij u mashtruan nga Zoti po aq sa nga Hushai (14).

17,15-29 **Para betejës.**

Hushai nxitoi t'i dërgojë fjalë Davidit, padyshim para se Absalomi të kishte marrë një vendim. Rrëfimi i hollësishëm i v. 17-22 thekson se lajmëtarët u kapën pothuajse; arratisja e tyre ishte një rast tjetër i mbizotërimit të Zotit për të zhgënjyer Absalomin.

Falë Hushait, Davidi ishte në gjendje të bënte selinë e tij në një qytet të fortifikuar, Mahanaim, ndërsa Absalomi dhe ushtria e tij, në kohën e duhur, kaluan Jordanin (24). Komandantit të përgjithshëm të Absalomit, Amasa, i mungonte aftësia dhe përvoja e Joabit, me të cilin ishte i lidhur. (Ai ishte gjithashtu një i afërm i Davidit dhe Absalomit.) V. 27-29 tregojnë se edhe në Mahanaim, më parë kryeqyteti i Ish-Boshetit,

David kishte miq me ndikim; ai mund ta përballonte betejën e ardhshme me besim.

18,1-18 **Vdekja e Absalomit.**

Në mënyrë të pashmangshme, viktimat atë ditë ishin të mëdha (7). Rebelimet nuk bëhen të lira. Njerëzit e Davidit ishin në gjendje të tregonin përvojën e tyre eprore, ndërsa trupat e Absalomit dinin pak për terrenin dhe vuajtën shumë si rezultat (8). Por pa dyshim që shumë burra vdiqën në të dy anët.

Autori përqendron vëmendjen e tij në jetën e vetëm dy burrave, Davidit dhe Absalomit. Asnjë prej tyre nuk duket se e ka vlerësuar perspektivën e Ahitofelit në 17,3, domethënë se vdekja e vetëm një njeriu (qoftë Davidi apo Absalomi) do ta zgjidhte çështjen. Kështu që Davidi ishte gati të rrezikonte jetën e tij (dhe Absalomi jo vetëm që rrezikoi jetën e tij por e humbi) por trupat e tij ishin më të mençura se mbreti dhe siguruan që jeta e tij të mos rrezikohej. Joabi siguroi që jeta e Absalomit të përfundonte dhe me vdekjen e tij edhe beteja dhe lufta përfunduan (15-16). Joabi i pa gjërat më qartë se Davidi, i cili e kishte të pamundur ta shihte të birin si armik.

V. 18 plotëson historinë e Absalomit, duke dhënë një ilustrim të ri të arrogancës së tij. Monumenti i tij i vetëm i vërtetë ishte varri i tij, thellë në pyll. Fjalët e tij nënkuptojnë se tre djemtë e tij (14,27) kishin vdekur tashmë.

16,19-33 **Lajmi për vdekjen e Absalomit.**

Zgjedhja e një lajmëtari te mbreti varej nga përmbajtja e lajmit. Por a ishte lajmi i mirë apo i keq? Ahimaac ishte i sigurt se lajmi ishte i mirë, por Joabi e dinte që Davidi ishte më i interesuar për mirëqenien e Absalomit sesa për rezultatin e betejës. Kështu që Joabi zgjodhi një ushtar të huaj për t'i sjellë Davidit lajmin e keq të vdekjes së Absalomit. Historia është një nga më pikantet në Bibël, pasi Davidi shpresonte në të mirën ndërsa përpiquej të interpretojë situatën e pazakontë të dy lajmëtarëve të veçantë që po afroreshin.

Fjalët e fundit patetike të Davidit janë ironike, nëse ai thjesht do të kishte qëndruar në Jerusalem do të kishte vdekur në vend të Absalomit! Hidhërimi i thellë dhe iracional i Davidit dëshmon se sa i vërtetë ishte ndëshkimi i Zotit, i parathënë nga Natani (12,10). Është qëllimi kryesor i autorit të theksojë këtë pikë.

19,1 – 20,26 **Kthimi i Davidit dhe revolta e Shebës**

Luftërat, dhe posaçërisht luftërat civile, mund të arrijnë qëllimet e tyre, por ato në mënyrë të pashmangshme lindin probleme të reja. Davidi kishte fituar, por vendi kishte humbur unitetin e tij, dhe kap. 19 dhe 20 zbulojnë diçka nga pasojat. Davidi përfundimisht ishte i suksesshëm në rivendosjen e unitetit për pjesën e mbetur të mbretërimit të tij, dhe kështu premtimet e Zotit ndaj tij u përmbushën. Ai nuk e humbi fronin, por vitet e tij të mëvonshme ishin të pakënaqur.

19,1-15 **Përgatitjet për kthimin e Davidit.**

Ky seksion ka të bëjë me tre grupe të dallueshme njerëzish, ushtrinë e Davidit, mbështetësit veriorë të Absalomit dhe përfaqësuesit e fisit të Judës. Davidi lehtë mund të kishte fyer ndonjë nga këto. Ai duhej të tregonte hir dhe falje ndaj ish-rebelëve pa i zemëruar mbështetësit besnikë.

Në fillim, ai ishte në rrezik të ofendonte ushtrinë e tij fitimtare, derisa Joabi filloi përsëri një veprim të vendosur. Vendimi i Davidit për ta bërë Amasën komandant të ushtrisë së tij (13) kishte dy motive. Së pari, do t'u tregonte të gjithë rebelëve shkallën e faljes së Davidit, pasi Amasa kishte qenë komandanti i tyre. Së dyti, Davidi u kënaq me shpërnguljen e Joabit, i cili ishte përgjegjës për vrasjen e Absalomit.

Fiset veriore ishin gati ta pranonin Davidin si mbret edhe një herë, por qartë Juda tregoi hezitim. Ne mund të nxjerrim përfundimin se revolta e Absalomit e kishte përçarë Judën dhe si fis ata ishin të pasigurt për qëndrimin e Davidit ndaj tyre. Sidoqoftë, ishte e domosdoshme për pozicionin e Davidit që fisi i tij t'i jepte një mbështetje të fortë dhe ai e bëri përparësinë e tij t'i fitonte ata. Disa fërkime midis veriut dhe jugut rezultuan (shih v. 40-43).

19,16-39 **Kthimi i Davidit.**

E gjithë kjo pjesë është vendosur në lumin Jordan dhe është përmbysja dramatike e 16,1-14. Individët që kishin reaguar ndaj Davidit në mënyra të ndryshme kur ai kishte ikur nga Jerusalemi tani erdhën ta takonin

ndërsa ai u kthye fitimtar. Davidi u falte armiqve si Shimei (18-23) dhe ai shpërbleu ata që kishin qenë në të vërtetë besnikë si Barzillai (31-40). Ciba edhe një herë arriti Davidin përpara zotit të tij Mefiboshet, por këtë herë Mefibosheti u paraqit dhe u përpoq të zhbënte dëmin që Ciba kishte shkaktuar (17-18, 24-30). Ndoshta Davidi nuk mund të vendoste se cili njeri po thoshte të vërtetën, ose përndryshe ai mendonte se besnikëria e Cibës meritonte ndonjë shpërblim. Pasoja e rëndësishme ishte që Mefibosheti humbi disa prona, por mbajti jetën e tij dhe me sa duket pozicionin e tij të nderuar në oborr.

19,40 – 20,13 **Rebelimi në veri.**

Vargjet e fundit të kap. 19 kthehuni në marrëdhëniet e tensionuara midis Judës dhe fiseve veriore. Grupi verior ishte me gjysmë zemre për Davidin (40), edhe pse ata pretenduan një pjesë më të madhe të mbreti (43). Fërkimi midis tyre dhe Judës rezultoi në një revoltë tjetër kundër Davidit, i udhëhequr nga Sheba (20,1). Ishte në të vërtetë një çështje e vogël e cila përfundoi pa betejë, por megjithatë kishte një tërheqje të gjerë (20,2).

Interesi personal përqendrohet te Joabi dhe i afërmi i tij Amasa. Amasa tregoi se ai ishte një gjeneral i dobët dhe ishte përsëri Joabi, aftësia dhe besnikëria e tij ndaj Davidit do ta mundnin armikun. Historia gjithashtu demonstroi përsëri karakterin brutal dhe të pamëshirshëm të Joabit.

20,14-26 **Fundi i kryengritjes.**

Dobësia e kësaj revolte demonstrohet nga fakti që Sheba u tërhoq, duke mos u ndalur kurrë për të luftuar, në një qytet kufitar në kufirin verior të Izraelit, Abel Bet Maaka. Edhe këtu ai nuk bëri një betejë, por priti të rrethohej. Duket se Abeli ishte një zgjedhje e dobët, sepse ishte një qytet me reputacion për mençuri dhe për sjellje paqësore (18-19). Qytetarët vepruan shpejt dhe u dhanë fund luftimeve duke vrarë Shebën. Edhe një herë vdekja e një individi të vetëm e zgjidhi çështjen.

Joabi fitimtar u kthye te mbreti në Jerusalem, i sigurt se ishte edhe një herë komandant i përgjithshëm i gjithë ushtrisë së Izraelit dhe Davidi duhet ta ketë konfirmuar këtë pozicion (23). Vargjet e fundit të kapitullit renditin zyrtarët e Davidit drejt fundit të mbretërimit, një listë e cila përmban disa ndryshime nga lista e mëparshme e 8,16-18. Përmendja e punës së detyruar është e re dhe tregon se administrata e Davidit duhej të varej nga detyrimi i numrit të izraelitëve të lindur falas në disa punë dhe projekte shtetërore. Ndryshimi më pikant është mungesa e përmendjes së bijve të Davidit. Disa nga djemtë e tij ishin ende gjallë, duke përfshirë Adonijën dhe Solomonin, por Amnoni dhe Absalomi ishin të dy të vdekur në rrethana tragjike. Historia e bijve të Davidit vazhdon në 1 Mbr. 1.

21,1 – 24,25 **Mbretërimi i Davidit, problemet dhe perspektivat**

Këta katër kapituj të fundit të 2 Samuelit shpesh referohen si një shtojcë e librit. Përmbajtja është e larmishme dhe kapitujt ndërpresin historinë e betejave të trashëgimisë. Sidoqoftë, nga ana e autorit ka më shumë unitet të temës dhe qëllimit të qëllimshëm se sa duket në fillim. Këto kapituj ilustrojnë disa nga problemet e tjera të Davidit dhe tregojnë se si Zoti siguroi udhëzime dhe mbështetës besnikë për Davidin në të gjitha vështirësitë e tij. Ata tregojnë gjithashtu se si përvojat e tij të jetës dhe të Zotit së bashku e bënë atë «psalmistin e ëmbël të Izraelit». Së fundmi, kjo pjesë hap disa këndvështrime të rëndësishme për të ardhmen.

21,1-22 **Uria dhe lufta**

21,1-14 Ekzekutimi i familjes së Saulit.

Shumica e problemeve të mbretërimit të Davidit ishin për shkak të luftës, por toka e Izraelit pësoi thatësira të rastit dhe uri gjithashtu, dhe ky kapitull kujton një uri veçanërisht serioze, ndoshta mjaft herët në mbretërimin e Davidit. Orakulli i Zotit, kur u këshillua (1), i referohej një episodi që nuk përmendet diku tjetër, një sulmi nga Sauli mbi njerëzit e qytetit të Gabaonit. Sfondi është që në mbrojtje të Izraelit, Sauli kishte sulmuar jo vetëm filistenjtë, por edhe ndonjë jo-Izraelitë që paraqiste një kërcënim. Por gibeonasi nuk përbënin asnjë kërcënim dhe prishja e traktatit të vjetër me ta (shih Jos. 9) ishte një

krim i rëndë. E gabuara nuk ishte rregulluar kurrë. Sipas ligjeve moderne, të ndëshkosh familjen e Saulit për mëkatet e Saulit do të ishte po aq e gabuar, por në botën e lashtë parimi i përgjegjësisë së përbashkët të një familje mbahej me forcë. Edhe kështu, ne ende mund të ndiejmë që gibeonastit ishin hakmarrës.

Arsyeja kryesore e autorit për të treguar këtë histori është të tregojë se Davidi nuk ishte përgjegjës për vdekjet e shtatë burrave tani të ekzekutuar. Pa dyshim që kishte disa izraelitë si Shimei (16,5-8) që akuzuan Davidin për urrejtje ndaj familjes së Saulit. Ky pasazh, pra, i kujton lexuesit trajtimin e Davidit ndaj Mefiboshetit dhe tregon kujdesin e tij skrupuloz për eshtrat e Saulit dhe pasardhësve të tij.

21,15-22 **Incidente nga luftërat filistenje.**

Kjo pjesë na jep një fragment nga luftërat filistenje të Davidit dhe nuk është e qartë se cili është qëllimi i tij, as pse është vendosur në këtë pikë. Në njëfarë mënyre ajo vë një themel për kap. 22, i cili përmban një psalm në të cilin armiqtë dhe lufta janë një temë kryesore. Ndoshta arsyeja kryesore për përfshirjen e këtyre vargjeve është të sigurojë një mjedis për përshkrimin e Davidit si llamba e Izraelit e cila nuk duhet të shuhet (17). Mbreti u pa nga njerëzit e tij si jetik për mirëqenien e Izraelit, një pamje krejt tjetër nga përshkrimi i një mbreti nga Samueli në 1 Sa. 8. Davidi ishte ndëshkuar nga Zoti, siç kanë treguar kapitujt e mëparshëm, por në këto kapituj mbyllës na

kujtohet marrëdhënia e ngushtë midis Zotit dhe Davidit, mbretit të zgjedhur dhe të vajosur të Zotit.

Shënim. 19 MT 2 Sam 21:19 thotë: «Elhanani, bir i Jaare-oregimit, Betlemitit, vrau Goliatin nga Gati. I Chr 20: 5 thotë: “Dhe Elhanani, bir i Jairit, vrau Lahmiun, vëllanë e Goliatit nga Gati.” Prandaj interpretimi i dytë (më i shkurtër) siç gjendet në I Kr. 20, 5 është i saktë. Kjo na tregon se Elhanani nuk ishte një emër tjetër për Davidin. I referohet një personi të veçantë që vrau vëllanë e Goliatit, emri i të cilit ishte Lahmi.

vajjak elxanan ben ja're orëgim bet hallahmi et goljat hagitti veets hanito kimnor orëgim

vajjak elxanan ben ja'ir et lahmi ahi goljat hagitti veets hanito kimnor orëgim.

Ky krahasim tregon se si, në procesin e transmetimit, rendi është ndryshuar dhe përzier.

22,1 – 23,7 **Dy psalme të Davidit**

22,1-51 Një këngë lavdërimi. Kjo këngë është përfshirë gjithashtu, me ndryshime të vogla, në librin e Psalmeve, si Ps. 18. Vendi i tij midis psalmeve tregon se ai ishte përdorur si një himn i përgjithshëm falënderimesh. Përdorimi i tij këtu është pjesërisht për të ilustruar reputacionin e Davidit si psalmist, por më veçanërisht për të dhënë një koment të përgjithshëm mbi përvojën e Davidit për Zotin. Pjesa më e madhe e mbretërimit të tij ishte pushtuar në luftën kundër një shumëllojshmërie armiqsh (1) por ai kishte fituar deri në një periudhë paqeje. Ai duhet të ketë qenë një njeri me aftësi të mëdha, por në këtë

psalm të gjithë meritat për fitoren dhe suksesin i janë dhënë Zotit.

V. 1-7 përshkruajnë atë që Zoti kishte qenë me Davidin, mbi të gjitha çliruesin e tij. V. 8-20, në një gjuhë shumë piktoreske, përshkruaj Perëndinë duke iu përgjigjur lutjeve të Davidit për ndihmë dhe thekso fuqinë e madhe të Zotit. V. 21-25 i referohen bazës për ndërhyrjen e Zotit, si mbret, Davidi kishte mbështetur ligjet e Perëndisë në mesin e popullit izraelit. (V. 24 nuk po i kujton mëkatet e Davidit kundër Urijahut; psalmi ka të bëjë me politikën mbretërore, jo me sjelljen personale.)

V. 26-37 kthehuni në temën e besnikërisë së Zotit; ai në të vërtetë e kishte mbajtur besëlidhjen e tij me Davidin (shih kap. 7).

V. 38-46 konsiderojnë armiqtë e Davidit, veçanërisht kombet e huaja që ai i kishte mundur me ndihmën e Zotit.

V. 47-51 rrumbullakosin psalmin me lavdërime të reja. Fjalët e fundit të kapitullit shikojnë përpara, Zoti do të mbante besëlidhjen edhe me pasardhësit e Davidit.

23,1-7 Fjalët e fundit të Davidit. Ky psalm i dytë është rreth të njëjtave tema si kap. 22, por thekson më shumë besëlidhjen që Zoti kishte lidhur me Davidin dhe u kushton më pak vëmendje armiqve. Njerëz të këqij të tillë kanë nevojë për trajtim të kujdesshëm, por fundi i tyre është i sigurt (7).

Psalmi njeh shpirtin profetik që e frymëzoi Davidin si një këngëtar i këngëve. Mbi të gjitha, sidoqoftë,

mbretëria e Davidit përshkruhet gjallërisht. Meqenëse sundimi i tij u krye me drejtësi dhe me frikën e Zotit ishte jashtëzakonisht i dobishëm për Izraelin (4). Shpëtimi dhe përmbushja e Davidit përherë), dëshira e përmendur në v. 5 gjithashtu lidhet me sundimin e tij; fitorja dhe lulëzimi për Izraelin janë menduar.

23,8-39 **Trimat e Davidit**

Ndihma që Zoti i dha Davidit kundër armiqve të tij është pranuar në dy psalmet. Autori tani dëshmon për ndihmën njerëzore që mori dhe rendit ushtarët e tij të shquar. Së pari, ishte një grup elitari i quajtur të Tre, heroizmi i të cilit ilustron në v. 8-12.

V. 13-17 përmendin shfrytëzimet e tre të tjerëve, pa emër, që i përkisnin të Tridhjetëve.

V. 18-23 zgjedhin dy të tjerë nga të Tridhjetët, Abishai dhe Benaia, që të dy janë përmendur në kapitujt e mëparshëm.

Asahel (24) u vra në fillim të mbretërimit të Davidit (2,23), dhe gjithashtu është përshkruar vdekja e Urijahut (39) (11,17). Kjo sugjeron që burra të tjerë u shtuan në të Tridhjetët kur ishte e nevojshme për të mbajtur numrin të saktë. Kështu që numri tridhjetë e shtatë (39) mund të shpjegohet.

24,1-17 **Regjistrimi dhe murtaja**

Ky është një kapitull i çuditshëm për një lexues modern; megjithëse nëse jemi të mençur, të gjithë e pranojmë që veprimet e Zotit në çdo kohë mund të jenë të pakalueshme, përtej kuptimit tonë. Këtu, autori

biblik nuk shpjegon pse Zoti ishte zemëruar me Izraelin (1), as pse një regjistrim ishte mëkatar. Ka prova se në Lindjen e Afërme të Afërt një regjistrim është menduar të jetë i rrezikshëm dhe ka të ngjarë të tërheqë zemërimin hyjnor. Fakti i thjeshtë është se ky regjistrim u pasua nga një murtajë, dhe autori biblik sheh dorën e Zotit në të. Në 1 Kr. 21,1 përmendet veprimtaria e Satanit, por autori i Samuelit është më i interesuar të theksojë kontrollin e Zotit mbi të gjitha ngjarjet historike. Ndërhyrja e Zotit u provua, në çdo rast, nga fjala e Zotit (1 I); në fakt, murtaja ishte më e pakta nga tre të këqijat e mundshme.

V. 16 na prezanton në lëmin e Araunës. Siç do ta dinin lexuesit e hershëm menjëherë, ky ishte vendi i tempullit të ardhshëm, i ngritur në Jerusalem nga Solomoni. Ishte pikërisht në këtë vend, pra, prania e Zotit u zbulua në këtë situatë murtaje. Zemërimi i Zotit dhe fuqia e Zotit ishin demonstruar; tani edhe mëshira e Zotit iu bë e qartë Izraelit.

24,18-25 **Altari i ri**

Ky paragraf i fundit i sjell librat e Samuelit në një fund, me një vështrim të fortë përpara. Lëmi i Araunës bëhet një vend i shenjtë, një faltore për flijime, blatime dhe lutje (25) – në fakt, tempulli i Solomonit në embrion. Këtu është një skenë shprese dhe miqësie (dhe murtaja mori fund).

Pavarësisht mëkatit të Davidit (10), ai shfaqet në një dritë të mirë në këtë kapitull. Ai rrëfeu mëkatin e tij, ishte i kujdesshëm që të konsultohej me profetin e

Zotit, ai ndërmjetësoi për njerëzit e tij (17) dhe ai i pagoi plotësisht Araunës për gjithçka që i mori. Në kapitujt e mëparshëm, Davidi ka qenë shumë larg mbretit të përsosur, dhe ai ende shihet këtu si një njeri mëkatar; por sidoqoftë ai la një shembull të mirë për t'u ndjekur nga mbretërit e mëvonshëm, jo vetëm në shqetësimin e tij për adhurimin e duhur të Perëndisë. Këto shqetësime vazhdojnë në librat e Mbretërve, të cilët vazhdojnë për të përfunduar historinë e Davidit.